

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**YATILI BÖLGE ORTAOKULU ÖĞRENCİLERİNİN ATILGANLIK
VE YALNIZLIK DÜZEYLERİ İLE ARALARINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ
(Muş İli Örneği)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Cemal KARADAŞ

Malatya – 2014

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

YATILI BÖLGE ORTAOKULU ÖĞRENCİLERİNİN ATILGANLIK VE
YALNIZLIK DÜZEYLERİ İLE ARALARINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

(Muş İli Örneği)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Cemal KARADAŞ

Danışman: Prof. Dr. Mustafa KUTLU

Malatya - 2014

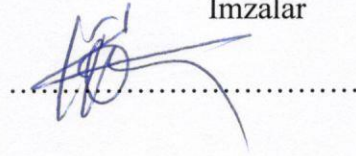
KABUL VE ONAY

T.C.
İnönü Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

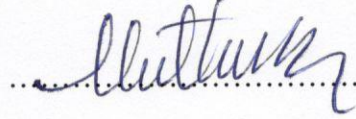
Cemal KARADAŞ tarafından hazırlanan "YATILI BÖLGE ORTAOKULU ÖĞRENCİLERİNİN ATILGANLIK VE YALNIZLIK DÜZEYLERİ İLE ARALARINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ (Muş İli Örneği)" başlıklı bu çalışma, 25/08/2015 tarihinde yapılan sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmzalar

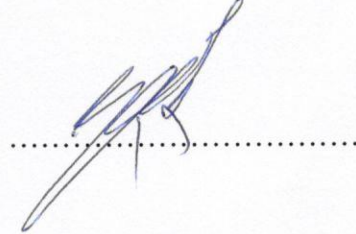
Başkan: Doç. Dr. Özcan SEZER

Danışman Üye: Prof. Dr. Mustafa KUTLU

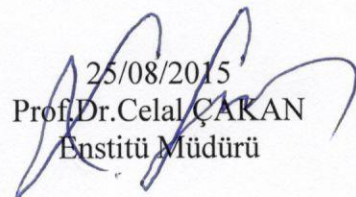

Üye: Yrd. Doç. Dr. Yüksel ÇIRAK

O N A Y

25/08/2015
Prof. Dr. Celal ÇAKAN
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

“Prof. Dr. Mustafa KUTLU’nun danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **“Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeyleri İle Aralarındaki İlişkinin İncelenmesi (Muş İli Örneği)”** başlıklı bu çalışmamın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların, hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.”

Cemal KARADAŞ

Sevgili Aileme...

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın amacı, yatılı bölge ortaokulunda okuyan öğrencilerin atılganlık ve yalnızlık düzeyleri ile aralarındaki ilişkiyi incelemektir. Bu araştırmanın alanda daha önce yapılan çalışmalar ile benzer olmayan yönleri nedeniyle farklılıklar içerdiği ve sonuçları itibariyle farklı bakış açıları geliştireceği düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmanın, yatılı bölge ortaokulu öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinin azaltılmasına yönelik yapılacak koruyucu ve önleyici ruh sağlığı hizmetlerine de katkıda bulunacağına inanılmaktadır.

Bu araştırmanın planlanması sürecinden sonuna kadar, her türlü soruma karşılık, sabrı, değerli bilgi ve deneyimleriyle cevap veren, geribildirimleriyle bana ışık tutan, yardım ve katkısıyla emek veren; gerek lisans eğitimim gerekse yüksek lisans eğitimim sırasında samimi ve sıcak yaklaşımıyla desteğini her zaman yanımda hissettiğim değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Mustafa KUTLU' ya şükran duygularımı ve teşekkürlerimi ifade etmek isterim.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca, değerli bilgilerini ve deneyimlerini benimle paylaşan ve emekleri bulunan hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca bana hep inanan, desteklerini ve güvenlerini her zaman yanımda hissettiğim, beni bugünlere getiren aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, yüksek lisans eğitimimin tez dönemi boyunca desteğini hiç esirgemeyen hep yanımda olan eşime sonsuz şükran duygularımı ifade etmek isterim, iyi ki onunla evliyim.

Araştırmamın tamamlanmasında yardımcı olan arkadaşlarım Ahmet KARAMAN, Mehmet Akif KARAMAN ve Nazım KARADAĞ'a, yüksek lisans dönemindeki arkadaşlarıma ve tezin tüm aşamalarında yardımını aldığım, aynı odayı paylaştığım arkadaşım Araştırma Görevlisi Servet ATİK'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, bu araştırmanın verilerini toplama aşamasında bana yardımcı olan tüm öğretmenlere, psikolojik danışman arkadaşlarıma ve okul yöneticilerine ayrı ayrı teşekkür ederim.

Cemal KARADAŞ

ÖZET

YATILI BÖLGE ORTAOKULU ÖĞRENCİLERİNİN ATILGANLIK VE YALNIZLIK DÜZEYLERİ İLE ARALARINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ (Muş İli Örneği)

KARADAŞ, Cemal

Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa KUTLU

Ağustos - 2014, XVIII+154 sayfa

Bu araştırmanın amacı, yatılı bölge ortaokulunda okuyan öğrencilerin yalnızlık ve atılganlık düzeyleri ile aralarındaki ilişkiyi incelemektir.

Araştırma hem ilişkisel hem de tarama modelinde tasarlanmıştır. Araştırmanın evrenini, Muş il merkezi ve ilçelerindeki yatılı bölge ortaokullarına devam eden 5. 6. 7. ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Muş ilinin merkezi ve ilçeleri olan Bulanık, Hasköy, Korkut, Malazgirt ve Varto ilçelerinde bulunan 9 yatılı bölge ortaokulunda öğrenim gören 850'si kız, 489'u erkek olmak üzere toplam 1339 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada ölçme aracı olarak; Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği, Atılganlık Envanteri kullanılmıştır. Bağımsız değişkene ait veriler Kişisel Bilgi Formu kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde ise frekans (f), yüzde (%) ve verilerin homojen dağılıp dağılmadıklarına göre, Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA), Bağımsız Gruplar İçin *t* Testi, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis H, Basit Doğrusal Regresyon, Scheffe testi kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde, atılganlık ile yalnızlık toplam puanları arasında olumsuz, anlamlı ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur($R = -.46$). Atılganlığın yalnızlığı .21 düzeyinde yordadığı görülmüştür. Yatılı Bölge Ortaokulu(YBO) öğrencilerinin atılganlık puan ortalamaları ve yalnızlık puan ortalamalarının bu öğrencilerin ölçekten alınabilecek maksimum ve minimum puanlar dikkate alındığında, puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır.

Atılganlık düzeyi açısından YBO kız öğrencilerinin erkek öğrencilere göre daha atılgan olduğu bulunmuştur. YBO 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin 5. ve 6. sınıf öğrencilerine göre daha atılgan olduğu bulunmuştur. YBO öğrencilerinden 1 yıl ve 3 ve fazla yıl YBO'da kalanlar, 2 yıl YBO'da kalanlara göre daha atılgan olduğu bulunmuştur. YBO öğrencilerinin YBO'da kalan kardeşinin olup olmamasına, anne eğitim düzeylerine göre atılganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Babası okuma yazma bilmeyen YBO öğrencilerinin; babası ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan YBO öğrencilerinden daha atılgan olduğu bulunmuştur. YBO öğrencilerinden aileleri ile kurduğu ilişkiden çok memnun olanların, biraz memnun olanlara göre daha atılgan olduğu bulunmuştur. YBO öğrencilerinden arkadaşları ile kurduğu ilişkiden, okullarından memnun olanların, memnun olmayanlara göre daha atılgan olduğu bulunmuştur. YBO öğrencilerinden Psikolojik Danışman(Rehber Öğretmen)'dan yardım alanların, yardım almayanlara göre daha atılgan olduğu bulunmuştur. YBO öğrencilerinden aile bireylerinin yanına haftada bir veya ayda bir gidenlerin, iki haftada bir gidenlere göre daha atılgan olduğu bulunmuştur. YBO öğrencilerinin arkadaş sayısı arttıkça daha atılgan olduğu bulunmuştur.

Yalnızlık düzeyi açısından YBO erkek öğrencilerinin kız öğrencilere göre daha yalnız olduğu bulunmuştur. YBO öğrencilerinin sınıf düzeyine, anne eğitim düzeylerine, YBO'da kalan kardeşinin olup olmamasına, YBO'da kalma yılına göre yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Babası lise mezunu olan YBO öğrencileri; babası okuma-yazma bilmeyen ve okur-yazar olan YBO öğrencilerinden daha yalnız olduğu bulunmuştur. YBO öğrencilerinden aileleri ile kurduğu ilişkiden biraz memnun olanların, çok memnun olanlara göre daha yalnız olduğu bulunmuştur. YBO öğrencilerinden arkadaşları ile kurduğu ilişkiden, okullarından memnun olmayanların, memnun olanlara göre daha yalnız olduğu

bulunmuştur. YBO öğrencilerinden Psikolojik Danışman(Rehber Öğretmen)'dan yardım almayanların, yardım alanlara göre daha yalnız olduğu bulunmuştur. YBO öğrencilerinden aile bireylerinin yanına hiç gitmeyenler ve daha az sık gidenlerin, daha sık gidenlere göre daha yalnız olduğu bulunmuştur. YBO öğrencilerinin arkadaş sayısı düştükçe daha yalnız olduğu bulunmuştur.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Yatılı bölge ortaokulu, yalnızlık, atılganlık.

ABSTRACT

ANALYSIS OF REGIONAL BOARDING SECONDARY SCHOOL STUDENTS'
ASSERTIVENESS AND LONELINESS LEVELS AND RELATIONSHIPS
BETWEEN THESE FACTORS: THE CASE OF MUŞ

KARADAS, Cemal

Inonu University, Institute of Educational Sciences,
Department of Educational Sciences
Counseling and Guidance Program

Supervisor: Prof. Dr. Mustafa KUTLU

Master's Thesis: August 2014, XVIII+154 pages

The purpose of this study was to investigate regional boarding secondary school (RBSS) students' assertiveness and loneliness levels and relationships between these factors. The research was designed both in the correlation and in the survey model. The study was carried out with 5th, 6th, 7th, and 8th grade students who attended boarding schools in Mus's city center and counties. The participants of the research consisted of 1339 RBSS students (850 female, 489 male) from Mus's city center and counties which are Bulanik, Haskoy, Korkut, Malazgirt, and Varto in the academic year 2013-2014. The instruments of the study were School Based Loneliness Scale for Children and Assertiveness Inventory. A demographic information form was also designed to gather further information. One-way Analysis of Variance (ANOVA), Independent Samples *t*-test, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis H, Simple Linear Regression, and Scheffe tests were used to analyze the data. The significance level of the study was set at .05.

As correlation coefficients indicated, there were a strong negative and significant correlations between assertiveness and loneliness ($R=-.46$). It was indicated that assertiveness was a moderate predictor for loneliness ($R^2= .21$). As results indicated, Regional Boarding Secondary School (RBSS) students' assertiveness and loneliness scores were moderate when the maximum and minimum scores were considered, which might be taken from the scales.

The findings showed that female students were more assertive than male students. 8th and 7th grade students were more assertive than 5th and 6th grade students. Students who attended to RBSS for 1 and 3 or more years were more assertive than students who attended for 2 years. The results indicated that there was no significant differences in assertiveness level in the terms of mother education level and having other sibling(s) in the RBSS. Students whose fathers were illiterate were more assertive than students whose fathers were elementary, middle, or high school graduates. Students who were satisfied with their family relationships were more assertive than students who were little satisfied with their family relationships. Students who were satisfied from their friends and school were more assertive than who were not. In addition, students who got help from counseling services were more assertive than students who did not. Students who visited their families once a week or once a month were more assertive than students who visited their families every other week. Students were more assertive when the number of friends increased.

The findings also showed that male students were lonelier than female students. There was no significant differences in loneliness level in the terms of students' grade level, mother education level, having other sibling(s) in the RBSS, and education years in the RBSS. Students whose fathers graduated from a high school were lonelier than students whose fathers were illiterate or literate. Loneliness was affected by family relationships as well. Students who were little satisfied with their family relationships were lonelier than students who were more satisfied with their family relationships. Students who were not satisfied from their friends and school were lonelier than who were. In addition, students who got help from counseling services were less lonely than students who did not. Students who did not visit or rarely visited their families were lonelier than students who visited their families often. Students felt lonelier when the number of friends decreased.

There are several suggestions in parallel with results that gained from the research.

Keywords: Regional boarding secondary school, loneliness, assertiveness.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
KABUL VE ONAY.....	i
ONUR SÖZÜ.....	ii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	viiviii
İÇİNDEKİLER.....	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvii
KISALTMALAR.....	xviii
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	6
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
1.4. Problem Cümlesi.....	8
1.4.1. Alt Problemler.....	8
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	10
1.6. Araştırmanın Varsayımları.....	10
1.7. Tanımlar.....	10
BÖLÜM II.....	11
2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	11
2.1. Kuramsal Bilgiler.....	11
2.1.1. Türk Eğitim Sisteminde Yatılı Bölge Ortaokullarının Yeri ve Önemi.....	11

2.1.1.2. YBO'ların Tarihsel Gelişimi	12
2.1.1.3. YBO'ların Hukusal Dayanakları	14
2.1.2. Atılganlık.....	14
2.1.2.1. Davranış Türleri	16
2.1.2.1.1. Çekingen Davranış	16
2.1.2.1.2. Saldırgan Davranış	18
2.1.2.1.3. Atılgan Davranış	19
2.1.2.2. Atılgan Davranış Tarzının Öğeleri	22
2.1.2.3. Atılganlık Biçimleri	24
2.1.2.4. Atılgan Bireyin Özellikleri	26
2.1.3. Yalnızlık	27
2.1.3.1. Yalnızlığın Nedenleri ve Belirtileri	29
2.1.3.2. Yalnızlığın Çeşitleri ve Boyutları	33
2.1.3.3. Yalnızlıkla Başetme	36
2.1.3.4. Yalnızlığın Kuramsal Temelleri	37
2.1.4. Ergenlik	39
2.1.4.2. Ergenlerde Duygusal Gelişim	41
2.1.4.3. Ergenlerde Atılganlık.....	42
2.1.4.4. Ergenlerde Yalnızlık	43
2.2. İlgili Araştırmalar	44
2.2.1. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar	44
2.2.1.1. Atılganlık İle İlgili Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar	44
2.2.1.2. Yalnızlık İle İlgili Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar	50
2.2.2. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar	57
2.2.2.1. Atılganlık İle İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar.....	57

2.2.2.2. Yalnızlık İle İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar	63
BÖLÜM III	69
3. YÖNTEM	69
3.1. Evren	69
3.2. Örneklem.....	69
3.3. Verilerin Toplanması	71
3.4. Veri Toplama Araçları	71
3.4.1. Atılmanlık Envanteri (AE)	71
3.4.1.1. Atılmanlık Envanteri(AE)'nin Geçerlik ve Güvenirliği	72
3.4.2. Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği (ÇOTYÖ).....	72
3.4.2.1. Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği(ÇOTYÖ) 'nin Geçerlik ve Güvenirliği	73
3.4.3. Kişisel Bilgi Formu	74
3.5. Verilerin İstatistiksel Analizi	74
BÖLÜM IV.....	78
4. BULGULAR VE YORUM	78
4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	78
4.2. Analiz Bulguları ve Yorumları.....	81
4.2.1. YBO Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Atılmanlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	81
4.2.2. YBO Öğrencilerinin Sınıf Değişkenine Göre Atılmanlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	84
4.2.3. YBO Öğrencilerinin YBO'da Kalan Kardeşinin Olup Olmaması Değişkenine Göre Atılmanlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	87
4.2.4. YBO Öğrencilerinin YBO'da Kalma Süresine Göre Atılmanlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	88

4.2.5. YBO Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	90
4.2.6. YBO Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	93
4.2.7. YBO Öğrencilerinin Aile İle Kurulan İlişkiden Memnuniyet Derecesine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	96
4.2.8. YBO Öğrencilerinin Arkadaşları İle Kurduğu İlişkiden Memnuniyet Değişkenine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	98
4.2.9. YBO Öğrencilerinin Okullarından Memnun Olma Değişkenine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	100
4.2.10. YBO Öğrencilerinin Psikolojik Danışman'dan Yardım Alıp Almama Değişkenine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	101
4.2.11. YBO Öğrencilerinin Aile Bireylerinin Yanına Gitme Sıklığı Değişkenine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	103
4.2.12. YBO Öğrencilerinin Arkadaş Sayısı Değişkenine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	106
4.3. Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Atılganlık Puanlarının Yalnızlık Puanlarını Yordama Düzeyine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	110
BÖLÜM VI.....	114
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	114
KAYNAKÇA.....	120
EKLER.....	149
EK:1 Anket Uygulama İzni.....	149
EK:2 Bilgi Toplama Formu	150
EK:3 Atılganlık Envanteri.....	151
EK: 4 Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği	154

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1: Kişiler Arası Çatışma Sürecinde Davranış Biçimleri	21
Tablo 2: Örneklemin Cinsiyet-Sınıf Dağılımı	70
Tablo 3: Örneklemin Arkadaş İlişkilerinden ve Okuldan Memnuniyet Durumu	78
Tablo 4: Örneklemin; YBO'da Kalan Kardeş Durumu, YBO'da kalma süreleri, Aile İçi İletişim ve İlişkiden Memnuniyet Düzeyi, Psikolojik Danışman(Rehber Öğretmen)'dan Yardım Alma Durumu, Eve veya Aile Bireylerinin Yanlarına Gitme Sıklığı ve Yakın Arkadaş Sayısı	79
Tablo 5: Örneklemin Anne-Baba Eğitim Durumu.....	80
Tablo 6: Örneklemin ölçeklerden (AE ve ÇOTYÖ) aldığı minimum-maximum puanlar, aritmetik ortamlar, ortanca, mod, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri	81
Tablo 7: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Analizi	82
Tablo 8: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Sınıf Değişkenine Göre Analizi	85
Tablo 9: YBO Öğrencilerinin YBO'da Kalan Kardeşinin Olup Olmaması Değişkenine Göre Analizi	87
Tablo 10: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin YBO'da Kalma Süresine Göre Analizi.....	88
Tablo 11: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin YBO'da Kalma Süresine Göre Farkın Hangi Gruptan Kaynaklandığına Dair Analiz	89
Tablo 12: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Analizi	91
Tablo 13: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Analizi	94
Tablo 14: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Aile İle Kurulan İlişkiden Memnuniyet Derecesine Göre Analizi	96
Tablo 15: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Aile İle Kurulan İlişkiden Memnuniyet Derecesine Göre Farkın Hangi Gruptan Kaynaklandığına Dair Analiz	97

Tablo 16: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin YBO Öğrencilerinin Arkadaşları İle Kurduğu İlişkiden Memnuniyet Değişkenine Göre Analizi	99
Tablo 17: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin YBO Öğrencilerinin Okullarından Memnun Olma Değişkenine Göre Analizi.....	100
Tablo 18: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Psikolojik Danışman'dan Yardım Alıp Almama Değişkenine Göre Analizi	102
Tablo 19: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Aile Bireylerinin Yanına Gitme Sıklığı Değişkenine Göre Analizi	104
Tablo 20: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Aile Bireylerinin Yanına Gitme Sıklığı Değişkenine Göre Farkın Hangi Gruptan Kaynaklandığına Dair Analiz	105
Tablo 21: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Arkadaş Sayısı Değişkenine Göre Analizi	107
Tablo 22: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Arkadaş Sayısı Değişkenine Göre Farkın Hangi Gruptan Kaynaklandığına Dair Analiz.....	108
Tablo 23: Atılganlığın Yalnızlığı Yordama Düzeyine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	112

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

- Şekil 1:** Atılganlık İle Yalnızlık Arasındaki ilişkinin Doğrusallığına İlişkin Scatterplot (Saçılma Diyagramı) Grafiği ve Regresyon Doğrusu 111

KISALTMALAR

AE	: Atılganlık Envanteri
ÇOTYÖ	: Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
RBSS	: Regional Boarding Secondary School
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı (Statistical Package for Social Sciences Program)
YBO	: Yatılı Bölge Ortaokulu

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi ve gerekçesi, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın sınırlılıkları, araştırmanın varsayımları ve tanımlara yer verilmektedir.

1.1. Problem Durumu

Yüzyıllar geçtikçe teknoloji gelişmekte fakat hayatın kolaylaşması beklenirken aksine hayat daha da zorlaşmaktadır. 19. ve 20. yüzyılı sosyal bir şekilde geçiren insanoğlu 21. yüzyıla pasif bir giriş yapmıştır. Kişilerarası iletişiminin azaldığı, toplumsal sorunların arttığı, insani ilişkilerin hemen hemen yok olmaya yüz tuttuğu bu süreçte insan yaşamı büyük ölçüde psikolojik rahatsızlıklarla karşı karşıya kalabilmektedir. Çocuklarımız ve gençlerimiz büyük oranda bu tehditle yüzleşmekte, yatılı bölge ortaokullarındaki ailesinden uzak çocuklarımız ise bu tehditle mücadele etmekten yorulmaktadır. Genellikle maddi durumu iyi olmayan, çocuk sayıları oldukça fazla olan ve kendi bölgesine yakın civarda okul bulamayan aileler, çocuklarını yatılı bölge ortaokullarına (YBO) göndermektedir.

YBO'lar, maddi imkânlardan yoksun, çevrelerinde okul bulamayan velilerin, çocuklarını gönderdikleri okul olmuştur. Bu okulların genellikle uzak yerlere kurulması, çevresinde sosyal ve kültürel faaliyetlerin kısıtlı olması gibi nedenlerle bu okullarda öğrenim gören ergenler psikolojik sorunlar yaşayabilmektedir. Yatılı okullarda nelerin değiştirilmesi gerektiği konusunda okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin görüşlerine başvuran Demirel (2013) çalışmasında, yatılı okullardaki yetersizlikleri tespit etmiştir. Bu çalışmada, okul yönetim kadrosunun sürekli değiştirildiği, öğrencilere sunulan rehberlik hizmetinin yeterli seviyede olmadığı, okulun fiziksel olarak eksikliklerinin olduğu, kütüphanenin istenilen seviyede olmadığı, okulda sosyal aktiviteler için yeterli alan ve materyalin olmaması, öğrenci ve öğretmenlerin kullanımı için internet sağlanamadığı, okulun ve öğrencilerin güvenliğini sağlayacak personelin bulunmadığı, okulda sağlık görevlilerinin olmadığı belirlenmiştir. Çalışmada ayrıca, yatılı okullarda öğrenciler arasında görülebilecek şiddet ve baskı,

cinsel istismar, öğrencilerin dışarı çıkma konusunda sınırlamalarla karşılaşmaları gibi olumsuzluklar da tespit edilmiştir. Bu tür sorunlara bakıldığında ise YBO'lardaki öğrencilerin atılğan olamaması ve yalnız kalması kaçınılmaz olmaktadır.

YBO'lar ortaokul hizmetinin yanında, kütüphaneler, çamaşırhaneler, yatakhaneler, yemek salonları gibi eğitimi destekleyen diğer tesisleri de sunmaktadır. Böylece YBO'lar yatılı öğrencilere tam gün hizmet etmektedir (Işıkoğlu, 2007).

YBO'lara bakıldığında bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin zorlu bir dönem olan ergenlik dönemi içerisinde oldukları söylenebilir. Ergenlik dönemine ulaşan çocuk, bazen bu dönemi çok mutlu ve huzurlu atlatırken bazen de ya kendine ya da çevresine zarar vererek atlatmaktadır. Bu dönemi yalnız geçiren çocuk güvensiz ortamın vermiş olduğu tereddütlerle toplum içine girmekten kaçınabilmektedir. Göz teması kurmaktan kaçınan çocuk genel olarak kendiyile baş başa kalmayı istemekte diyalog kurmanın gereksiz ve anlamsız olduğunu düşünebilmektedir. Yaşına, kişilik özelliklerine, mizacına ve yaşamın içindeki rollerine göre hayata uyum sürecini tamamlamak zorunda olan genç, bazı zamanlarda bu süreçleri atlatmadan hayatına son verebilmektedir.

YBO'ların genel yapısına bakıldığında çeşitli sorunları da içinde barındırmaktadır. Demirel'in (2013), yaptığı çalışmasından elde ettiği sonuçlara göre yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli sorunları şu şekildedir:

Öğretmenler ve yöneticilerde okulda çalışmanın kendilerinde sıkıntılar oluşturduğu görülmüştür. Yatılı okulda çalışmanın kendileri açısından yıpratıcı ve yorucu olduğunu belirten öğretmen ve yöneticiler, bu durumdan dolayı kendilerinde olumsuz duyguların meydana geldiğini, olumsuz duyguların da ailelerine ayıracakları vakti engellendiğini, ailelerine yeterince vakit ayıramadıklarını belirtmişlerdir. Okuldaki eğitsel problemler konusunda da yöneticilerden velilere, öğretmenlerden öğrencilere herkesin benzer görüşlerde olduğu tespit edilmiştir. Okulda yaşanan sorunlar arasında öğretmenler ile veliler arasında işbirliğinin olmadığı, veliler tarafından eğitime gereken önemin verilmediği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin öğrenciler ile ilgili ifadelerinde, öğrencilerin hijyen koşullarına uymadıkları, temel eğitimlerinin yetersiz olduğu, derse karşı ilgilerinin olmadığı, ailelerinden uzak kalmanın öğrenciler üzerinde olumsuz sonuçlar doğurduğu, okullardaki öğretmen eksikliğinin öğrenciler üzerinde olumsuz sonuçlar doğurduğu belirlenmiştir.

Veliler ise çocuklarından uzak kaldıkları için çocuklarının yaşadıkları özlem duygusu karşısında kendilerinin de özlem duygusu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler de ailelerinden uzak oldukları için psikolojik sorunlar yaşamakta, buldukları bu yeni ortamda ortaya çıkan problemlerden olumsuz etkilenmektedirler.

YBO'larda kalan öğrenciler yukarıda ifade edilen sorunlardan dolayı daha çekingen tavırlar sergileyip pasifleşerek atılgan davranışlar gösterememektedir. Bireyde görülen atılganlık davranışı, her insanda farklı şekillerde ortaya çıkmakta, herkeste aynı şekilde olmamaktadır. Atılgan bireyler, yaşadıkları olumsuzlukları veya olumlu durumları daha kolay ifade ederek, çevrelerine daha kolay uyum gösterirler. Karşılaştıkları sorunları daha kolay çözebilirler. Çevrelerinde bulunanlarla ve kendileri ile ilgili düşünceleri daha olumludur. Çevreleri ile daha kolay etkileşimde bulunabilirler. Yaşadıkları stres durumu ile daha kolay mücadele edebilirler (Phelps ve Austin, 1997).

YBO'lardaki öğrencilerin, sosyal ve kültürel imkânlarının çok az olması, öğrencilerin daha pasif, çekingen veya saldırgan olmalarına ya da diğer bir ifade ile daha düşük düzeyde atılgan olmalarına neden olabilmektedir. Phelps ve Austin'e (1997) göre pasif davranış gösteren kişilerin genellikle hedefleri gerçekleştiremez ve kendilerini incinmiş, anksiyeteli ve engellenmiş hissederler. Birey dünya ile ilişkisini, pasif davranış gösterir ve başka insanlarla iletişim kurmazsa psikolojik sorunlar yaşayabilmekte ve buna bağlı olarak da sağlığı bozulabilmektedir. Arı (1989), atılgan bireyleri tarif ederken, bu tür davranıştaki bireylerin kendilerine ait olan hakların bilincinde olduklarını ve haklarını korumak ve kullanmak konusunda bilinçli olduklarını belirtmiştir (s.2). İnal'ın (2009) yatılı okullar ile ilgili çalışmasında, okuldaki mevcut yaşam kalitesini algılamaları düşük olan öğrencilerin okuldaki arkadaşlık ilişkilerini, okulda öğrenim görüyor olmalarını kendileri için bir memnuniyet durumu olarak algıladıkları görülürken; öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve öğrenci arkadaşlarının bir takım davranışlarının kendileri açısından sorun olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin ayrıca, okulda aynı yemeklerin çıkıyor olmasından, spor salonunun olmamasından, görülen şiddet olaylarından, hijyenden şikâyetçi oldukları görülmektedir.

İnsanların sahip oldukları, bazı kişisel özellikler bulunmaktadır. Bu kişisel

özelliklerin bazıları eğilim olarak doğuştan gelmektedir. Bazılarıysa sonradan öğrenilir. İşte atılganlık da doğuştan gelen kişilik özelliklerinden olduğu gibi, sonradan kazanılan özelliklerden de biridir. Atılgan davranışı olan kişiler, bu özelliği daha hızlı uygular ya da daha çabuk öğrenir. Atılganlığın öğrenme boyutunu da atılganlık becerisi oluşturur (VOLTAN ACAR ve ÖĞRETMEN, 2007).

Atılgan yapıda olan kişiler kendilerini başkaları ile eşit görürler, başkalarından bir şey isteyecekleri zaman da atılgan davranışlar içerisine girerek onların kendilerini reddetmelerinin güç olacağını düşünürler. Atılgan bireylerde görülen davranışları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (RICH ve SCHRODER, 1976):

- a. İstemedikleri bir durum ile karşılaştıklarında “hayır” diyebilirler,
- b. Başkalarından kolayca bir şey isteyebilirler,
- c. Olumsuz veya olumlu olsun duygularını ortaya koyabilirler,
- d. Başkaları ile tartışmaya girebilir ve tartışmayı devam ettirip sonuca ulaştırabilirler.

YBO öğrencilerinin bulunduğu yaş genel olarak ergenlik dönemine denk geldiği için, bu dönemde ailelerinden belki de ilk defa uzaklaşan ergenlerde, ailelerine karşı gelme durumu da görülebilmektedir. Ergenin ailesiyle karşı karşıya kalmasının ana sebebi, onun kendini bağımsız hissetmesinden kaynaklanmaktadır (ERSANLI, 2005: 181). Ailesinden uzaklaşan ergen, etrafında bulunan arkadaşlarına yaklaşımaya başlar. Arkadaşlarından oluşan sosyal çevreye girmeye ve onlarla birlikte hareket etmeye başlayan ergen, yeni sosyal çevresinin üyesi olarak yeni davranışlar belirler (DEMİRTAŞ, 2007: 5). Arkadaş ortamı ergen birey için yeni bir sosyal çevre anlamına gelmekteyken, aynı zamanda arkadaş çevresi birey için ailede gördüğü kuralların olmadığı bir ortam olarak ergenin karşısına çıkmaktadır (ESKİN, 2001: 5).

Ailesinden uzaklaşmış olan ergen, arkadaş grubundan da uzaklaşırsa hissettiği yalnızlık duygusu daha da artmış olur. Ergen bu defa yalnızlık duygusu ile mücadele etmenin yollarını aramak durumunda kalmaktadır. Yalnızlık duygusu ile baş etmeye çalışan ergen bu durumunu pozitif çevirebilmek adına farklı çözüm yolları üretmeye çalışırken hayattaki tecrübesinin az olmasından dolayı bazı hatalar da yapabilmektedir. Bu dönemde ailesinin desteğiyle daha kolay ve doğru adımlar atabilecekken, ailesinden

uzaklaştığı için bu şekilde bir yola girmekte zorlanır (Erim, 2001: 93). Ergenin yeni çevresi ailesinin korumacı yapısı kadar verimli olmamaktadır. Bu dönem aslında ergenin ailesine en çok ihtiyaç duyduğu zamanlardan biridir.

YBO'lardaki öğrencilerin genellikle aile özlemi gibi sıkıntılar çektiği görülmektedir ve bunun sonucu olarak da bu okullarda okuyan ergenler daha fazla yalnızlaşabilmektedir. Arı'nın (2000) çalışmasına bakıldığında; öğretmenlerin YİBO'yu tercih etmedikleri dolayısıyla taşınmalı eğitime taraftar olmadıkları ve YİBO'ların laboratuvar, kütüphane gibi sosyal alanlarının eksikliğinden şikâyet etmektedirler. Öğretmenler, öğrencilerde aile özlemi ve buna bağlı olarak derslere karşı isteksizlik, sinirli tutumlar gibi psikolojik sorunlar gördüklerini belirtmişlerdir. Bu sebeplerden dolayı YİBO'larda görev yapan öğretmenler normal okullarda öğretmenlik yapmak istediklerini vurgulamışlardır.

YBO'ların, özellikle son yıllarda, okullaşmayı arttırabilmek için kız-erkek YBO diye ayrılması, bu dönemdeki ergenin karşı cinsi tanınması ve iletişim kurabilmesinin de önüne geçebilmektedir. Kalkan'a (2008) göre, ergenin sosyal yaşamında ailesinin ve arkadaş grubunun önemini yanında, onun karşı cins ile sosyal ilişkilere girmesi de gerekmektedir. Ergenlerin yaşlarının bir gereksinimi olan bu durum erkek ve kız öğrencilerin ayrı ayrı okuduğu YBO'larda gerçekleşmemektedir. Bu durum ergeni diğer sosyal ilişkilerden de uzaklaştırır. Ergen karşı cins ile bir araya gelemediğinden kendisinde eksiklik hissederek bağımlılık ve depresyon gibi psikolojik sorunlar da yaşayabilir

Yatılı bölge ortaokullarında okuyan ergenler anne-babasından ayrı olan ve çeşitli fizyolojik, sosyolojik, biyolojik ve psikolojik nedenlerle uyum sağlamakta zorlanabilmektedirler. Kendi ailesinden ve çevresinden ayrı kalan ergen ailelerine özlem duyabilmekte, nedensiz üzüntülere girebilmekte ve kendine olan güvenini kaybedebilmektedir. İlk başlarda tek başına kalan ergen, sonraki zamanlarda ise çevresindeki diğer arkadaşlarının aile ve çevresindekilerle ilişkilerini görüp kendi ilişkilerinin böyle olmadığını fark edince, mutsuzluk ve ardından da yalnızlık yaşayabilmektedir. Ergenin, yalnızlık hayatının içine girdiğinde onunla baş etmenin yollarını bulamayabilir. Cutrona (1982), ergenlerde yaşanan yalnızlık durumunun sebep olduğu dışlanmış olma, kendi kendini soyutlama gibi durumlardan kurtulmanın yolu

olarak, ergenin ailesi ve diğere sosyal çevresi tarafından göreceği destekle mümkün olabileceğinin ifade etmektedir. Ergen çevresinden göreceği sosyal destek ile yaşadığı sorunlar ile baş etme gücünü elde edebilir (Akt. Çeçen, 2006: 416).

Bilişsel çarpıtmalar ile ergenlerde görölen yalnızlık duygusu arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır (Hamamcı ve Duy, 2007). Ergenlik döneminde yaşanan yalnızlık duygusu ile ergenin karşılaşmış oldukları olayları değerlendirmeleri ve bunlarla başa çıkmaya çalışmaları farklılıklar arz etmektedir. Ergelerin bu dönemlerinde yaşayacakları sorunlar ile baş etmelerinde özellikle ailelerinin önemli rolleri bulunmaktadır. Aile ergene sosyal destek verirken ergenin de bu durumu tam olarak algılıyor olması gerekmektedir. Yani ergenin farkedemediği ya da kabullenmediği bir sosyal destek istenilen verimi ortaya koyamayacaktır. Bu sebeple ergen ile ailesinin arasındaki ilişkinin sıkı tutulması gerekmektedir. Aile ve ergen arasında sağlıklı olmayan ilişkiler ergenin karşılaştığı sorunlardan etkilenmesinin seviyesini de arttıracaktır. Bu durumda olan ergenler, ailelerinden uzaklaştıkları gibi sosyal çevrelerinden de uzaklaşmaktadır. İnsanlarla sosyal ilişki kurmaktan özellikle kaçınırlar.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı yatılı bölge ortaokulunda (YBO) okuyan öğrencilerin atılganlık ve yalnızlık düzeylerinin çeşitli değerkenler açasından incelemek ve atılganlığın yalnızlığı yordayıp yordamağını araştırmaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Ergenlik dönemi insan hayatının en karmaşık duygularının yaşandığı dönemdir. Ergenlerin sağlıklı bir yetişkinlik dönemi yaşamaları için ergenlik dönemi oldukça önemlidir. Yatılı okullarda okuyan öğrenciler gelecekleri için bu kadar önemli olan bir dönem yatılı okullarda ailelerinden uzakta geçirmektedirler. YBO'larda yatılı olarak kalan ergen günün 24 saatini ya okulda ya da pansiyonda geçirmektedir. Bu okullarda okuyan ergenler, normal okullarda okuyan yaşitlarıyla karşılaştırıldığında çeşitli psikolojik sıkıntılarla oldukça fazla yüz yüze gelmektedirler. Bunların bazıları ise ergenin daha pasif, çekingen, saldırgan olması ve yalnızlık sorunu yaşamasıdır.

Ülkemizde eğitim denildiğinde ilk akla gelen ve en çok üzerinde durulan konu akademik içerikli eğitimidir. Oysaki günümüzde sosyal becerilerle ilgili konuların da artık akademik beceriler gibi planlı ve sistemli bir şekilde öğretilmesinin gerekliliği yaygın bir düşünce haline gelmektedir. Atılganlık da bu sosyal becerilerden biridir. Kültürümüzde çocukların itaatkar ve uysal olmaları beklentisinin ve buna yönelik yetiştirme tarzının yaygın olduğu söylenebilir. Ancak çocuklardan gelecekteki yaşamlarında toplumun kendilerine biçmiş olduğu görevleri yapmaları, toplumun belirlediği normalara göre yaşamaları beklenmektedir. Bu şekilde yetiştirilmiş çocukların yeni fikirler ortaya koyarak, yaratıcı olmalarını beklemek hatalı olacaktır. Bu çocuklar büyüdüklerinde ise itaat eden kabullenen bir yapıya sahip olabilmektedirler. Bazı çocukların bu ikilemeyle mücadele edip atılganlık becerisini kazanabildikleri, bazılarının ise bu konuda zorlandıkları, çekingen veya saldırgan içerikli davranış şekilleri sergiledikleri gözlemlenmektedir.

Ergenlik döneminde baş edilemeyen yalnızlık duygusunun ileride daha büyük sorunlara yol açacağı öngörülmektedir. Yalnızlık bireylerin ruh sağlıklarını bozucu etkiler gösterirken aynı zamanda bedenen de bireylere zarar verecek bir durumdur (Bogaerts, Vanheule ve Desmet, 2006; Kılınç, 2005; Erdeğer, 2001). Bullock (1998) yalnız çocukların arkadaşlarıyla etkileşim içerisinde olmak ve önemli yaşam becerileri kazanmak gibi birçok fırsatı kaçırabileceğini; Qualter, Brown, Munn, Rotenberg (2009) ise çocuklukta yaşanan yalnızlığın ileride ergenlik depresyonuna yol açacağını ifade etmektedirler. Ayrıca yalnızlık, akranları tarafından reddedilmeye (Demir ve Tarhan, 2001) ve şiddete başvurmak (Yıldırım, 2007) gibi olumsuz durumlara da yol açabilmektedir. Toplumsal ruh sağlığının korunması ve bu korumanın sürekliliğinin sağlanması adına yalnızlık kavramının bütün yönleri ile araştırılarak yalnızlığın bireyler üzerinde ne şekilde etkiler doğurduğunu ortaya konulması gerekmektedir.

Bu çalışmada elde edilecek bulgular ve bu bulgular ışığında yapılan çıkarımlarla YBO'larda bulunan öğrencilerin yaşaması muhtemel olan psikolojik sorunlar ortaya konularak bu sorunların giderilmesi konusu ön plana çıkacaktır. Elde edilecek sonuçlarla öğrencilerin gelişimlerine pozitif katkılar sağlamak mümkün olacaktır. YBO'larda yapılacak bu şekilde bir çalışma ile buralarda kalan öğrencilerin yaşadıkları yalnızlık gibi psikolojik sorunların aileler, öğretmenler, okul yönetimleri, psikologlar gibi bu alanda çalışma yapanlar tarafından çocukların içerisinde buldukları durum

açıklıkla belirlenebilecektir. Bu şekilde araştırmalar ile elde edilecek bulgular ile YBO'larda kalan öğrenciler de dâhil olmak üzere yalnızlık durumu yaşıyan diğer öğrencilere verilecek olan rehberlik hizmetlerine de ışık tutacak, rehberlik hizmetinin içeriği ve boyutları belirlenebilecektir. Konu ile ilgili olan kişilerin yalnızlık kavramını tanımları ergenlik çağında bulunan bütün gençlerin gelecek yaşamlarını şekillendirirlerken onlara verilmesi gereken desteğin boyutlarını belirleyici nitelikte olacaktır. Öğrencilerin sosyal becerileri geliştirilerek, atılgan davranışlar sergilemesi sağlanabilir. Yapılacak olan bu betimsel çalışmanın, yatılı bölge ortaokullarındaki öğrencilerin yaşadıkları ruhsal sorunlarını azaltmada, YBO'lardaki öğrencilerin yalnızlıkla ilgili mücadele etme yöntemlerinin oluşturulmasında yardımcı olabilecektir.

Çocuklar ve ergenlerle yapılan bu çalışmanın alana katkısı açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Yapılan alanyazın taramasında YBO öğrencilerinin atılganlık ve yalnızlık düzeyleri ile arasındaki ilişkiyi inceleyen benzer çalışmaya rastlanamamıştır. Araştırma ile, YBO'larda okuyan ortaokul öğrencilerinin atılganlık ve yalnızlık düzeyi arasındaki ilişki betimlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada YBO'lar ile ilgili kapsamlı bir bilgi sunulmuştur.

1.4. Problem Cümlesi

Yatılı bölge ortaokulu öğrencilerinin atılganlık ve yalnızlık seviyeleri çeşitli değişkenlere göre farklılık göstermekte midir; ayrıca öğrencilerin atılganlık düzeyleri yalnızlık düzeylerini yordamakta mıdır? Bu problemde yola çıkarak araştırmanın yanıt aradığı araştırma soruları aşağıda sunulmuştur:

1.4.1. Alt Problemler

1. YBO öğrencilerinin;
  - a. Cinsiyet,
  - b. Öğrenim gördükleri sınıf düzeyi,
  - c. YBO'da kalan kardeşinin olup olmaması,
  - d. YBO'da kaldıkları süre,

- e. Anne eğitim düzeyi,
- f. Baba eğitim düzeyi,
- g. Aile ile kurulan ilişkiden memnuniyet düzeyi,
- h. Okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnuniyet düzeyi,
- i. Okuldan memnuniyet düzeyi,
- j. YBO'da Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik hizmetinden yararlanılıp

yararlanılmadığına göre,

- k. Aile veya akrabalarının yanına gitme sıklığı,

1. Yakın arkadaş sayısı, değişkenlerine göre atılganlık düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir fark var mıdır?

2. YBO öğrencilerinin;

- a. Cinsiyet,
- b. Öğrenim gördükleri sınıf düzeyi,
- c. YBO'da kalan kardeşinin olup olmaması,
- d. YBO'da kaldıkları süre,
- e. Anne eğitim düzeyi,
- f. Baba eğitim düzeyi,
- g. Aile ile kurulan ilişkiden memnuniyet düzeyi,
- h. Okuldaki arkadaş ilişkilerinden memnuniyet düzeyi,
- i. Okuldan memnuniyet düzeyi,
- j. YBO'da Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik hizmetinden yararlanılıp

yararlanılmadığına göre,

- k. Aile veya akrabalarının yanına gitme sıklığı,

1. Yakın arkadaş sayısı, değişkenlerine göre yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir fark var mıdır?

3. YBO öğrencilerinin atılganlık düzeyleri, yalnızlık düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma Muş ili ve ilçelerinde bulunan yatılı bölge ortaokullarında öğrenim gören 5.,6., 7. ve 8. sınıflara devam eden öğrenciler ile sınırlıdır.
2. Araştırmada incelenen yalnızlık, Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği ile, atılganlık ise Atılganlık Envanteri ile ölçülen niteliklerle sınırlıdır.
3. Araştırmanın bağımsız değişkenleri, araştırmada kullanılan Kişisel Bilgi Formu içinde yer alan değişkenlerle sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya katılan denekler, gönüllülük esasına bağlı olarak, kullanılan test ve ölçeklere içtenlikle ve doğru bir biçimde cevap vermişlerdir.

1.7. Tanımlar

Yatılı Bölge Ortaokulu (YBO, Regional Boarding Secondary School): Öğrenci sayısı az olan bazı yerleşim yerlerinde okul bulunmamaktadır. Bu durumda olan yerleşim yerlerine yakın bir yerleşim yerinde öğrencilerin toplanabilecekleri bir yerde eğitim alma imkanı tanınmaktadır. YBO'lar okul bulunmayan yerlerdeki ortaokul öğrencilerinin yatılı, ilkokul öğrencilerinin ise gündüzlü olarak devam ettikleri okuldur (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/07/20140726-4.htm>).

Yalnızlık (Loneliness): Kişinin hali hazırda olan sosyal ilişkisi ile sahip olmak istediği sosyal ilişki arasındaki farklılık sonucunda oluşan hoş olmayan yaşantılardır (Peplau ve Perlman, 1984).

Atılganlık (Assertiveness): Atılganlık bir davranış biçimidir. Atılgan bireyler, çevrelerinde bulunan kişilere karşı kendilerini rahatça ifade etmeyi başarabilirler. Çevrelerinde olup biten yanlış tutumlara karşı kendilerine ait bir tutum ortaya koymayı başarabilirler. Kendi çıkarları neyi gerektiriyorsa ona göre hareket etmekten çekinmezler (Alberti ve Emmons, 1998).

BÖLÜM II

2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde önce yatılı bölge ortaokulları hakkında genel bilgi verilmiştir.. Atılganlık, yalnızlık ve ergenlik genel hatları ile açıklanmış, ilgili kavramlar ve kuramsal görüşler açıklanmıştır. Daha sonra da araştırma konusu ile ilgili önceden yapılmış olan çalışmalardan bazıları içerik özetleri ile ortaya konulmuştur.

2.1. Kuramsal Bilgiler

2.1.1. Türk Eğitim Sisteminde Yatılı Bölge Ortaokullarının Yeri ve Önemi

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1993 yılında yayınlanan “İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin” 6. maddesinde belirtildiği gibi; Yerleşim yeri olarak dağınık durumda ve nüfus sayısı olarak az durumda bulunan bölgelerde ilk ve ortaokula giden öğrencilerin toplanarak eğitim öğretim imkanı buldukları okullardır. İlkokul öğrencilerinin gündüzleri eğitim aldıkları YBO’larda ortaokul veya imamhatip öğrencilerinin de yatılı olarak devam ettikleri okullardır (<http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1703.pdf>). YBO’lara devam eden öğrenciler bu okullarda sadece eğitim öğretim almamakta aynı zamanda yeme içme gibi gereksinimlerini de karşılama imkanı bulmaktadırlar (Arı, 2002). Ancak 2012 yılında eğitim-öğretim şekli 4+4+4 şekline dönüştürülerek, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitimden on iki yıllık zorunlu kademeli eğitime geçilmiş ve bu yüzden yatılı bölge ortaokulları sadece ikinci kademedeki bulunan ortaokullara hizmet vermeye başlamıştır. Aynı yıl okulların adı yatılı ilköğretim bölge okulu (YİBO) iken yatılı bölge ortaokullarına (YBO) dönüştürülmüştür. YBO’lar daha çok kalkınmada öncelikli bölgelerin çevre koşullarından doğan bazı sorunlara çözüm yolu olarak görülmesinden dolayı genellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri’nde kurulmuştur.

YBO’larda, ortaokullarda mevcut olan bölümlerin yanı sıra kız erkek öğrenciler için iki ayrı binadan meydana gelen ve her odada 8’er kişinin kalabileceği duş, dinlenme odası, çamaşırhane, revir gibi bölümleri içeren yatakhane, yemekhane, mutfak

ve öğretmenler için lojman bulunmaktadır (MEB, 2003).

Demirel (2013), yaptığı çalışmada, YBO yöneticilerinin ve öğretmenlerinin bu okullardan memnun olma nedenlerini ve neden tercih ettiklerini araştırmış, okul yöneticileri ve öğretmenler YBO'ların lojman imkanlarından, eğitim materyali açısından donanımsal olarak diğer okullara göre daha iyi olmalarından ve mesleki açıdan puanının yüksek olmasından dolayı tercih ettiklerini, öğretmen ve okul yöneticilerinin çoğunluğunun bu okullardan memnu olduklarını tespit etmiştir. Çalışmada ayrıca öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin çalıştıkları YBO'nun koşullarını önceden bilmediğini belirlenmiştir. Demirel ayrıca okul yöneticilerinin YBO'ların sorumluluklarının diğer okullara göre daha yüksek olduğunu belirttiklerini vurgulamıştır.

Demirel (2013) çalışmada, öğrenci ve öğrenci velilerinin görüşlerini de almıştır. Demirel'in araştırmasına göre öğrencilerin büyük çoğunluğu YBO'ları zorunlu oldukları için tercih ettiklerini belirlemiştir. Araştırmaya katılan öğrenciler ayrıca YBO'na gelmelerinin sebebi olarak bu okullardaki eğitim öğretim imkânlarının daha iyi olduğu, arkadaş çevrelerinden uzak kalmalarına rağmen iyi bir eğitim alacakları için mutlu olduklarını ve devam ettiklerini, okula gelişlerinin istekli olduğunu belirtmişlerdir. Veliler ise bu okulda okuyan çocuklarına devlet tarafından maddi destek verilmiş olmasını, beslenme ve barınma gibi ihtiyaçlarının yine devlet tarafından karşılanıyor olmasını, öğrencilerine sağlanan kurslardan ve etüdlerden ücret alınmamasını vurgulamışlardır. Öğrenci velilerinin bu okullardan şikayetçi oldukları konular arasında da, öğrencilerin ailelerinden uzak kaldıkları için yalnızlık yaşadıklarını ve okuldaki hijyen şartlarına dikkat edilmemesi gibi nedenler bulunmaktadır.

2.1.1.2. YBO'ların Tarihsel Gelişimi

Türk Milli Eğitim Sistemi'nin artık vazgeçilmez bir parçası konumuna gelen Yatılı Bölge Ortaokulları; eğitim alma hakkının tüm bireylere ulaştırılabilmesi ilkesinden hareketle, kökü çok eskilere dayanan bir yapılanmadır. Yatılılık olgusu dünya eğitim tarihinde de Türk eğitim tarihinde de çok eskilere dayanmaktadır. On dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru Pestalozzi'nin ortaya koyduğu ve Kır Eğitim Yurdu olarak bilinen okullar dünyada yatılı okulların ilkleri olmuşlardır (Erkul, 1997: 126).

Türkiye Cumhuriyetinde yatılı okullar Kurtuluş Savaşı'nda ailelerini kaybeden çocukların durumları göz önüne alınarak yapılan düzenleme ile hayata geçirilmişlerdir. 1923 yılının Mart ayında TBMM'de bir konuşma yapan Mustafa Kemal Atatürk, yetim çocukların durumuna değinerek yatılı okulların açılması gerektiğini belirtmiştir (MEB, 1985: 14; akt. Dikmen, 1990). Atatürk'ün konuşmasının ardından 1923 yılından itibaren yatılı okullar açılmaya başlanmıştır. 1940'lı yıllara kadar devam eden bu süreçte öncelikle şehir merkezlerinde, daha sonraları ise ilçe ve bucaklarda yatılı okullar açılarak eğitim öğretime başlamıştır (Dikmen, 1990).

YBO'ların günümüzdeki durumunun ilk örneği 1958 yılında, 19000 metre karelik bir bölgede, Adana İli Ceyhan İlçesi Mustafabeyli Kasaba'sında açılmıştır. Bu okul Afganistan'dan gelen dokuz öğrencisi ile ilk defa 1959 yılında eğitim-öğretime başlamıştır. 1963/64 eğitim-öğretim yılında yatılı kız öğrenci alımına başlamıştır (MEB, 2003: 19).

Türkiye'de Bölge Okulları Yönetmeliği 1962 yılında hazırlanmıştır. Bu yönetmelik gereğince açılan YBO'lar farklı sebeplerle okulu olmayan yerlerdeki öğrencilerin bir merkezde toplanarak eğitim alanlarına imkân sağlamak amacıyla oluşturulmuşlardır (MEB 2003: 19).

Yatılı okullar ile ilgili 1973 yılında yapılan düzenleme ile Temel Eğitim Yatılı Bölge Okulları (TEYBO) oluşturulurken, 1983 yılında yapılan düzenleme ile bu okullar Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO) olarak eğitim öğretim vermeye devam etmişlerdir (Erkul, 1997). 1997 yılında Türkiye'de eğitim öğretimin zorunluluk süresi sekiz yıla yükseltildince okul olmayan bölgelerdeki öğrencilerin öğrenim görebilmeleri açısından YBO'ların önemi daha da artmış, bu okulara daha çok ihtiyaç duyulur olmuştur (<http://iogm.meb.gov.tr/pages.php?page=sube&id=14>). Eğitim sisteminin 2012/2013 eğitim öğretim yılından itibaren 4+4+4 e dönüşmesi ile birlikte YİBO'ların adı da Yatılı Bölge Ortaokulu'na (YBO) dönüşmüştür. Böylece nüfusu az ve öğrenci sayısı yetersiz olan bölgelerdeki öğrencilerin bir merkeze getirilerek burada eğitim almaları sağlanmıştır.

Günümüzde 429 adet YBO bulunmaktadır. Bu okullarda 159.053 öğrenci okumaktadır. Bunların 78.178'i erkek, 80.875'i kadındır. YBO'larda toplam 8.938 öğretmen ders vermekte ve bunların 5.712'si erkek, 3.226'sı kadındır. Yatılı bölge

okullarında toplam 7491 derslik ile öğrencilere eğitim öğretim imkanı sunulmaktadır (http://sgb.meb.gov.tr/istatistikmeb_istatistikleri_orgun_egitim_2013_2014.pdf)

2.1.1.3. YBO'ların Hukusal Dayanakları

Türkiye’de eğitim ile ilgili çalışmalar cumhuriyetin ilk yıllarında, Atatürk’ün önderliğinde Tevhid-i Tedrisatla başlamıştır. Harf inkılabı, okuma yazma seferberliği ile devam etmiştir. 1924 anayasasıyla “İlköğretimin 7-14 yaş çocukları için parasız ve zorunlu” olduğu ilkesi yer almış, aynı ilke 1961 ve 1982 anayasalarında da yer almaktadır (Karakütük 1996). Ayrıca 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 7. maddesinde “temel eğitim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır” maddesi yer almaktadır. Zorunlu eğitim ya da zorunlu ilköğretim konusu, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununda da yer alarak;

- Çeşitli sebeplerle henüz bir ilkokul açılmamış olup, birbirlerine yakın birkaç köyün bulunduğu yerlerde veya evleri ve ev grupları dağınık olan köylerde, yatılı ilköğretim okulları açılır ” hükmü gereğince planlanarak açılmaya başlanmış (Md. 1); 9. maddesi çerçevesinde YBO’ların açılmasına devam edilmiştir (MEB 2003: 19).
- Yatılı okul ve yatılılık kavramının içerdiği başkaca eğitim kurumları da bulunmakla beraber, bu araştırmada yatılı okul kapsamında sadece Yatılı Bölge Ortaokulları ele alınmıştır.

2.1.2. Atılganlık

Atılganlık kavramı, İngilizce’de ‘assertiveness’ kelimesi; iddialı, atılgan, girişken, celbezeli, kendini ortaya koyan gibi bir dizi Türkçe karşılığı bulunmaktadır (Voltan, 1980a: 23). Assertiveness sözcüğüne isim verilmesine bakıldığında ise, atılganlık (Voltan, 1980b), güvengenlik (Voltan Acar, 1989), kendini etkili olarak ortaya koyma (Davaslıgil, Çakıcı ve Ögel, 1998), girişkenlik (Buzlu, 1999), etkili davranma (Korkut, 2003) biçiminde Türkçe’de kullanılmaktadır.

Langrish (1981: 72), atılganlık kavramının iddia etmek, açık açık söylemek olarak tarif etmiştir. Psikoloji sözlüğünde ise atılganlık kavramı, bir davranış örtüntüsü olarak tarif edilmiştir. Buna göre bireyin kendi düşüncelerini rahatça ortaya koyucu ve

savunucu duruşlarda bulunmasına ve kendisi ile haklarını koruyacak şekilde hareketler sergilemesine atılganlık denilmektedir (Budak, 2000: 333). Benzer olarak Korkut'a (2004: 136) göre de atılganlık bir bireyin kendi haklarını savunurken başkalarının haklarını da zedelemeyecek şekilde kendi haklarının olduğunu dürüst bir şekilde ortaya koyması olarak tanımlanmaktadır.

Atılgan terimini ilk kez Wolpe kullanmıştır. Wolpe (1966: 145), bu davranış biçimini sosyal açıdan bakarak açıklamış ve sosyal olarak onay gören davranışlara atılganlık davranışı adını vermiştir. Atılganlık kavramına yapılan farklı bir tanım da kişinin kendi kendisini ifade edebilmesi şeklindedir (Bandura, Ross ve Ross, 1963: 607). Lazarus (1973) tarafından ise ilk defa açıkça tanımlanmıştır. Lazarus atılgan davranışı; "hayır" diyebilme, yardım talebini ve isteklerini ifade edebilme, bir iletişimi başlatma-sürdürme-bitirme, yeteneği olarak belirtmiştir. Atılganlık, kişilerin gruplarda etkili bir şekilde ve birbirlerine destek olarak işlevlerini sürdürebilmeleri için gerekli bir takım sosyal beceriler olarak da tanımlanabilir (Day ve diğerleri, 1993: 65).

Günümüzdeki anlamıyla atılganlık kavramı da yukardaki tanımlardan çok farklı değildir. Günümüzde kullanılan şekliyle atılganlık, kendi haklarını açık bir şekilde ifade edebilen, kendisinden başka bireylerin de haklarının olduğunu bilincinde olan ve bu haklara saygı gösterebilen insanlarla olan ilişkilerinde eşitlik ilkesine göre hareket edebilen kişilerin gösterdiği davranışlara atılgan davranış adı verilmektedir (Alberti ve Emmons, 1998: 42).

Yine başka bir tanıma göre atılgan davranış biçimi bireyin kendi haklarını savunmak ve başkalarının haklarına saygı göstermekten ibarettir ve kendi haklarımız ile başkalarının hakları için neler yapabileceğimizin boyutlarını ortaya koymaktadır (Smith, 1998: 84). Jakubowski ve Spector (1973), Rich ve Schroder (1976), Waksman (1984: 277), Townend (1991: 4), Wilson ve Gallois' de (1993: 156) buna benzer tanımlarda bulunmuşlardır.

Atılgan davranış biçimini daha iyi bir şekilde açıklamak adına ortaya konulmuş olan kişi davranışları ile ilgili kuramlara bakmak gerekmektedir. Freud, kişilik incelemeleri kapsamında id, ego ve süper ego kavramlarını ortaya koymasında bu üç kavramın birbiri ile iyi bir şekilde etkileşimde bulunmasını vurgulamıştır. Freud, bu üç

sistemin insan davranışlarının şekillenmesi konusunda etkileşimde olduğunu birbirinden ayrı düşünemeyeceğini belirtmiştir (Akt. Geçtan, 1990: 35).

Kişilerin duygusal, toplumsal, fizyolojik gereksinimlerini giderme zorunluluğu onların davranışlarının temelini oluşturmaktadır (Voltan,1980b: 23). İnsanlarda görülen davranış biçimleri çeşitli faktörlere göre değişmektedir. Bu faktörler arasında içerisinde bulunduğu toplum, kendi kişilik özellikleri bulunmaktadır. Birey kendine ait bir davranış örüntüsü ortaya koyarken bu faktörlerden etkilenecek yeni davranış şekilleri ortaya koymaktadır. Bireyler kendilerine ait davranış özellikleri oluştururken üç ayrı davranış biçimi ortaya koyabilir. Bunlardan ikisi aşırı uç olarak nitelenebilir. Bu uçlar, çekingenlik ve saldırganlıktır. Üçüncüsü ile bu iki aşırı ucun ortasında bulunan atılganlık davranışdır (İnceoğlu ve Aytar, 1987: 23).

2.1.2.1. Davranış Türleri

Davranış türlerini üç ana bölüme ayırarak incelemek mümkündür Bunlar çekingen davranış, saldırgan davranış ve atılgan davranıştır.

2.1.2.1.1. Çekingen Davranış

Çekingen davranış biçimi, bireyin karşılaştığı olaylara verdiği tepkilerin zayıf kalmasını ifade etmektedir. Birey kendisine özgü olan tutumlarını tam olarak ortaya koyamaz ve kendisini savunamayacak haldedir. Birey kendi ihtiyaçlarını belirleyip talep etmekten yoksundur. Çevresinde bulunan insanlarla ilişkilerini tam anlamıyla ortaya koyamaz (Alberti ve Emmons, 1998). Çekingen davranışlar sergileyen bireylerin davranışları pasif yapıdadır. Birey kendisinin, duygularının, istek ve gereksinimlerinin önemli olmadığı başkaları tarafından önem verilmediğini düşünmektedir. Bu gibi kimselerin ayrıca beden ifadeleri de kendilerine olan güvensizliklerini yansıtır (Bal, 2003). Bu gibi kabullenici davranışlar, kişinin kendi kendisini topluma kabul ettirmesini engeller. Birey yaşadığı haksızlıkları tam olarak ortaya koymakta zorlanır ve bu durum da onu değersizlik duygusu ile birlikte depresif düşüncelere sevk eder (Alberti ve Emmons, 1998).

Humpreys'e göre çekingen olan kişiler, kadercil davranışlar sergilerler, çevrelerinde bulunan insanlarla ilişkilerinde ve kendileri ile ilgili beklentilerinde

karamsar durumdadırlar. Ürkek ve sürekli korku dolu davranışlar sergilerler. Kendi haklarının farkında olabilseler de bu hakları savunmaktan uzak bir yapıları bulunmaktadır. Başkalarını ve başkalarına ait olan hakları kendisinden ve kendisine ait olan haklardan daha üstün görürler. Aşağılık duygusu içerisinde yaşamakta olan çekingen davranıştaki bireyler kendi hayatlarından ve kendi isteklerinden daha çok başkalarının haklarından bahsederler ve başkalarının haklarını korumayı düşünürler. Kendilerine ait hakları benimsemezler ve başka bireylerin gösterdikleri davranışlardan farklı davranışlar göstermekten çekinirler (Akt. Görüş, 1999: 23).

Çekingen bireylerin sözel olarak gösterdikleri özelliklerine bakıldığında:

1. İçerine kapanmış bir durumdadırlar,
2. Benimsemedikleri bir konu ile karşılaştıklarında ters tepki vermek yerine konuyu yatıştırmaya ve benimsemeye yönelik davranışlar sergilerler,
3. Kendi sorunlarını kendileri çözmekten uzak olurlar. Kendilerine ait sorunları başkalarının çözmesini beklerler,
4. Kendilerine güvenmezler,
5. Duygu ve düşüncelerini ortaya koymakta sorunlar yaşarlar,
6. Başkaları üzerinde kötü intiba bırakmaktan çok çekinirler. Bu sebeple başkalarının yanında bir şey yapmak istemezler,
7. Kendilerine yöneltilen isteklere hayır demekten kaçınırlar,
8. Başkalarına söylemek istediklerini açık açık söyleyemezler,
9. Kendi duygu ve düşüncelerini başkaları tarafından farkedilsin isterler,
10. Duygularını ve isteklerini tam olarak ortaya koyamadıkları için karşılaştıkları sorunlara kaarşı endişe ve korku içerisinde olurlar,
11. Başka bireyler ile kendilerini eşit veya yüksek olarak görmezler, daha çok başkalarından aşağı olduklarını düşünürler,
12. Başkalarının memnuniyeti için kendilerinin isteklerini feda etmekten kaçınmazlar,
13. Başkalarının isteklerini reddettiklerinde kendilerini suçlu hissederler,
14. Kendi kararlarını vermekten yoksundurlar. Kendileri ile ilgili kararları başkalarının vermesini beklerler
15. Sahip oldukları duygular olumlu değildir,
16. Suçları veya kabahatları olsun olmasın özüre dileme eğiliminde olurlar.

Çekingen bireylerin sözel olarak ifade etmedikleri ama sözsüz olarak gösterdikleri davranışlar ise: göz göze gelmeden iletişim, ellerini birletirme, karşılaştığı bir atılgan davranış karşısında kendini geri çekme, aşağı veya yukarı bakma, elleri kıvrırma, bükme, ses tonunu kararsız, titrek, kısık, yumuşak ve sakin tutma, yavaş hareket etme, sıkça boğaz temizleme, konuşma düzeni isteksiz tutma, rahat hareketlerde bulunmama benzeri çeşitli vücut hareketleri bulunmaktadır (Alberti ve Emmons, 1976: 60).

2.1.2.1.2. Saldırgan Davranış

Saldırganlık, bireyin kendisine ait olan haklarını savunurken, duygu ve görüşlerini ifade ederken; çoğunlukla dürüst olmayan, uygunsuz ve başka bireylerin haklarını çiğneyen bir tarzda davranmasıdır. Saldırganlığın hedefi; başkalarının hareketlerine göre daha baskın olma düşüncesidir. Birey bu şekilde baskın davranışlarla başka bireylerle olan mücadelesini kazandığını düşünür (Jakubowski ve Lange, 1978).

Bu şekilde bir davranış şekli bireyin geçmişte engellenmiş olan duygularının bir sonucu olabilmektedir. Birey kendi isteklerini saldırgan tutumlar ile baskın olacak biçimde ortaya koyarsa bu saldırgan davranış olarak ortaya çıkmaktadır (Baer, 1976). İnsanın içgüdülerine göre ortaya koyduğu davranışları açıklamaya yönelik çalışmalar yapan Freud, bu şekildeki davranışların sebebinin birçok dürtüden kaynaklanabileceğini vurgulamıştır (Akt. Kaya, 2001).

Bu davranış biçimine sahip bireyler başkalarının haklarına ve davranışlarına önem vermezler ve kendi davranışlarını öne çıkartmaya çalışırlar (Townend, 1991).

Saldırgan kişilerin gösterdikleri özelliklere bakıldığında:

1. İnsanlarla yakınlaşmazlar,
2. Sinirlerini ifade etme tarzları başkalarından daha baskındır,
3. Genel olarak "sen" dilini kullanırlar,
4. Yaşamı bir rekabet olarak görürler,
5. " Sen önemli değilsin", " Ben senden daha önemliyim", düşüncesine göre hareket ederler ve her zaman kazanmayı arzu ederler (Akıncı, 1999; Ayaz, 2002).
6. Kendilerini başkalarından üstün görücü davranışları vardır,
7. Kendisinden başka bireylerin karar vermesine izin vermezler, kendileri

başkalarının adına karar verme eğilimindedirler,

8. Kendilerinden başka bireylerin haklarına saygı göstermezler,
9. Kendi görüşlerinin doğruluğu konusunda baskıcı tavırları bulunmaktadır,
10. Kendi davranışlarının sorumluluğunu almazlar.

Saldırgan bireylerin sözel olarak ifade etmedikleri ama sözsüz olarak gösterdikleri davranışlar ise: Beden ifadeleri gergindir, genelde ayakta dururlar. Öfkeli yüz ifadesi, yüksek ses, başkalarıyla fikir uyuşmazlıkları, dik dik bakan göz teması, belde duran eller, ayakların açık duruşu, başkasını işaret eden şekilde bir parmak ise dışarıdan fark edilen özellikleridir.

Uçlarda bulunan saldırgan ve çekingen davranışların her ikisi de aslında tasvip edilmeyen davranışlardır (Alberti ve Emmons, 2002). Bu iki davranış şeklinin ortasında olan atılganlık davranışı ise toplum tarafından daha çok kabul edilebilir olumlu tutumlardır (Yeşilyaprak ve Kısaç, 1999).

2.1.2.1.3. Atılgan Davranış

Atılgan davranışlar gösteren bireyler insanlar ile olan ilişkilerinde endişelerden uzaklaşmışlardır. Kendisini savunmayı öğrenen bireyler bu şekilde davranırken başkalarının haklarına da saygılıdır. Kendi haklarını kullanırlarken başkalarının da haklarını kullanmalarına izin verirler. Kendi duygularını kolayca ortaya koyabilen atılgan davranışa sahip bireyler, başkalarının haklarını çiğnemekten kaçınırlar. Öfkelerini ortaya koymaları, düşüncelerini başkalarına belirtme şekilleri konusunda kendilerini özgür hissederler. Bir fikri savunmak ya da eleştirmek konusunda rahattırlar ve sonuç odaklı davranabilirler. Bu tür davranışlara sahip olan bireylerin karşılaştıkları durumlara verdikleri tepkiler ve kendilerini ifade etme tarzları olumlu davranış biçimleri içerisinde değerlendirilmektedir (Alberti ve Emmons, 1998).

Atılgan davranış biçimi bir tür tepki vermedir. Birey karşılaştığı konulara kendince tepki verir. Bu tepkileri ortaya koyması sırasında ne çekingen davranışlara sahip birey gibi haklarını savunamaz halde olur, ne de saldırgan birey gibi kendi düşüncelerini baskın kılacak davranışlar içerisinde olur. İnsanlara ve onların haklarına saygı duyar (Şahin, 2001).

Bu tipte davranış sergileyen bireyler, hatalarının farkına varmayı bilirler.

Başkalarına karşı ortaya koydukları davranışların onlara ve onların haklarına ne şekilde zarar vereceğini düşünerek hareket ederler. Kendi düşüncelerini başkalarına kabul ettirmek yerine diğer bireylere karşı zorba hareketlerde bulunmazlar. İnsanları cezalandırma ya da küçük düşürme davranışlarına girmezler. Kendisinden bir şey isteyenler veya talepte bulunanlara karşı yardım etmek istemediği durumlarda kolayca hayır diyebilirler (Bozkurt, 1989: 30).

Bireyler kendilerini ifade ettikleri ölçüde toplum içerisinde yer bularak bu yerlerini sağlamlaştırabilirler. Atılgan bireyler kendilerini ifade etme konusunda son derece rahattırlar. Kendi düşüncelerini ve isteklerini diğer bireylere rahatlıkla ifade edebilirler. Bu sebepten dolayı atılgan bireyler çevreleri ile kolay iletişim kurabilirler (Zengin, 2008: 34).

Alberti ve Emmons, atılgan davranışları aşağıdaki gibi sıralamışlardır (Alberti ve Emmons, 1998):

1. Kendi düşüncelerini ortaya koyabilirler,
2. Başka bireylerin haklarının da olduğunu farkındadırlar,
3. Davranışlarında ve insan ilişkilerinde dürüst davranırlar,
4. Doğruluktan sapmazlar fikirleri kesindir, değişkenlik göstermez,
5. İnsanlar ile olan ilişkilerinde sadece kendilerini düşünmezler ve ikili ilişkilerin eşitliğe dayandığını savunurlar,
6. Duygu ve düşüncelerini doğru şekilde ortaya koyabilirler,
7. Başkalarına bildirmek istedikleri mesajları doğrudan söyleme eğilimindedirler. Bu mesajları doğru bir şekilde iletme konusunda kendilerini yetkin hissederler. Başkalarını dinlemeyi bilirler,
8. Atılgan davranışları sergileme konusunda bireyler arası farklar vardır,
9. Sadece kendilerini düşünmezler, toplumsal bilinç ile hareket ederler,
10. Bu tür davranışlar doğuştan gelmez, sonradan öğrenilmektedir.

Bu tip davranış sergileyen bireylerin kafalarında geçen düşünceler arasında da bazı olumsuz düşünceler bulunabilmektedir. Bu düşünceler arasında istediğini yapmasının doğru karşılanmayacağı, yaptığı bir davranış karşısında neler olacağını bekleme, yalnız yapamayacağı düşüncesi gibi düşünceler bulunmaktadır (Ayaz, 2002).

Atılgan davranış sergileyen bireyler arasındaki mücadelede bir üstünlük durumu

yoktur. Bireyin yaptığı kendi haklarını korumak sırasında başkalarının haklarına da saygı göstermek olduğu için bu mücadele birinin diğerine üstünlüğü ile sonuçlanmaz (Bal, 2003). Bireyler arasındaki toplumsal yaşam içerisinde çeşitli davranış biçimleri sergilenmektedir. Bu davranış biçimlerini şu şekilde karşılaştırmak mümkündür.

Tablo 1: Kişiler Arası Çatışma Sürecinde Davranış Biçimleri

Atılğan Olmayan Davranış (Çekingenlik)	Saldırgan Davranış	Atılğan Davranış
Gönderici	Gönderici	Gönderici
Kendini görmezden gelir.	Başkaları yokmuşçasına kendini düşünür.	Kendini düşünür.
Tutuktur.	Kendini ifade eder.	Kendini ifade eder.
Kırılmış, endişelidir.		Kendini iyi hisseder.
Başkalarının onun adına seçim yapmasına izin verir.	Başkaları için seçim yapar.	Kendisi için seçim yapar.
Arzu ettiği hedefe ulaşamaz.	Arzu ettiği hedefe başkalarını kırarak ulaşır.	Arzu ettiği hedefe ulaşabilir.
Alıcı	Alıcı	Alıcı
Suçlu ya da öfkeli.	Kendini inkar eder.	Kendini düşünür.
Göndericiyi küçümser.	Kırılmış, küçük düşürülmüş hisseder, savunmaya geçer.	Kendini ifade eder.
Göndericiyi harcama pahasına hedefine ulaşır.	Arzu ettiği hedefe ulaşamaz.	Arzuladığı hedefe ulaşabilir.

(Alberti ve Emmons, 2002: 55).

Tablo 1'e göre atılğan davranışta bulunmayan kişi kendi yapısına ters davrandığı için acı çekmektedir. Buna karşılık atılğan davranışların ortaya konulması durumunda bütün taraflar bundan memnun olmaktadır ve hedeflediklerini kazanmış olurlar (Alberti ve Emmons, 2002: 57).

Bu üç davranış tipini bir örnekle açıklamaya çalışırsak, sıra beklerken birinin kendi önüne geçmesi sonrasında verilecek tepkile şunlardır: Öne geçen kişinin yaptığı davranış kabul edilip bu duruma ses çıkarılmazsa, bu durum çekingen davranıştır. Öne geçen kişi ile yaptığı davranıştan ötürü kavga edilmesi durumunda, saldırgan davranış tipi söz konusu olur. Bu ifade edilenlerden farklı olarak, öne geçen kişi ile sıranın

arkasına geçmesi yönündeki bir konuşma atılgan davranış tipi olmaktadır (Dökmen, 1995: 25).

2.1.2.2. Atılgan Davranış Tarzının Öğeleri

Atılgan davranışlar sergileyen bireylerin davranışlarının öğelerini iki kısma ayırmak mümkündür. Bunlar atılgan davranışın sözlü ve sözsüz öğeleridir.

Atılgan Davranışın Sözlü Öğeleri

Çeşitli kaynaklarda ifade edilen sözlü öğeler aşağıdaki gibidir:

Onaylama, tasdik: Bu şekildeki davranış öğeleri tek başlarına anlamlı olmayan kelimelerin söylenmesidir. “hı hı” “mm” gibi kelimeler konuşmacıyı teşvik edici türdendir (Spence ve Marzellier, 1979).

Övgü, takdir: İnsanlarla iletişim kurulurken, bireyin karşısındakine teşekkür, minnet ya da övgü ifadelerini kullanması veya kullanmaması temelinde değerlendirilir.

Uygun içerik: Bireyin kendi duygularını ortaya koyan öznel durumlardır. Bireye ait düşünceler onun değerlerini belirlemektedir. Birey için uygun olan durumlar onun onaylayacağı davranışlardandır.

İtaat, baş eğme: Bu durum bireyin karşıdan gelen durumlara karşı onay vermesi anlamındadır (Bellack, Wells, Hersen ve Shaikh, 1979). Atılganlık seviyeleri düşük olan bireyler atılganlık seviyesi yüksek olanlara göre daha uysal davranışlar sergilemektedirler (Skillings, Hersen, Bellack ve Becker, 1978; Eisler, Miller ve Hersen, 1973). Bunun yanında bayanlar da erkeklere göre daha uysal davranışlar sergilemektedirler (Skillings ve diğerleri, 1978).

Değişme için rica: Bu davranış tipi, karşı durmadan farklıdır. Davranışı takip edilen kişinin davranışı belirli bir şekilde değişim göstermektedir (Foy, Massey, Duer, Ross ve Wooten, 1979). Davranış değişimi konusunda kadınlar erkeklere göre daha fazla ricacı durumdadır.

Bu şekilde davranan birey karşı çıkmaktan fazlasını yapar, birey davranışını değiştirmek için taleplerini arttırmaktadır (Foy, Massey, Duer, Ross ve Wooten, 1979). Yapılan araştırmalarda kadınların taleplerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Eisler, Hersen, Miller ve Blanchard, 1975).

Olumlu benlik durumları: Bu kavram olumlu bir hali anlatmak için kullanılmaktadır ve övgü içermektedir. Kendini öven bireyin ifade ve davranış kalıbıdır (Hollandsworth, Galassi ve Gay, 1977).

Kendiliğinden (Spontan) olumlu davranış: Bu davranış tipini gösteren birey düşük ya da yüksek atılgan davranışları kendisi ayırt ederek spontan bir şekilde olumlu sayılabilecek davranışı sergilemektedir (Skillings ve diğerleri, 1978).

Baştanbaşa atılganlık: Bu davranış türü bireyin atılganlığının devamlılığını göstermektedir. Atılganlığın ölçülmesinde en çok kullanılan ölçüt baştanbaşa atılganlıktır (Galassi, Kostka, ve Galassi, 1975; Foy ve diğerleri, 1979).

Atılgan Davranışın Sözsüz Öğeleri

Heisler ve Shipley (1977), yaptığı tanımlamayı “ABC modeli” adıyla yapmış, üç aşamadan oluşan bir modelden bahsetmişlerdir. Heisler ve Shipley’in modelinde bulunan A, başka bireylerin problemleri sayılabilecek davranışlarından dolayı oluşan duyguları ifade etmekte, B basamağı, birey alıcı ile arasında devam eden ilişkiyi sürdürme isteğinde olduğunu ifade etmekte, C basamağında ise birey alıcının problem oluşturacak davranışını değiştirme isteğini ve ifadesini belirtmektedir

Çeşitli kaynaklarda ifade edilen belirli sözel olmayan öğeler şunlardır:

Duygulanım: Monoton sayılabilecek ses seviyesine karşılık canlı bir tonla konuşma halidir (Eisler ve diğerleri, 1975; Flowers ve Goldiamond, 1976; Hollandsworth ve diğerleri, 1977).

Konuşmada ifade bozukluğu: Bu tarz bir davranış şeklinde daha çok konuşmada fiziksel sorunlar ifade edilmektedir.

Konuşma süresi: Kişinin isteklerini karşısındaki bireye iletme süresini ifade etmektedir.

Göz teması: Kişinin iletişim esnasında karşısındaki bireyin gözlerine bakma süresiyle ifade edilmektedir.

Zaman harcatan parmak hareketleri: Bu hareket için harcanan sürede birey sınırlı bir hal içerisinde ellerini hareket ettirmektedir.

Baş hareketleri: Kişinin konuşma boyunca kafasını bir-iki santimetreden daha

fazla döndürmesi ve başı ile yapmış olduğu hareketlerin sayıca ortalamasının yükselmiş olmasıdır (Spence ve Marzellier, 1979).

Tepki vermeme: Bu hareket bir durma halini ifade etmektedir. Birey karşılaşmış olduğu bir duruma karşı tepki vermeden önce bir süre sessiz beklerse tepki vermeme durumu gerçekleşmiş olur.

Konuşmada ses yüksekliği: Kişinin iletişim kurduğu esnadaki sesinin hangi tonda olduğunu ifade etmektedir. Eisler ve diğerleri (1973), yaptıkları çalışmada düşük atılganlık seviyesine sahip olan bireylerin seslerinin daha düşük seviyede oluştuğunu belirlemişlerdir.

Gülümseme: Kişinin iletişim kurduğu esnadaki karşısındaki bireyi de konuşmaya teşvik edecek şekilde gülümsemesidir. Eisler ve diğerleri (1975), yapmış oldukları çalışmada yüksek seviyede atılgan olan kişilerin daha çok gülümsediğini belirlemişlerdir.

Yukardaki tanımlamalarda da görüldüğü gibi bireydeki atılganlık durumunun belirtilerinde sözel olmayan yön sözel yöne göre daha baskın ve belirgin durumdadır. Birey o anki ruh haline uygun bir şekilde hareket etmektedir. Bireyin sinirliyen gülümsemesi, ya da daha düşük bir ses tonu ile konuşması aslında o durumdaki bir kişiden beklenmeyecek bir durumdur. Birey sinirliyen daha kısa cümleler kurup, daha yüksek sesle konuşmaktadır. Bu açıdan bakıldığında bireylerin sözel olmayan davranışlarının da atılganlık konusunda belirleyici etkenlerden olduğunu söylemek mümkündür (Eisler ve diğerleri, 1973).

2.1.2.3. Atılganlık Biçimleri

Temel Atılganlık

Bireyin inançlarını, isteklerini, düşüncelerini ve duygularını doğru bir biçimde, dürüstçe belirtebilmesidir (Rugancı, 2001).

..... yapmak istiyorum, ...olduğunu düşünüyorum gibi cümleler içerir.

Empatik Atılganlık

Bu atılganlık biçimi insanların yaptıklarına karşılık verilen hareketleri

kapsamaktadır ve çoğunlukla iki tane aşaması bulunmaktadır. Bu hareketlerden birincisi kişinin kendi durumunu anlamaya yönelik davranışları iken, ikincisi ise kendi haklarını korumaya çalışan davranışlardır. Empatik atılganlık davranışını gösteren birey, ben kavramı ile hareket etmektedir. Bu davranışı gösteren kişi duygularını ortaya koyarken kendisinin hoşuna gitmeyen davranışın kendisinde oluşturduğu duyguyu ifade etmeye çalışır. Bu atılganlık türünde karşıdakini suçlama hareketi bulunmamaktadır ve kişinin öfkeli hali pek görülmez (Rakos, 1991; Cüceloğlu, 1999). Empatik atılganlıkta bireyin kendisini nasıl hissettiği ve karşısındakinden neler beklediği önemlidir.

Örneğin, gerçekten işinin çok yoğun geçtiğini ve çok yorulduğunu biliyorum ama ilişkimizin kötüye gittiğini düşünüyorum ve üzülüyorum. Bu akşamı kendimize ayırıp birşeyler yapalım mı ne dersin?

Artan Atılganlık

Bireyin iletişimde olduğu insanlar tarafından atılgan hareketlere karşılık gelmediğinde sürekli artan bir seyirle sertleşen ifadeler söz konusudur (Rugancı, 2001).

Örneğin, ödevlerini öğlene kadar bitirmediğin takdirde, akşam da birlikte ders çalışmamız gerekebilir.

Uzlaşmacı Atılganlık

İnsanlarla kurulan iletişimde kendi istekleri ile başkasının istekleri karşı karşıya geldiğinde birey orta bir yol bulmaya çalışır. Örneğin, “Anladığıma göre A projesinin öncelikli olduğu konusunda aynı fikirdeyiz.. Şimdi siz benden B projesine ağırlık vermeme istiyorsunuz, şu anki önceliğimizi gözden geçirmemizi teklif ediyorum”, burada, anlaşmazlığın somutlaştırılması, yanlış anlamaların önlenmesi ve uzlaşmaya davet söz konusudur (Poussard, 2002).

Soru yolu ile Atılganlık

Bu tür atılganlıkta iletişimde bulunulan kişilerin duygu ve talepleri tam olarak belli olmadığında soru sorulması veya bir istekte bulunulması durumu vardır. Bu tür atılganlığa örnek olarak, durumun kendisi için neden bu kadar önemli olduğu gibi sorular sorulmaktadır. Burada saldırganlık ve atılganlık arasındaki sınıra dikkat etmek gerekir (Poussard, 2002).

2.1.2.4. Atılğan Bireyin Özellikleri

Atılğanlık davranışı birçok kaynakta kişisel etkililik olarak (personel effectiveness) tanımlanmaktadır (Lieberman, King, DeRisi, McCann, 1975; Voltan, 2003: 178). Diğer bir anlatımla birey başkaları ile olan ilişkilerinde saldırgan veya çekingen davranmamakta, iletişimlerini etkili bir şekilde yapmaktadır. Bu durum bireylerin çevreleri ile olan iletişimlerinin ve uyumlarının daha kolaylaşmasını sağlamaktadır (Voltan, 2003: 179).

Atılğan kişi görüş ve arzularını dolaysız biçimde, anında ve dürüstçe belirtir. Bunu tahlil edip, ne yapacağı konusunda bir karara vardıldıktan sonra uygulamaya geçer. Birey kendi durumunun farkındadır, kendi durumu konusunda kendisini kandırmadığı gibi aynı zamanda başkalarının haklarına saygılı olmayı da bilir ve karşısındaki insanlara kırıcı davranmaz (Phelps ve Austin, 1997). Deluty'nin (1985) tanımladığı davranış listesine göre atılğan bireylerin özellikleri ise:

- Başkaları ile girilen tartışmalarda saldırganca bir tutum sergilemek yerine, karşısındakinin üstünlüğü varsa onu kabul eder,
- Haksızlıklarla mücadele ederken saldırganca davranmaz,
- Kendi isteklerinin de olması için harekete geçer,
- Kendisine yapılan övücü konuşmaları kabul etmenin yanında kendisi de başkalarını öven ifadelerde bulunur,
- Karşıdan gelen ve kendisini tahrik edici davranışlara karşı saldırgan olmayan bir davranışla karşılık verir,
- Sosyal çevresi ile olan iletişiminde sosyal kurallara uyacak şekilde davranışlarını şekillendirir,
- Kendisini ilgilendiren konular hakkında karar verir,
- Eleştirilere karşı uyumlu davranır, kabul edici bir tavır sergiler (Deluty, 1985; Kapıkıran, 1993).

Birey atılğan davranışlarda bulunurken, kendisinin durumunu ve karşısındaki bireylerin haklarını bilerek hareket etmektedir. Kendisinin ve karşısındakilerin hakları konusunda gerçekçi davranış sergiler (Baugh, 1980).

Kişilerin kendini gerçekleştirebilmeleri için yeme, içme, barınma gibi temel fizyolojik ihtiyaçları karşılandıktan sonra; sevgi, saygı gibi üst basamaktaki ihtiyaçlarının da karşılanması gerekmektedir. YBO'larda kalan öğrenciler, kaldıkları yerlerde yaşam için gerekli olan bu temel ihtiyaçlarını karşılayabilmekte fakat çocukluktan ergenliğe ilk adımın atıldığı bu dönemde gerekli olan sosyal ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamamaktadır. Bunun nedenleri arasında YBO 'ların genellikle sosyal çevreden uzak yerlerde kurulması, ergenlerin sosyal aktivitelere katılma imkânlarının ya hiç olmaması ya da sınırlı olması sayılabilir. Ergenlerin kişilik özelliklerinin temelini atıldığı bu dönemde, YBO'larda kalan öğrencilerin içinde buldukları bu olumsuz şartlar, onlardan gösterilmesi beklenen atılganlık davranışlarının istenilen seviyede olmamasına neden olabilmektedir. Atılgan olamayan ergen ilerideki yaşamında kendini ifade etmekte zorlanmakta ve iş yaşamındaki haksızlıklara boyun eğmekte, aile yaşantısında mutsuzluklarla karşı karşıya kalabilmektedir. Bundan dolayıdır ki YBO'ların koşullarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Ergenlik gibi hayatın zorlu bir döneminde bulunan öğrencilerin de çevresel koşulların iyileştirilmesi ile psikolojik olarak daha iyi olmaları sağlanabilecektir.

2.1.3. Yalnızlık

Yalnızlık bireyin günlük yaşamında, sosyal ilişkilerinde önemli eksikliklerin var olmasından kaynaklanmaktadır. Bu şekilde bakıldığında çoğu bilimsel yayında kabul gören, üzerinde hemfikir olunan genel tanım; yalnızlık kişinin yaşadığı durum ile olmasını arzu ettiği sosyal ilişkilerin arasında bulunan farklılıklardan kaynaklanan psikolojik durumudur (Peplau ve Perlman,1984).

Sadler ve Johnson (1980) yalnızlığı tanımlarken bireyin içsel dünyasındaki ilişkiler sisteminde ortaya çıkan bozukluk üzerinden bir tanımlama yapmaktadırlar. Onlara göre bu durum uzun süre devam eden bir durumdur.

Moustakes (1961) ise “yalnızlık kaygısı” ve “gerçek yalnızlık” kavramlarını ileri sürmüştür. Açıklamalarına göre, gerçek yalnızlık bireyin tek başına olduğunu kavramasından kaynaklanır. Pozitif bir durumdur. Bireyin, insan olma sürecinde yetkinliği, iradi olması, genişliği ve derinliği kazanması için gereklidir. Moustakes, gerçek yalnızlık, tanımlamasını tek başına olmanın tanımlamalarına benzetmiştir.

Yalnızlık anksiyetesi, bireyin sosyal dünya ile kurmaya çalıştığı iletişim sürecinde çıkan çatışmalar esnasında ortaya çıkar. Bireyin savunma mekanizmalarını harekete geçirir (Akt. Peplau, Perlman, 1982).

Yalnızlık durumu bireyin sosyal, psikolojik ve fiziksel yönlerine karşı ortaya çıkan bir tehlike durumu (Kozaklı, 2006) olmasının yanı sıra insanların hoşuna gitmeyen ve telaffuz edilmesi pek rastlanılmayan bir durumdur. Bu sebeple yalnızlık kavramına bir tanımlama vermek kolay değildir (Geçtan, 1999). Yalnızlık kavramı ile ilgili alanyazın incelendiğinde bireyin kabullenmek istemediği, kendisinde öfke, üzüntü kaygı hislerini uyandıran bir deneyim olarak ortaya konulmaktadır (Arslan, Hamarta, Özyeşil ve Saygın, 2011).

Yalnızlık bireylerin sosyal dünyası ile ilgilidir ve onun ruh sağlığını etkilemektedir (Arkar ve Sarı 2004). Yalnızlık kavramına bu açıdan bakan Geller, Hanson, McGovern ve Valdini (1999), yalnızlığın bireyde sadece ruhsal sorunlar değil, kalp rahatsızlıkları gibi fiziksel rahatsızlıkların oluşmasına da neden olduğunu belirtmişlerdir. Geller ve arkadaşlarının yaptıkları araştırmada, yalnızlık duygusu yaşayanların acil servisi kullanma sıklıklarının kullanmayanlara göre daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Klein (1980), yalnızlık kavramını açıklarken, bireyin yaşadığı içsel yalnızlıktan bahsetmektedir. Ona göre birey başkalarının yanındaymış gibi görünse de aslında kendi içinde yalnızlık duygusunu yaşayabilmektedir. Bu durum bireyin kendi içerisinde yaşattığı mükemmel sosyal ilişkiler beklentisi ile ilgilidir. Klein'e göre yalnızlık duygusu bireyin bebeklik dönemine kadar dayanmaktadır.

De Jong Gierveld (1998), yalnızlık kavramını açıkarken bireyin kendisini yetersiz hissetmesi ile bağlantı kurmaktadır. Ona göre birey, başkaları ile kuracağı ilişkilerde kendisini tam yeterli görmemektedir ve bu da başka insanlar ile yaşadığı ilişkilerin zayıflamasına ya da onlarla hiç ilişki kuramamasına neden olmaktadır. Saraçoğlu (2000), yalnızlık duygusunu açıklarken bireyin geçmiş zamanlarda yaşadığı ilişkilerden dolayı yaşamış olduğu sorunları göz önüne alarak yeni kuracağı ilişkilerde de benzer sorunları yaşayabileceğini belirtmektedir.

Leiderman yalnızlık kavramını, bireylerin birbirlerine duydukları ihtiyaçlar ve bu ihtiyaçları yalnızlık olgusu ile bağlantılı olarak karşılayamama durumu ile açıklamaktadır (Leiderman, 1980: 378).

Yalnızlık kavramı açıklanırken tek başına olmak durumu ile yalnızlık kavramları birbirine yaklaştırılmaktadır. Fakat tek başına olmak durumu bireyin kendisinin ortaya koymuş olduğu bir tercihtir. Yani birey tek başına kalmayı kendisi seçmektedir. Fakat yalnızlık durumu bundan farklıdır. Birey yalnızlık duygusunu içinde yaşamaktadır. Birey başka birileri ile aynı ortamda olsa da yalnızlık duygusunu yaşayabilir. Yalnızlık bireylerin başkaları ile az ilişkide bulunması hali olabileceği gibi, başkaları ile kurulan ilişkilerin istenilen seviyenin altında olması durumunda da yalnızlık duygusu yaşanabilmektedir (Larson, 1990).

Sosyal bir varlık olan, toplum içinde yaşamak zorunda olan insan, bazen içinde bulunduğu şartlardan ötürü ve kurduğu ilişkilerden tatmin olamamasından dolayı yalnız kalmaktadır. Hayatlarının çocukluktan ergenliğe geçiş dönemini YBO'larda yaşamak durumunda olan öğrenciler ise; ailelerinden, yaşadıkları evlerinden, arkadaş çevrelerinden uzak kalarak eğitimlerini devam ettirmektedirler. YBO'ların sosyal çevreye uzak yerlerde kurulması, okulun fiziksel koşullarının yetersiz olması, öğrencilerde adeta tecrit edilmiş oldukları hissini uyandırmaktadır. YBO'daki sosyal ve kültürel olanakların azlığından ve bu tür etkinliklere katılımın oldukça zor olmasından dolayı öğrenciler, sosyal faaliyetlere katılamamakta ve arkadaşları ile etkileşim içine girecekleri etkinliklerden uzak kalmaktadırlar. Bu durumun sonucu olarak ise yalnızlaşan bireyler çoğalmaktadır. YBO'da okuyan ergen hayattan da zevk alamayıp psikolojik problemlerle başbaşa kalabilmektedir.

2.1.3.1. Yalnızlığın Nedenleri ve Belirtileri

Peplau ve Perlman (1982), yalnızlık kavramını etkileyen üç unsuru vurgulamışlardır. Bu unsurlar:

- Bireyin yaşadığı üzücü bir tecrübe, daha önce yaşanmış olan dışlanma duygusu,
- Bireyin kendisinin sevilmediğini hissetmesi,

- Bireyin dostluk kuracak kişi bulamaması durumu ve buna bağlı olarak sosyal ilişkiler kuramaması (Akt. Koçak, 2003: 17).

Michela, Peplau ve Weeks (1982), yalnızlık duygusunun nedenlerini aşağıdaki unsurlara bağlamışlardır.

Kötümserlik: Bireyin yalnızlığını giderecek birilerini bulma konusunda kötümser düşünceler içerisinde bulunması durumudur.

Kendini yansıtmaktan korkma: Bireyin kendisi ile iletişim kurmak isteyen kişilere kendi duygularını yansıtmaktan korkması durumudur.

Çaba gösterme: Kişinin başkaları ile ilişki kurma konusunda bir çaba harcamaması durumudur.

Şanssızlık: Birey başkaları ile kuracağı ilişkilerde şanssızlık yaşanabileceğini düşünmez.

Sıkılganlık: Birey başkaları ile kuracağı ilişkilerde sıkılarak karşısındakine yaklaşmamayı tercih eder.

Fiziksel çekiciliği olmama: Birey kendisini çekici olarak görmez ve bu düşüncesinin başkaları ile kuracağı ilişkiyi zedeleyeceğini düşünür.

İnsanların sosyal ilişkilerde buldukları grupta bulunanlarla ilgilenmeleri: Bu durum bireylerin kendi sosyal grupları ile ilgilenerek başkaları ile ilgilenmemeleri halidir.

Başka bireylerle ilişkiyi istememe: Bireyin başka bireylerle ilişkiye girmek istememesi durumudur.

Kişisel olmayan durumlar: Birey başkaları ile olan ilişkilerinde kişilik özelliklerini yansıtmaz.

Fırsat yoksunluğu: Bireyin başkaları ile ilişkiler kurmak için zaman ayıramaması durumudur.

Diğer insanların isteksizliği: Bireylerin kendilerine itici gelen insanlarla ilişki kurmak istememeleri durumudur (Gümüş, 2000: 103).

Yalnızlık durumunda, kişinin duygu ve düşüncelerini paylaşabileceği bir arkadaşına sahip olmak da çok önemlidir. Parker ve Asher (1993), “Arkadaş ilişkilerinde iletişim ve yalnızlık” konulu çalışmasında, arkadaşına sahip olmayan çocukların, arkadaşları olan çocuklara göre daha çok yalnızlık yaşadığını ifade etmiştir. Rokach’a (2004) göre, bireyin kişiler arası ilişkilerdeki kayıplar yaşaması, onu yalnızlığa iter ve insan bu durumundan korku ve mutsuzluk yaşar.

Bilgen (1989)’e göre bireyin hayatında oluşabilecek değişiklikler onun yalnızlık duygusu içerisine girmesine sebep olmaktadır. Bireyin evliliğinin sona ermesi, işinden ayrılması gibi hayatının dönüm noktası olarak sayılabilecek durumlar onu yalnızlık duygusu içine itmektir.

Brennan (1982), yalnızlık duygusu yaşayan ergenlerin durumunu açıklarken üç faktörün önemli olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre birinci unsur, bireyin yaşadığı utangaçlık, sosyal becerilerdeki zayıflık durumları onun yalnızlık duygusu yaşamasına neden olur. Brennan’a göre yalnızlık duygusu yaşamanın ikinci nedeni, bireyin yaşadığı gelişmelerin onun isteklerine yansması ve bu isteklerin başkaları ile kurulan ilişkilere olan olumsuz etkisidir. Yalnızlık duygusu yaşamanın üçüncü nedeni ise bireyin yaşadığı kültürel ve sosyal süreçtir. Ergenlik döneminde birey yaşadığı bu karmaşıklıklar içerisinde sosyal yaşamından izole olmaktadır.

Ergenlik döneminde olan bireyi en çok etkileyen konulardan biri de kendisinin ailesinden uzak kalacağı düşüncesidir. Ergen artık ailesi ile daha az zaman geçirerek yeni sosyal çevresinin içerisine girmektedir (Ostrov ve Offer, 1980; Brennan, 1982). Konopa (1966; Akt: Williams, 1983), ergenlik döneminde bireyin bir taraftan bağımsız olma düşüncesinin olduğunu, diğer taraftan da başkalarına ihtiyaç duyduğunu, korunma ihtiyacı içerisinde olduğunu belirtmiştir.

Perry (1990)’ye göre ise, yalnızlık duygusunun oluşmasında üç etken söz konusudur. Bunlar:

Yalnızlığa hazırlayıcı etmenler: Bireyin yalnızlık durumuna karşı daha duyarlı olmasını sağlayan etmenler arasında onun kişisel özellikleri, maddi durumu, sosyal ve kültürel durumu bulunmaktadır.

Yalnızlığın ortaya çıkmasını sağlayan etmenler: Bu etmenler bireyin hayatında oluşabilecek köklü değişiklikler ile ortaya çıkmaktadır.

Bilişsel etmenler: Bu etmenler bireyin sosyal ilişkilerinden duyduğu beklentiler ile belirlenmektedir.

Yalnızlık duygusu yaşamaya sebep olan faktörler üç gruba ayrılmaktadır.

Kişilik özellikleri: Bireyin yalnızlık duygusu yaşamasında önemli olan etkenlerden biri olan kişilik özellikleri arasında utangaç davranma, öz saygı eksikliği, çekingen davranışlar gibi bireyin kendisini eksik görme durumları bulunmaktadır (Çakıl, 1998).

Sosyal etkenler: Bu etkenler bireyin sosyal çevresinden kaynaklanmaktadır ve bireyin yalnızlık duygusu yaşamasında sosyal çevresinden gelen etkenlerin izleri görülmektedir. Bireyin sosyal çevresi içerisinde yalnızlık duygusu yaşamasının sebebi sosyal çevresi ile olan ilişkilerinin nitelik olarak bireyin isteklerini karşılayamamasından kaynaklanmaktadır (Çakıl, 1998).

Bireysel etkenler: Bu etkenler arasında bireyin kendine ait özellikler bulunmaktadır.

West, Kellner ve West'e (1986) göre bireysel etkenler:

Yaş: Yalnızlık duygusu aslında her yaşta görülebilen bir durumdur. Yalnızlık duygusu farklı yaşlarda değişik şekilde ortaya çıkmaktadır. Buna karşılık, Demir (1990) yaptığı araştırmada yalnızlık ile yaş arasında bir ilişki bulunmadığını belirlemiştir.

Medeni durum: Bireyin medeni durumundaki olumsuz değişim onu yalnızlık duygusuna sevk etmektedir.

Cinsiyet: Bireyin yalnızlık duygusu yaşamasında önemli bir etken olan cinsiyet etkeni üzerine araştırma yapan Roscoe ve Skomski (1989) ve Demir (1990), kızların erkeklere kıyasla daha az yalnızlık hissettiğini belirtmişlerdir.

Öğrenim düzeyi: Düşük eğitim seviyesinde olan bireyler yalnızlık duygusunu daha çok yaşamaktadırlar. Alkan (1996), yaptığı çalışmasında da benzer bir sonuç bularak öğrenim düzeyi yükseldikçe yalnızlık duygusunun azaldığını tespit etmiştir.

Çalışma durumu: Çalışmayan bireyler çalışanlara göre daha fazla yalnızlık duygusu yaşamaktadırlar.

Brehm (1985) de yalnızlık duygusu yaşayanların bu durumlarının sebebini bu bireylerin kişisel özelliklerine ve insanlarla olan ilişkilerinden beklentilerine bağlamıştır (Akt. Buluş, 1996):

- Çevreye karşı kendini yabancı hissetme,
- Kendisini çevresinde bulunanlara bağlı hissetmeme,
- Yaşantısını tek başına sürdürmeyi isteme,
- Yerinden olma,
- Çevresinden soyutlanma,

Brehm (1985), yalnızlık duygusu yaşayanların özelliklerini de aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Yüksek benlik saygısına sahip olmama,
- Çevresini değerlendirirken olumsuz yaklaşımlarda bulunma,
- Olumsuz beklentiler içerisinde olma,
- Başkalarının düşüncelerine güvensiz bir tutumla yaklaşma,
- Çekingen tavırlar içerisinde olma,
- Karşılaştığı olaylara yerinde tepkiler verememe,
- Çevresinde olup bitenlere duyarsız kalma,
- Karşı cinsten biri ile sağlam ilişkiler kuramama.

2.1.3.2. Yalnızlığın Çeşitleri ve Boyutları

Yalnızlık genel olarak kuramcılar tarafından birbirine benzer olarak tanımlansa da çeşitli araştırmacıların her biri yalnızlığa farklı bir tarafından bakarak yalnızlığı sınıflamışlardır. Bunları inceleyecek olursak:

Peplau yalnızlığı, yapayalnızlık, tek başınalık ve yalnızlık olarak üç grupta incelemiştir (Peplau, 1995).

Yapayalnızlık (Lonesomeness): Bu duyguyu yaşayan bireyler aslında başkaları ile birlikte olmak isterler fakat bunu yapamazlar. Başkaları ile birlikte olsalar bile kendilerini hala yalnız hissederler.

Tek başınlık (Aloneness): Bu durum bireyin isteği ile olmaktadır. Birey, kendisini çevresindekilerden uzaklaşarak tek başına yaşamayı seçmiştir. Tek başına kalıp resim yapmak, keşif yapmak isteyen bireyler bu durumdadır.

Yalnızlık (Loneliness): Bu durumu yaşayan bireyin sosyal çevresi ile olan ilişkileri neredeyse tamamen birmiş gibidir. Bireyin kendisini iyi hissetmemesine yol açan bu durum Peplau'ya göre birey tarafından seçilmiş bir durum değildir.

Young (1982)'a göre yalnızlığın üç ayrı türü bulunmaktadır:

Geçici (transient) yalnızlık: Bu tür yalnızlık çok uzun süreli değildir ve birey tarafından çok fazla üzerinde durulmaz. Çünkü zamanı kısadır ve geçici olduğu düşünülür.

Durumsal (situational) yalnızlık: Bireyin içerisinde bulunduğu durumun değişmesinden dolayı kendisini yalnız hissetmesidir. Evliyken boşanan ya da çalışırken işinden ayrılan bireylerin yaşadıkları durum bu şekildedir.

Kronik yalnızlık: Bu tür yalnızlık uzun sürelidir. İki yıldan fazla süren yalnızlıklara kronik yalnızlık demek mümkündür.

Araştırmacıların birçoğu yalnızlığa farklı bir tarafından bakarak yalnızlığı sınıfladıkları gibi aynı şekilde yalnızlığı çeşitli yönlerine bakarak farklı şekilde boyutlandırmışlardır, bunlardan bazıları şöyledir:

McWhirter (1990), yalnızlığı tanımlarken beş farklı boyuta dikkat çekmiştir.

Kişilerarası yalnızlık: Bu durumda olan birey kendisini çevresindeki insanlardan uzak görür.

Psikolojik yalnızlık: Bu durumda olan birey çevresinden birileri ile birlikte olsa bile kendisini psikolojik olarak yalnız hisseder.

Sosyal yalnızlık: Bireyin sosyal çevresinden uzaklaşması ile yaşadığı yalnızlık türüdür.

Kültürel yalnızlık: Bireyin sürekli bulunduğu kültürel çevreden uzaklaşarak başka bir kültürel çevreye girmesi sonucunda oluşan yalnızlıktır.

Kozmik yalnızlık: Bu durum bireyin dini olarak yalnızlaşmasını ifade etmektedir.

Yalnızlık tek boyutlu olan bir kavram değildir. Bireyin kendisini yalnız hissetmesi onun sosyal, kültürel, psikolojik deneyimlerinin ve beklentilerinin sonucudur (McWhirter, 1990).

Sadler ve Johnson (1980) da yalnızlığı incelerken dört ayrı boyutta incelemiştir.

- Bunlardan ilki bireyin dinen kendini yalnız hissetmesi yani *kozmik yalnızlıktır*.
- Bu boyutlardan ikincisi bireyin kültürel çevresinden uzaklaşarak başka bir çevreye girmesinden kaynaklanan *kültürel yalnızlıktır*.
- Üçüncü boyut ise bireyin sosyal çevresinden uzaklaştığı için yaşadığı *sosyal yalnızlıktır*.
- Bireyin kendisini çevresindeki kişilerden uzak görmesi ile yaşadığı yalnızlık durumu ise *dördüncü tip yalnızlıktır*.

Jones (1987)'da yalnızlık kavramını açıklarken yalnızlığın farklı tiplerinin olduğunu vurgulamıştır. Ona göre durumsal yalnızlık anlık yaşanan yalnızlıktır. Sürekli yalnızlık uzun süreli olan yalnızlık türüdür.

Mc Whiner ve Gierveld, yalnızlıkla ilgili üç boyuttan söz etmişlerdir.

Yoksunluk Boyutu: Bu tip yalnızlık var olmayan ilişkilerin durumu ile alakalıdır. Bu boyut yakın bir ilişkinin olmamasıyla ilgili duyguları, boşluk ve terkedilmişlikle ilgili duyguları içermektedir. Bu yoksunluk yalnızlığın özüdür.

Zaman boyutu: Bu boyut insanların yalnızlık deneyiminin geçici veya değişmez olarak algılamasına göre ayrıştırılan bir boyuttur.

Duygusal boyut: Mutluluk, sevmek, sevilmek gibi olumlu duyguların yokluğu ve korku, üzüntü, şüphe gibi olumsuz duyguların varlığı ile ilgilidir (Akt. Erim, 2001: 28).

Peplau ve Perlman (1984) yalnızlığı olumlu ve olumsuz yönleri, kökeni, süreç boyutuyla ele almış ve sınıflandırmıştır.

Pozitiflik-Negatiflik (Positivity-Negativity): Yalnızlık yaşamak olumlu ve olumsuz bir duruma sebep olabilir.

Sosyal ve duygusal yalnızlık (Social Versus Emotional Loneliness): Peplau ve Perlman (1984) sosyal ve duygusal yalnızlıkla Weiss (1973)'in sınıflamasına değinmiş ve duygusal yalnızlığın bireye daha fazla acı verdiğini vurgulamışlardır.

Kronik yalnızlık (Chronicity): Bireyin yaşadığı yalnızlığın iki yıl veya daha uzun süre devam etmesi durumunda ortaya çıkan ve bireyi olumsuz yönde etkileyen yalnızlık türüdür (Young 1982). Gerson ve Perlman (1979) geçici olarak yalnızlık yaşayan kişilerin kronik yalnızlık yaşayanlara göre duygu iletişimde daha iyi olduklarını belirtmişlerdir.

De Jong Gierveld ve Raadschelders (1982) yaptıkları araştırma sonucunda üç yalnızlık tipi önermişlerdir.

Ümitsiz yalnızlık: İlişkilerde çok az doyum yaşanan yalnızlıktır.

Dönemsel ya da geçici yalnızlık: Bu yalnızlıkta her ne kadar yakın bir ilişkinin eksikliği yaşansa da kişinin belli sayıda yakın ilişkileri mevcuttur.

Geri çekilmiş, ümitsiz yalnızlık: Bu tip yalnızlıkta bireylerin çok az sayıda arkadaşlıkları ve yakın ilişkileri olsa ve ciddi anlamda yoksunluk yaşasalar da bu durumdan duydukları doyumсуuzluğu birinci ve ikinci tipteki bireyler kadar ifade etmezler.

2.1.3.3. Yalnızlıkla Başetme

Sullivan'a (1953) göre yalnızlık duygusu bireye mutsuzluk veren bir durumdur. Yalnızlık duygusu ve bunun ardından yalnızlığa eşlik eden, duygusal zorlanmaya neden olan olumsuz duygulardan kurtulmanın yolu, diğer bireylerle yakın ilişkiler kurmaktır. Nurmi ve Salmela-Aro (1997)'nin çalışmasında, yalnızlık yaşayan bireylerin bu durumdan kurtulmak için kullandıkları bilişsel ve davranışsal taktiklerin, yalnızlık düzeyini etkileyebildiğini ve bu etkinin de karşılıklı olduğunu ortaya koymuşlardır. Eskin (2001) çalışmasında, yalnız insanların diğer bireylere ilişkin beklentilerinde kötümser olduklarını ve sosyal becerilerinin az geliştiğini gösterdiğini belirtmektedir.

Yalnızlıkla başa çıkma yöntemlerinden bir diğeri olan sosyal beceri eğitiminde ise; ilişkiyi başlatma ve sürdürme, sözel olmayan iletişim becerilerini kullanma, iltifatta bulunma, iltifatı kabul etme yöntemleri ve davranışsal teknikler kullanılır. Sosyal beceri

eğitimin verilmesi çocuklarda bu durumun kabulünü artırmaktadır (Asher ve Paguette, 2003). Sosyal beceri eğitimi ergenlik dönemi boyunca önemini sürdürmektedir. Ergen yeterli sosyal becerilere sahipse, başkaları ve çevresindekilerle ilişki kurmak için bu becerileri kullanabiliyorsa yalnızlık duygusu önlenir. Ergenler çevrelerinden kabul edilmek ve destek görmek isterler. Sosyal destek alamayan ergenler başkaları tarafından kabul edilmediklerini düşünüp kendilerini yalnız hissedebilirler. Sosyal destek alanların yalnızlık düzeyi, sosyal destek göremeyen bireylere oranla daha düşüktür (Rook, 1984).

Bireyin yalnızlık duygusu ile başa çıkabilmesi için kendisine sosyal bir çevre oluşturması gerekmektedir. Diğer taraftan, yalnızlıkla başa çıkma yöntemleri açısından sadece sosyal destek almanın etkili olmadığı açıktır. Bireyler aynı zamanda bilişsel, duygusal, motivasyonel ve davranışsal başa çıkma yöntemlerinin birini ya da birkaçını birlikte kullanabilirler. Yapılan çalışmalar, sosyal destek ağı geliştirmeye ek olarak, danışanlara üç şekilde psikolojik yardımda bulunabileceğini ortaya koymaktadır. Bunlar; sosyal beceri eğitimi, bilişsel-davranışçı terapi ve utangaçlık gruplarıdır(Duru, 2004).

Burns'ün (1982), yalnızlıkla başa çıkmak için önerdiği kendi kendine yardım çalışmasında; olumsuz inançlar ile başa çıkma, günlük duygu durumu kaydı, delillerin araştırılması, alternatif açıklama yöntemi, sorgulama tekniği, kar-zarar analizi gibi olumlu bakış açısı geliştiren teknikler ile olumsuz duygu ve düşüncelerin fark edilerek değiştirilmesi için önerdiği teknikler bulunmaktadır. Bu teknikler aracılığıyla bilişsel hataların neler olduğu, yalnızlığı nasıl etkilediği gösterilebilir. Böylece bireyler kendilerine ilişkin olumlu ve gerçekçi düşünceler geliştirerek özgüvenlerinin artabileceğini ifade etmiştir.

Ernst ve Cacioppo (1999), kişinin bireysel olarak mücadelesinin en önemli yaklaşım olduğunu söylemişlerdir. Rook (1984) ise, sosyal durumu değişmiş bireylerin kendilerini yalnız hissedebileceklerini belirtmiştir. Yalnızlıkla baş etme stratejileri açısından, bireylerin birbirlerinden farklılaştığı görülmekle beraber, genel olarak insanların üç şekilde yalnızlıkla baş edebilecekleri vurgulanmıştır(Eskin, 2001). Başa çıkma stratejileri:

- Düzenli fiziksel aktivite faaliyetlerine katılım,
- Bireyin var olan sosyal ilişkilerinin değiştirilmesi,

- Bireyin sosyal ihtiyaç ya da isteklerinin değiştirilmesidir.

2.1.3.4. Yalnızlığın Kuramsal Temelleri

Freud'a göre, yaşamın ilk yıllarında insan yavrusu diğer canlılardan daha fazla diğerlerine muhtaçtır. Anne bu dönemde çocuk için çok önemlidir. İhtiyaç duyduğu anda istekleri yerine gelen çocukta çevresine karşı bir güven duygusu oluşmaktadır. Bu dönemde annesiyle sıcak ve sevecen ilişkiler kuran çocuk yaşamının ileriki yıllarında da diğer insanlarla benzer nitelikte ilişkiler kurabilir. Anal dönemde çocuğa verilen tuvalet eğitiminin olumlu olması çocuğun ileriki yaşlarda kuşkucu olmadan ve aşırı utanç duymadan özerk bir şekilde yaşamasını sağlar. Fallik dönemin sonunda ise çocuk kendi cinsinden olan ebeveyni ile özdeşim yapmıştır ve toplumsal rolünü güçlendirmiştir. Bu dönemde yalnızca ebeveyni ile değil, çocuk diğer yetişkinlerle de özdeşleşmeye başlar. Genital dönemde ise, ergen aileden koparak aile dışındaki bireylerle de ilişkiler kurmaya başlar. Karşı cinse ilginin yanı sıra, çeşitli grup etkinliklerine katılır, toplumsallaşmaya başlar (Geçtan, 1999).

Erikson (1982), psiko-sosyal gelişim dönemleri içerisinde yaşamın ilk yılında yaşanan, "Temel Güvene Karşı Güvensizlik" döneminde etkileşimler ile başlayan yalnızlık yaşantısının, genç yetişkinlik dönemindeki yakın ilişkiler kurma ile karakterize olan "yakın ilişkilere karşı soyutlanma" döneminde belirgin şekilde ortaya çıktığını savunmaktadır. Genç yetişkinlik döneminde, birey artık kendi kimliğini başkaları ile birleştirmeye hazırdır. Bunun için ilişkilerinde özveride bulunabilmekte ve ödün verebilmektedir. Tüm bu çabalara rağmen bireyin istediği yakın ilişkileri kuramaması ve yakınlaşmayı sağlayamaması durumunda yalıtılmışlık ve yalnızlık duygusu ortaya çıkmaktadır.

Peplau, Miceli ve Morasch'a (1982) göre, yalnızlık duygusunun oluşmasında, arabulucu faktör olan bilişsel süreçlerde bir uyumsuzluk söz konusudur. Bireyin bakış açısı ve bilişsel süreçleri, yalnızlık yaşantısının ortaya çıkmasında temel etkindir. Bu doğrultuda bilişsel kuramcılar yalnızlığı, kişinin halen bulunmakta olan sosyal ilişkileri ve olmasını istediği ilişkiler arasındaki farklılıklar ile ortaya çıkan duygu durumu olarak değerlendirirler.

Bowlby'e göre bebeklik döneminde aileye bağlanan çocuk, kendini güvende hissetmektedir. Bu histen dolayı da kaygı, yalnızlık gibi durumları yaşamamaktadır. (Akt. Peplau ve Perlman, 1982).

Yalnızlık, Fromm tarafından çaresizlik ve kaygı duygusu yaratan bir durum olarak tanımlanmıştır. Bu çaresizlik ve kaygı, bireylerin doğdukları andan itibaren giderek artan oranlarda bireyselleşme ve bu bireyselleşmenin getirdiği yalnızlık sonucu ortaya çıkar. Bireyselleşme ise, insanın kendine güven veren bağları kopararak sağlanmaya çalışılır. Bu süreç iki farklı etki yaratır. İlk olarak bireyselleşmenin getirdiği ve özgürlük duygusu ile beslenen hazzı getirir. İkinci olarak ise; diğer bireylerle olan temel bağları kopararak tek başına kalmanın getirdiği güvensizliği kötürler. Özgür olmak güzeldir ancak hayatın tüm sorumluluğu da kişinin kendisine aittir. Bu da bazı insanlara ağır gelir ve bu kaygılı durum yalnızlık olarak nitelenebilir (Akt. Geçtan, 1990: 305).

Sartre; insanın toplumsal olduğu gerçeğinin yalnız olduğu gerçeğini, yalnız olduğu gerçeğinin de toplumsal olduğu gerçeğini değiştirmediğini savunur. Yalnızlık duyuş olmaktan fazla bir şeydir. İnsan kendini yalnız olarak duyumsamasa da yalnızdır. Çünkü duyuşundan bağımsız olarak bu olgunun içindedir. İnsanların yaratılışı özlerinden önce geldiğine göre, insanlar oluşlarından tamamen kendileri sorumludurlar. Bu sorumluluğu tek başlarına alırlar. İnsan bu özgürlükle kendi başına bırakılmıştır. Bu da insanın yalnızlıkla bağlantısının bir başka yönüdür. Yalnızlık bir soyutlama değil insanın taşıdığıdır. Bu durumdaki yalnızlık bir talep ya da bir sorun olmanın dışındadır (Saylan, 1997: 22-30).

2.1.4. Ergenlik

Ergenlik terimi (Adolescence) Latince "Adolescere" yani büyüme ya da yetişkinliğe erişme sözçüğünden gelir. Ergenlik dönemi, bağımsızlık çabası ve özerklik isteğinin arttığı (Temel ve Aksoy, 2001: 96) erinlik ile başlayıp yetişkinliğe kadar süren bir dönemi kapsamakta, çocukluk ile yetişkinlik arasında bir geçiş dönemi olmasının yanı sıra (Yazgan İnanç, Bilgin ve Kılıç Atıcı, 2012: 231), biyolojik, psikolojik, toplumsal ve ekonomik olarak da bir geçiş sürecidir (Steinberg, 2007: 21).

Ergenlik dönemine kızlar genellikle 11-14, erkeklerse 13-15 yaşları arasında girmektedirler (Kulaksızoğlu, 2001: 32-34).

Amerikan Psikiyatri Derneği psikiyatri sözlüğünde ise ergenlik; fiziksel ve duygusal süreçlerin yol açtığı cinsel ve psiko-sosyal olgunlaşma ile başlayan ve bireyin bağımsızlığını ve sosyal üretkenliğini kazandığı, çok da belirli olmayan bir zamanda sona eren kronolojik dönemdir ve hızlı fiziksel, psikolojik ve sosyal değişmelerle karakterize edilmektedir (Akt. Çuhadaroğlu-Çetin, 2006).

Ergenlik döneminde birçok değişim yaşanmaktadır. Bu değişimlerden bazıları bedensel, cinsel, zihinsel değişimlerdir (Gander ve Gardiner, 2004: 458). Wolman'a (1998) göre ergenlik, her insanın yaşadığı bir sürecidir.

Ergenlik döneminde doğumdan itibaren birlikte olunan ilk sosyal çevreden uzaklaşmaktadır. Örneğin, Moller ve Callan (1990), ergenlerin ebeveynleriyle iletişimlerine yönelik yaptıkları araştırmada, ergenlerin ebeveynlerinin konuşmalarda etkin olma eğilimi gösterdiklerine inandıklarını vurgulamıştır. Bununla birlikte birçok ebeveyn kendilerinde bu eğilimin olmadığını savunurlar. Bu doğrultuda ergenlik, aile ilişkilerinde ergenlerin güçlendikleri ve özgüvenlerinin yükseldiği bir yeniden şekillenme dönemidir (Steinberg, 2007: 156).

Aile çocuklarının ileriki yaşamlarında toplumsal ilişkileri kuracak davranışları onlara öğretmektedir (Temel ve Aksoy, 2001: 95). Ergenler, basit bir şekilde ebeveyn etkisinden uzaklaşarak, karar verme dünyasına kendi başlarına giremezler. Ergenler daha özerk oldukça, ebeveynlerine bağlı olmaları onlar için psikolojik olarak daha sağlıklıdır (Santrock, 2012: 267).

Ergenlerin etkileşimde bulunduğu diğer bireylerin ergene yönelik kim olduğuna veya kim olması gerektiğine yönelik söylemlerinin ergenin yaşamında oldukça etkili olduğu ifade edilebilir. Bu sıfatla, önemli başka insanların tepkileri ergenin kimlik duygusunun gelişimini biçimlendirmekte ve etkilemektedir (Steinberg, 2007: 315). Bireyin mutlu olabilmesi, düzenli bir yaşam sürdürebilmesi ve toplum içinde bir yer edinebilmesi; sağlıklı bir kişilik gelişimi ile mümkün olabilir (Temel ve Aksoy, 2001).

Ergenlikte bireylerin kendilerini niteleme ve kendileri hakkında düşünme biçimlerinde yani benlik kavramlarında önemli değişiklikler olmaktadır (Steinberg, 2007: 296). Ergenler, ergenlik döneminde kimlik arayışı ile ilişkili olarak kendisine dair

bir benlik kavramı geliştirmeye başlar. Gander ve Gardiner'a (2004: 492-493) göre benlik kavramı, bir bireyin yalnızca ona özgü tutumlardan, duygulardan, algılardan, değerlerden ve davranışlardan ibaret, kendine ilişkin görüşüdür.

Erikson'a göre insan hayatı sekiz çatışmadan oluşmakta ve bunları insanın sekiz çağı diye adlandırmaktadır. İnsan hayatındaki öneminden dolayı ergenliğin kendisinden önce çocukluk döneminde meydana gelen bütün çatışmaları özümsemesi ve yetişkinlikte meydana gelecek olan çatışmaları da öngörmesi beklenmektedir. Bu dönem gencin ne olduğunu anlamaya başladığı, ne olabileceği hakkında fikir edinmeye başlayacağı bir dönemdir. Erikson, ergenliği "kimliğe kazanımına karşılık rol karmaşası" dönemi olarak tanımlamaktadır. Her şey istenilen şekilde gittiği takdirde gencin yaşadığı çatışmaları çözme mücadelesi sağlıklı bir kimlik kazanımı ile sonuçlanabilir (Kulaksızoğlu, 2001: 30-31).

Çocukluktan ergenliğe geçen bireyler, artık kim oldukları, yetişkin yaşamındaki yerlerinin ne olacağı ve gelecekteki planlarıyla ilgili ayrıntılı sorular sormaya ve yanıtlar üretmeye başlamaktadır. Bu evrenin sonunda kimliğe ilişkin sorularına belirli ölçüde yanıt bulabilen ergenler kimlik kazanımı yaşamakta, aksi durumda ise kimliklerine ilişkin belirsizlik, nereye gittiklerine ilişkin bir yön duygusuna sahip olmamasıyla karakterize olan rol karmaşası yaşamaktadır (Demir, 2010: 188).

Ergenlik öncesi çocuğun düşüncesi somut düzeyde olduğu için, farklı bir insan olmaya ilişkin ciddi bir biçimde düşünmek onlar için zordur. Ancak ergenlikte meydana gelen düşüncedeki değişiklikler pek çok yeni seçeneği de ortaya çıkarmaktadır. Yaşam döngüsünde bu noktada genç insanların kariyerlerine ve diğer insanların bağlantılarına ilişkin önemli kararlar almaları gerekir ve bu soruları düşünmek onları kendi hakkında daha fazla soru sormaya itmektir: "Yaşamdan gerçekten ne istiyorum?", "Neler benim için önemli?"(Steinberg, 2007: 295-296). "Ben kimim?", "Ne olmak istiyorum?", "Nasıl davranmalıyım?", "Hangi yaşama biçimi doğru?" şeklinde sorular yöneltir ve bu sorulara cevap arar ve verilen cevaplar doğrultusunda bireyin dünya görüşü, iyilik ve doğruluk anlayışı, dini inancı ve değerleri biçimlenmeye başlar(Kulaksızoğlu, 2001: 113). Bununla birlikte ergenlerin bu dönemde bazı bilişsel, duygusal ve davranışsal öğeleri içeren gelişimsel görevleri yerine getirmeleri beklenmektedir.

2.1.4.2. Ergenlerde Duygusal Gelişim

Duygu, ruhsal değişimler için kullanılan bir kelimedir. Duyguların gelişimi doğumla başlayıp ömür boyu devam etmektedir. Yaşamın belli dönemlerinde bireylerin duygusal tepki biçimleri, duyguya neden olan olaylar ve duygusal durumlarını yansıtırma biçimleri farklılaşabilir (Kulaksızoğlu, 2001: 65). Duygular, çocuğun yaşamını sürdürmede, iletişim kurmada ve davranışlarını yönlendirmede önemlidir (Yazgan İnanç, Bilgin ve Kılıç Atıcı, 2012: 167).

Çocukluk yıllarında duygusal gelişimin desteklenmesi, sadece çocukların ve gençlerin kişilerarası ilişkilerde istenmeyen davranışlara daha az başvurmalarını ve daha doyumlu ilişkiler geliştirmelerini değil aynı zamanda onların kendilerine güvenmelerini, benlik saygılarının yükselmesini ve buna bağlı olarak başarılarının artmasına da katkı sağlamaktadır (Ergin, 2010: 169-170).

Ergenlik döneminde birey iç duygularını davranışlarına yansıtmakla birlikte duygularını gizleme eğiliminde olur. Buna karşılık çocukluk döneminde duygular gizlenmemekte, açık açık belirtilmektedir (Kulaksızoğlu, 2001: 66).

Ergenlik döneminde görülen duygusal tepkiler genel ortak özelliklere sahiptir. Ayrıca ergen, her insan gibi farklı yaşlarda ve durumlarda farklı duygular hissedebilir. Buluş çağından başlayarak ergenlerin duygularının yoğunluğunda artma olur. Üzüntü, sevinç, öfke, korku gibi duygularını daha yoğun bir şekilde ifade eder. Ergenlerin duygusal tepkileri düzenlilik göstermez ve ergenlerin duygusal durumlarının değişiminin hızı çabuktur ve ergenler duygularında istikrarsızlık gösterirler (Kulaksızoğlu, 2001: 66-67). Ergenliğin sonlarına doğru, ergenler daha önceki yaşlarına göre anne-babalarına duygusal olarak daha az bağımlıdırlar. Ergen, anne-baba ilişkisindeki bu tür değişimler duygusal özerkliğin gelişimini yansıtmaktadır (Steinberg, 1990; Akt., Steinberg, 2007: 335).

2.1.4.3. Ergenlerde Atılgnlık

Ergenlik dönemi, insanın biyolojik, duygusal, bilişsel ve toplumsal olgunlaşma dönemidir (Gander ve Gardiner, 2004). Birey ergenlik döneminde içerisine yeni girdiği sosyal çevreleri tanımaya, bu çevrelerde kendisine yer bulmaya çalışır. Atılgnlık

davranışı ise ergen bireylerin çevreleri ile kuracakları iletişimin şeklini belirleyen önemli bir unsurdur (Tan, 2006).

İnsanı anlamak, kişiliğini tanımak; ona önyargısız ve artniyetsiz yaklaşmakla olmaktadır. Bu yaklaşımın olabilmesi için temel ilke sevgidir. İnsan bir bütündür. İnsanın kişiliği söz konusu olunca onun bütünü, her yönü işe karışmaktadır. Bu nedenle, kişiliği incelemek için onu bütünü içinde ele almak gerekmektedir. Böylece her birey ötekinden farklı kararlı bir bütün oluşturmaktadır (Köknel, 1983; Şemin, 1984). Bu şekilde düşünüldüğünde ise, insanın yapısı ve kişiliğinin onun atılğan olup olmamasından bağımsız olması düşünülemez. Atılğanlık açısından düşünüldüğünde davranışları, olumlu ve olumsuz duyguların olumlu ifadesini, kendi haklarını savunmayı, görüş açısını belirtmeyi, nedeni açıklamayı ve karşı tarafın anlaşıldığını ifade etmeyi içermektedir (Yatağan, 2005).

Atılğanlık durumu bireylerin duygularını ifade etmelerini sağlamaktadır. (Bal, 2006). Atılğanlık eğitimi ise bireylerin çekingenliklerini üstlerinden atmaları adına önemlidir. Kendisini yetersiz hisseden bireylerin alacakları atılğanlık eğitimi onların bu düşüncelerini tersine çevirebilir (Acar, Arıcıoğlu, Gültekin, ve Gençtanırım, 2008).

2.1.4.4. Ergenlerde Yalnızlık

Bireyin yaşamında yalnızlık duygusunun yaşandığı ilk dönem ergenlik dönemidir. Birey ergenlik döneminde ailesinden uzaklaşmaya başlayarak yeni bir çevreye girmekte ve bundan dolayı yeni hayatında kendini yalnız hissetmektedir (Brennan 1982).

Ergenlerin yaşadığı yalnızlık duygusu aslında onlar için bir kimlik krizidir. Erikson (1963) tarafından ortaya konulan gelişim dönemlerine göre ergen bu dönemde değişen hayatında rol karmaşası yaşamakta ve kendini her şeyden yalıtılmış gibi hissetmektedir.

Sullivan (1953), yalnızlık kavramını açıklarken, yalnızlığın insanların başkalarından yakınlık görme ihtiyaçlarının karşılanma isteği ile ilgili bir deneyim olarak açıklamıştır. Benzer şekilde Williams (1983) da yalnızlığı açıklarken bireyler arasındaki ilişkilerin insanların yakınlık ihtiyaçlarından kaynaklandığını vurgulamıştır. Ona göre ergen, çevresindekiler ile ilişki kurmayı, kendisini çevresindekilere anlatma

düzeyine bağlamaktadır. Kendisini ne kadar iyi ifade ederse o kadar çok sosyal ilişkiye gimektedir.

Richaud de Minzi ve Sacchi (2004), ergenlik çağında yaşanan yalnızlık duygusunun oluşmasında ergenin sosyal çevresinde olanların önemli bir unsur olduğunu vurgulamışlardır. Brennan (1982) de ergenlerin yalnızlık duygularının oluşmasında sosyal değişimlerden kaynaklanan kendini yetersiz görme durumunun olduğunu belirtmiştir.

Demir (1989) de yalnızlık kavramını bireylerin arkadaşlık ilişkilerinden duydukları memnuniyete bağlamaktadır. Ona göre yalnızlık duygusu yakın arkadaşların sayısının artması ile azalmaktadır. Bu durumu destekler nitelikte Uruk ve Demir (2003) ise yapmış oldukları çalışmada akran ilişkilerinin ergenin aile yapısından daha önemli olduğunu tespit etmiştir.

2.2. İlgili Araştırmalar

2.2.1. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

2.2.1.1. Atılganlık İle İlgili Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Atılganlık ile ilgili yurt içinde yapılmış araştırmalar kronolojik sıra ile verilmiştir.

Voltan (1980b), Türkiye’deki atılganlıkla ilgili ilk çalışmayı yapmıştır. “Rathus Atılganlık Envanteri”ni Türkçe’ye uyarlamış, envanterle ilgili geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapmıştır.

Voltan (1980a), “Grupla Atılganlık Eğitiminin Bireyin Atılganlık Düzeyine Etkisi”ni belirlemek amacıyla, sağlık koleji, hemşirelik bölümüne devam eden öğrenciler üzerinde deneysel bir çalışma yapmıştır. 60 kişilik bir örneklem üzerinde çalışmış ve bu örneklem grubundaki 17-19 yaşları arasındaki öğrencilerden 30 öğrenci kontrol grubunu, diğer 30 öğrenci de deney grubunu oluşturmuştur. Araştırmada öntest-sontest modeli kullanılmış ve deney grubuna dokuz haftalık atılganlık eğitimi programı uygulanmıştır. Eğitim programı sonunda her bir grubun ilk ve son testlerinden elde

edilen atılganlık puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına *t* testi ile bakılmıştır. Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre; deney grubunun öntest puanları ile son test puanları arasındaki fark .05 düzeyinde anlamlıdır. Kontrol grubunun öntest-sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Topukçu (1982), 21 deney, 21 de kontrol grubu olmak üzere toplam 42 öğrenci üzerinden yapmış olduğu araştırmada atılganlık envanteri ile öğrencilerin atılganlık düzeylerini belirlemiştir. Altı hafta süren atılganlık eğitiminden sonra elde edilen veriler envantere işlenmiştir. Araştırmanın sonucunda çocukların atılganlık eğitimi almalarının onların atılganlık düzeylerine olumlu etki ettiği ve kentte yaşayan öğrenciler kırsal bölgede yaşayan öğrencilere göre kendilerini anlatma konusunda daha aktif olduklarını bulmuştur.

Oral (1986), atılganlık düzeyi ile depresyon ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre; depresif grubun depresyon düzeyi çok yüksek, atılganlık düzeyi ise çok düşük bulunmuştur. Depresif grubun atılganlık düzeyi ortalaması, diğer grupların atılganlık düzeyi ortalamalarından anlamlı şekilde düşük bulunmuştur. Atılganlıkla depresyon arasında ters yönde bir korelasyon bulunmuş ve kadınların atılganlık düzeyleri erkeklerden anlamlı düzeyde düşük çıkmıştır.

Çulha ve Dereli (1987) yaptıkları çalışmada özel bir ortaokuldaki öğrenciler üzerinde gruba atılganlık eğitiminin etkilerini incelemişlerdir. Atılganlık eğitim programını geliştirirken uyum modelini kullanmışlardır. Araştırmacılar Amerikalı olan ve atılganlık davranışı göstermeyen 24 öğrenci ile çalışmışlardır. Seçilen öğrenciler 12 deney grubu 12 kontrol grubu olarak ayarlanmıştır. Deneklere 7 hafta süreyle eğitim verilmiş, eğitimin sonucunda verilen eğitimin deneklerin atılganlık seviyesine pozitif katkı sağladığı tespit edilmiştir.

İnceoğlu ve Aytar (1987), yaptıkları araştırmada öreneklem grubu olarak 70 lise ve 104 üniversite öğrencilerini almışlardır. Araştırma sonucunda cinsiyet ile atılganlık seviyesi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilemezken, yaş ile atılganlık seviyesi arasında anlamlı ilişki belirlenmiş, lise öğrencilerinin daha atılgan olduğu tespit edilmiştir.

Topaloğlu'nun (1989) 1987-88 eğitim yılında, liselerden random yöntemiyle

belirlenen 412 öğrenci üzerinden yürütülen çalışmada, ebeveynlerini otoriter olarak algılayan öğrencilerin, ebeveynlerini demokratik olarak algılayanlara göre daha atılgan oldukları belirlenmiştir. Ancak annelerini “otoriter” babalarını “demokratik” olarak algılayan öğrencilerin atılganlık düzeyleri, ana-babalarını “otoriter” olarak algılayan öğrencilerin atılganlık düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur. Anne-babaların öğrenim düzeyinin yükselmesine bağlı olarak öğrencilerin atılganlık düzeyinin de yükseldiği görülmüştür.

Uğurlu (1994), yaptığı araştırmasında, yetiştirme yurdunda kalan ergenler ile ailelerinin yanında kalan ergenler arasında atılganlık açısından ailelerinin yanında kalan ergenler lehine anlamlı bir fark bulmuştur. Bu sonuç ise; çocuğun sosyalleşmesinin ilk yaşandığı yerin ailesinin yanı olduğunu destekler niteliktedir. Atılganlık ile beden imajından sağlanan doyum arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Uğurluoğlu (1996), atılganlık düzeyi ile öz saygı arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yürüttüğü çalışmasında iki değişken arasında anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Araştırmada ayrıca erkeklere göre kızların, başarısızlara göre başarılı öğrencilerin atılganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu, deneklerin yaşları, doğum sırası, kardeş sayıları ve ailelerinin maddi durumları ile atılganlık seviyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlılık saptanmamıştır.

Gemi'nin (1997) araştırmasında atılganlık düzeylerini etkileyen bazı faktörler incelenmiştir. Araştırma Bursa'da çeşitli liselerde son sınıfta bulunan 200 öğrencinin katılımı ile yürütülmüştür. Atılganlık düzeyini etkileyen bazı faktörler şu şekilde verilebilir: cinsiyet, hazırlanılan üniversite giriş programları, ilkokul-ortaokul mezuniyet derecesi, sosyo-kültürel etkinliklere katılma derecesi, arkadaşlık hayatından memnuniyet derecesi, doğulan ve yaşanılan yerin nüfus büyüklüğü, ailedeki çocuk sırası vb. Ayrıca aylık harçlık miktarı ve ana-babanın ölmüş olmasının atılganlık düzeyini etkilemediği bulunmuştur.

Gürçay'ın (1998) yapmış olduğu çalışmada bazı sosyo-demografik değişkenlerle, aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ile atılganlığın karar verme stilleri ile olan ilişkisi incelenmiştir. Araştırma örneklemini, 290 kız ve 510 erkek olmak üzere toplam 800 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonuçları karar verme stilleri ile sosyal destek, atılganlık ve ele alınan sosyo-demografik değişkenler arasında anlamlı

ilişkiler olduğunu göstermiştir. Uyumsal karar verme stili olan “seçicilik stilinin” sosyal destek ve atılganlığı anlamlı bir şekilde yordadığı gözlenmiştir.

Görüş (1999), stresle başa çıkma ve atılganlık seviyesi arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yürüttüğü çalışmayı 200 lise öğrencisi üzerinden yapmıştır. Araştırma sonucunda stresle başa çıkmanın alt boyutlarından kendini suçlama, kaçınma, sorun çözme ve hayal etme durumları ile atılganlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiş, öğrencilerin ekonomik durumları ile atılgan olma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Örgün (2000), ebeveyn tutumları ile 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlıkları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonucunda ailesinin tutumunu eşitlikçi olarak gören öğrencilerin atılganlık düzeyleri, ailesini reddedici olarak algılayanlara göre daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca benlik saygısı ile atılganlık düzeyleri ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak ilişki bulunamamıştır.

İlköğretim öğrencilerinde benlik tasarımı, atılganlık ve kendini açma düzeyi ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla, Gökalan (2000) ilköğretime devam eden, 110 öğrenci üzerinde çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonucunda, daha yüksek sosyo-ekonomik şartlara sahip okuldaki öğrencilerin benlik tasarımı ve atılganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmada benlik tasarımı, atılganlık ve kendini açma niteliklerinin birlikte artan ve azalan özellikler olduğu belirtilmektedir. Benlik tasarımı ve atılganlık arasındaysa büyük ilişkiye işaret edilmiştir.

Özen (2001), yaptığı çalışmada öğrencilerin bağımlılık seviyeleri ile atılganlık düzeylerinin ilişkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. 170 anaokulu öğrencisi üzerinden yürütülen çalışmada anaokuluna devam eden çocukların devam etmeyenlere göre daha atılgan oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin atılganlık düzeyi ile kardeş sayısı, evde aile dışında yaşayan bir birey olup olmaması ve annenin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür. Araştırmada ayrıca yaş ve cinsiyet değişkenleri ile atılganlık arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

İşgör (2003), çalışan ve çalışmayan ergenlerin atılganlık düzeylerini belirlemek amacıyla yürüttüğü çalışmada çalışan ergenlerin atılganlık seviyesinin daha yüksek

olduğunu belirlemiştir. Araştırmada ayrıca akademik başarısı düşük olan ergenlerin benlik imgeleri seviyesinin de düşeceğini ve buna bağlı olarak da atılganlık düzeylerinin de düşeceği tespit edilmiştir.

Eskin (2003), İskoçyalı ve Türk öğrencilerin atılganlık seviyelerini karşılaştırdığı çalışmada; İskoç öğrencilerin Türk öğrencilere göre daha atılgan olduğu, İskoç ve Türk öğrencilerin cinsiyetleri ile atılganlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak bir ilişkinin olmadığı, Türk öğrencilerin arkadaşlık dayanışmalarının daha fazla olduğu ve yaşı ileri olan ergenlerin diğerlerine göre daha atılgan oldukları belirtilmiştir.

Tataker (2003), yaptığı çalışmada ergenlerin ruhsal sorunlar yaşamaları ile atılganlık seviyelerinin ilişkisini incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin yaşadıkları ruhsal sorunlarla atılganlık seviyeleri arasında manidar fark görülmüştür. Araştırmada ayrıca atılganlık seviyesinin düşmesi ile olumlu algıların oluştuğu ve ruhsal sorunların daha az yaşandığı belirlenmiştir.

Sert (2003), atılganlık düzeyi ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yürüttüğü çalışmada deney grubundaki öğrencilere 8 haftalık atılganlık eğitimi verilmiştir. Araştırma sonucunda atılganlık eğitiminin öğrencilerin atılganlık seviyesine istatistiksel olarak olumlu etki ederken, benlik saygılarına bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir.

Erdoğdu (2005), çalışmayan ve çalışan ergenlerin saldırganlık ve atılganlık düzeylerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada çalışan çocuklar ile yaşı ileri olan çocukların atılganlık seviyelerinin daha genç olanlara göre fazla olduğunu belirlemiştir.

Tunçel ve Dorak (2005) yaptıkları çalışmalarında, lise öğrencilerinin atılganlık düzeyinin sosyo-demografik değişkenlere, spora ve sosyal etkinliklere katılabilme durumlarına göre incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre atılganlık puanları ile cinsiyet, yaş, anne-baba öğrenim düzeyi, anne-baba mesleği ve aile arasındaki ilişkiler arasında anlamlı bir ilişki bulunmazlarken, öğrencilerin spor yapma ve sosyal etkinliklere katılabilme durumuna göre anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Yatağan (2005), tarafından yapılan çalışmada atılganlık eğitimi programının ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin atılganlık düzeylerine etkisi incelenmiştir. Araştırmada öğrencilerin farklı cinsiyetlerde olmalarının atılganlık düzeyleri üzerinde ne tür bir etki oluşturduğuna da bakılmıştır. Araştırmanın analizinde iki yönlü faktör analizi

yapılmıştır. Araştırmanın deney ve kontrol grubundaki katılımcıların atılganlık düzeylerinde, deney grubundaki öğrencilerin lehine atılganlık düzeylerinde artış gerçekleşmiştir. Atılganlık eğitimi programının atılganlık düzeyini artırıcı etkisini sınamak için örneklem grubundaki bireylerin atılganlık envanterinden aldıkları son-test puanları ile izleme testi puanları karşılaştırılmış ve deney grubundaki öğrencilerin atılganlık düzeylerindeki artışın uzun süreli olduğu görülmüştür. Araştırmanın diğer bir bulgusu da, öğrencilerin farklı cinsiyetlerde olmaları, onların atılganlık düzeyleri üzerinde etkili değildir. Araştırmanın sonucunda, atılganlık eğitimi programının ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin atılganlık düzeylerini arttırdığı ve atılganlık eğitimi programının etkili olduğu bulunmuştur.

Bayraktutan (2006), tarafından yapılan çalışmada lise 1. sınıf öğrencilerine 9 haftalık atılganlık eğitimi uygulanmış ve programın öğrencilerin atılganlık düzeyine etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucunda; atılganlık eğitim programının öğrencilerin atılganlık düzeylerine olumlu bir etkisinin olduğu görülmüştür. Deney grubu izleme testi sonucunda öğrencilerin atılganlık düzeylerindeki olumlu etkinin devam ettiği görülmüştür.

Güler (2006), ilköğretim öğrencilerinin akademik başarıları ile atılganlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yaptığı çalışmada ölçümler Rathus Atılganlık Envanteri ile yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda üst sınıflarda okuyan öğrencilerin atılganlık düzeylerinin alt sınıftakilerin atılganlık düzeylerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Onur (2006), tarafından yapılan çalışmada lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma örneklemini 479 öğrenciden oluşmuştur. Araştırma sonucunda okul çeşidi, deneklerin kardeş sayısı, baba eğitim düzeyi, bakım yapan kişi değişkenleri ile atılganlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Cinsiyet, yaş, sınıf, annenin eğitim düzeyi, anne ve babanın meslekleri ile atılganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Uşaklı (2006), tarafından yapılan çalışmada, drama temelli grup rehberliğinin ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerine, atılganlıklarına ve benlik saygılarına olan etkisi incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, drama temelli grup

rehberliği programının öğrencilerin arkadaş edinme durumlarında değişikliklere sebep olduğu, atılganlık düzeylerini yükselttiği, buna karşılık benlik saygılarında bir değişikliğin olmadığı belirlenmiştir.

Tan (2006), tarafından yapılan araştırmada ergenlerin stresle başa çıkma tarzları ile atılganlık düzeyi arasındaki ilişki araştırılmıştır. Liselerde öğrenim gören 717 ergenle yapılan çalışma sonucunda atılganlık düzeyi ile stresle başa çıkma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Efe (2007), tarafından yapılan çalışmada, 14-16 yaş grubu bireylerde spor çalışmalarının sosyal yetkinlik beklentisi ve atılganlık üzerine olan etkisi araştırılmıştır. Çalışma örneklemini Bursa ve Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı okullardan seçilmiş 14-16 yaşları arasındaki gönüllü öğrenciler alınmıştır. Deney ve kontrol grupları için 125'er kişi alınmıştır. Deney grupları haftada iki gün 36 hafta branşa özgü temel spor çalışmalarına alınmıştır. Kontrol grubundaki 125 öğrenci herhangi bir antrenman programına katılmamıştır. Sonuç olarak, 9 ay boyunca uygulanan branşlara özgü temel spor çalışmalarının, 14-16 yaş grubu bireylerin sosyal yetkinlik beklentisi ve atılganlık düzeylerini arttırmada etkili olduğu tespit edilmiştir.

Zengin (2008), yaptığı çalışmada ilkokul seviyesindeki öğrencilere müzakere eğitim programı uygulanmış, öğrencilerin atılganlık ve problem çözme düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda alınan eğitimin öğrencilerin problem çözme başarılarına olumlu katkı sağladığı, öğrencilerin atılganlık düzeylerinin yükseldiği tespit edilmiştir.

Biçer (2009), ailesi parçalanmış durumda olan ve olmayan ergenler üzerinden yürüttüğu çalışmasında 11. Sınıfa devam eden öğrenciler içerisinde ailesi parçalanmış olan öğrencilerin atılganlık düzeylerinin ailesi parçalanmamış öğrencilere göre daha düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir.

2.2.1.2. Yalnızlık İle İlgili Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Yalnızlık ile ilgili yurt içinde yapılmış araştırmalar kronolojik sıra ile verilmiştir.

Yaparel'in (1984), yalnızlık seviyesi ile başarı ve başarısızlık sebeplerinin algılanması arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yürüttüğu çalışmasında cinsiyet

değişkeni ile yalnızlık duygusu arasında istatistiksel bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmada ayrıca öğrencilerin dışsal nedenlerle yalnızlık duygusu içerisine girdikleri belirlenmiştir.

Özodaşık (1989), yürüttüğü çalışmada depresyon, anksiyete ve atılganlık arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre atılganlıkla anksiyete ve depresyon artasında pozitif, akademik başarı ile negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Bilgen (1989), yaptığı çalışmada yalnızlık seviyesi ile uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi tahlil etmiştir. Araştırmanın bulgularına göre öğrencilerin uyum düzeyleri ile yalnızlık seviyeleri arasında negatif yönlü bir ilişki belirlenmiştir.

Azizoğlu (1993) tarafından yapılan bir çalışmada bireylerin kontrol odağı inancı, stres seviyeleri psikolojik belirtilerin ortaya çıkması, yalnızlık algıları arasında manidar bir ilişki bulunmamıştır.

Eren (1994), psikolojik ihtiyaçlar ve yalnızlık duygusu seviyesini katılımcıların kişisel özellikleri üzerinden incelediği çalışmasında, araştırma grubu olarak 255 öğrenci belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda psikolojik ihtiyaçlarla yalnızlık seviyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Tarhan (1996), yalnızlık düzeyinin farklı değişkenler ile olan ilişkisini belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin sosyometrik düzeyleri ile yalnızlık seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmada ayrıca cinsiyet ile yalnızlık arasında bir ilişki bulunamamıştır. Araştırma bulgularına göre akademik başarısı düşük olan öğrencilerin yalnızlık seviyeleri yüksektir. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük aileye sahip öğrencilerin yalnızlık seviyeleri, diğerlerine göre daha yüksek olarak belirlenmiştir.

Buluş (1996), lise öğrencileri üzerinden yürüttüğü çalışmasında ergenlerin yalnızlık seviyeleri ile denetim odağı arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda denetim odağının yükselmesinin yalnızlık seviyesini de yükselttiği belirlenmiştir. Araştırma sonucunda ayrıca erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla yalnızlık seviyelerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Öztürk (1997), ergenlerin yalnızlık ve umutsuzluk seviyeleri arasındaki ilişkiyi

tespit etmek amacıyla yürüttüğü çalışmasında, ailenin ortanca çocuğu olanların yalnızlık ve umutsuzluk düzeylerinin diğer kardeşlerine göre daha düşük olduğu bulunmuştur.

Akagündüz (1997), lise öğrencilerinin kişisel özelliklerine göre yalnızlık seviyelerini incelediği çalışmasında; cinsiyet, aylık gelir, annenin çalışma ve eğitim durumu ile öğrencilerin yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Buna karşılık öğrencilerin yaşları ile yalnızlık seviyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

Tan (2000), 9-11. sınıftaki öğrenciler üzerinden yürüttüğü çalışmasında, öğrencilerin demografik özellikleri ile yalnızlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda babanın eğitim düzeyi düşük olmasının çocuğun yalnızlık seviyesini arttırdığı, sınıf düzeyi yükseldikçe yalnızlık seviyesinin düştüğü, ailelerin çocuklarına verdikleri desteğin artması ile öğrencilerin yalnızlık seviyelerinin düştüğü, öğrencilerin sınıf seviyeleri yükseldikçe yalnızlık seviyelerinin de düştüğü belirlenmiştir.

Demir ve Tarhan (2001), ergenler üzerinde yaptıkları çalışmada yalnızlığın sosyometrik durum, cinsiyet ve akademik başarı ile ilişkisini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda cinsiyet ve yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, sosyometrik statü ve akademik başarının yalnızlıkla anlamlı ilişkisi olduğu görülmüştür.

Eskin (2001) çalışmasını 959 öğrenci üzerinden yürütmüştür. Öğrencilerin yalnızlıkla baş etme durumları ile intihar etme durumları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yürüttüğü çalışmasında, ergenlerin bu düşüncelerinden kurtulmak için arkadaş ilişkileri kurma, ders çalışma, kendini etkinleştirme gibi çabalara girdiklerini tespit etmiştir.

Erdeğer (2001), yalnızlık ile sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla lise öğrencileri üzerinde yürüttüğü çalışmada, sosyal destek alan öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin, olmayanlara göre daha düşük olduğunu bulmuştur.

Baran ve Bulut (2002), ailesiyle birlikte kalan ve ailesinden ayrı yaşayan üniversite öğrencilerinin bazı sosyodemografik özellikleri ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkileri tespit etmek amacıyla yürüttüğü çalışmada, 240 öğrenci üzerinden araştırma yapılmıştır. Öğrencilerin aileleriyle ya da yalnız kalmaları ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Buna karşılık arkadaş ilişkileri,

ailelerinin özellikleri, öğrencilerin cinsiyet değişkenleri ile yalnızlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Duy (2003) bilişsel-davranışçı terapi yaklaşımına dayalı grupla psikolojik danışma yaşantısının, üniversite öğrencilerinin yaşadığı yalnızlık ve sahip oldukları fonksiyonel olmayan tutumlarının düzeyini azaltmadaki etkililiğini belirlemeye yönelik olarak araştırmasını yapmıştır. Araştırmanın örneklemini Ankara Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda; öğrencilere sağlanan psikolojik desteğin öğrencilerdeki yalnızlık duygusunu azalttığı tespit edilmiştir.

Kutlu (2003) yaptığı çalışmada, öğrencilerin yalnızlık düzeylerini belirleyebilmek için yetiştirme yurdunda kalan ve kalmayan lise öğrencileri ile çalışmıştır. Yaptığı araştırmanın sonucunda, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ergenlerin yalnızlık düzeylerinin, çeşitli değişkenlere göre anlamlı bir farklılık olduğunu bulmuştur.

Kılınç ve Sevim (2005), bilişsel çarpıtmalar ile öğrencilerin yalnızlık seviyeleri arasındaki ilişkileri tespit etmek amacıyla yapmış olduğu çalışmayı 166 erkek, 263 kız olmak üzere toplam 429 öğrenci üzerinden yapmıştır. Araştırma sonuçlarının elde edilebilmesi için varyans analizinin yapıldığı çalışmada öğrencilerin cinsiyetleri ile yakınlıktan kaçınma durumu arasında istatistiksel olarak bir ilişki bulunmuştur. Bilişsel çarpıtmanın gerçekçi olmayan ilişki alt boyutunda anlamlı bir ilişki bulunamazken, zihin okuma alt boyutu ile yalnızlık arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Kılınç (2005) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, cinsiyetlerine göre lisede okuyan öğrencilerinin arkadaşları ile kurdukları ilişkilerde bilişsel çarpıtmaları ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkileri tespit etmek amacıyla, 429 öğrenci ile çalışmıştır. Yalnızlık ile gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Merttürk (2005), bilgisayarda oyun oynayan öğrencilerin yalnızlık, depresyon ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkileri tespit etmek amacıyla yürüttüğü çalışmasını 176 erkek, 134 kız öğrenci üzerinden yapmıştır. Çalışmanın sonucunda, öğrencilerin bilgisayar oyunlarını oynama düzeylerinin artmasının saldırganlık, depresyon ve yalnızlık düzeylerini yükselttiği tespit edilmiştir. Bilgisayar oyunları içerisinde savaş

ve strateji oyunu oynayanların saldırganlık, depresyon ve yalnızlık düzeylerinin daha da arttığını tespit etmiştir. Ayrıca çalışmada, bilgisayar oyunlarını evde oynayanların, oyunları internet kafede oynayanlara göre daha az yalnızlık hissettikleri tespit edilmiştir.

Aral, Gürsoy ve Yıldız Bıçakçı (2005), ailesinin yanında kalan ergenler ile yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin sosyo-demografik özellikleri ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkileri tespit etmek amacıyla yaptıkları çalışmada; yetiştirme yurdunda kalan ergenler ile aileleriyle birlikte kalan ergenlerin cinsiyetleri ile yalnızlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Araştırmada ayrıca yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin yalnızlık seviyelerinin ailelerinin yanında kalanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerden ailelerinden birinin kendilerini ziyarete gelmeleri, bu ergenlerin yalnızlık seviyelerini düşürme konusunda önemli katkı sağladığı bulunmuştur.

Kaya (2005) ilköğretim birinci ve ikinci kademe öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini incelediği çalışmasında, reddedilen ve ihmal edilen öğrencilerin yalnızlık düzeyinin popüler olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Atik (2006), zorbalık ile yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yaptığı çalışmasını 742 öğrenci üzerinden yürütmüştür. 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin örneklem grubunu oluşturduğu çalışmada, ikili lojistik regresyon analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda akademik başarı düzeyleri düşük olanların, yalnızlık düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmada ayrıca zorbalığa maruz kalmış olan bireylerin yalnızlık puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Gürsoy ve Bıçakçı (2006), yaptığı çalışmada; ergenlerin cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, aile ve arkadaş ilişkileri değişkenlerinin, yalnızlık düzeylerinde farklılık yaratıp yaratmadığını incelemiştir. Sonuçlar incelendiğinde; sosyo-ekonomik düzeyin, arkadaş ve aile ilişkilerinin, ergenlerin yalnızlık düzeylerinde anlamlı farklılık yarattığını, cinsiyetin ise yalnızlık düzeyinde önemli etkisinin olmadığını göstermiştir. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki, aileleri ve akranlarıyla sağlıklı ilişkisi olmayan ergenlerin daha fazla yalnızlık yaşadıkları saptanmıştır.

Yıldırım (2007) yaptığı çalışmasında, şiddet uygulayan ergenler ile uygulamayan ergenlerin yalnızlık düzeylerini karşılaştırmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda çevresindekilere şiddet uygulayan ergenlerin yalnızlık puan ortalamalarının

şiddet uygulamayan ergenlerin yalnızlık puan ortalamalarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Koçak (2008) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında; sürekli öfke, benlik saygısı, ve öfke ifade tarzı kavramlarının yalnızlığı yordayıp yordamadığını incelemiştir. Araştırma sonucunda, yalnızlık ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca öfke ve öfkeyi dışa vurma değişkenleri ile yalnızlık seviyesi arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır.

Duyan ve diğerleri (2008), yaptıkları araştırmalarında ergenlerin yalnızlık durumuna etki eden değişkenleri sosyo-demografik değişkenler ve sosyal destek açısından incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre erkekler kızlardan daha yalnız, annesi ve babası üniversite mezunu olmayan öğrencilerin yalnızlık düzeyleri üniversite mezunlarına göre fazla, kardeş sayısı az olan öğrencilerin yalnızlık düzeyleri de daha düşük, gelir durumu yüksek olan öğrencilerin yalnızlık düzeyleri diğerlerinden daha az, uzun süredir kentte yaşayan öğrencilerin yalnızlık düzeyleri kentte yaşamayanlara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Sosyal destek açısından ise sosyal desteğe sahip olmayan öğrencilerin yalnızlık düzeyleri sosyal destek görenlere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Bakır (2008), ilkokul 3, 4 ve 5. sınıfta okuyan öğrencilerinin yalnızlık ve sosyal doyumsuzluk düzeylerini okul sonrası bakım çeşidi, anne iş durumu açısından incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, anne iş durumuna ve okul sonrası bakım çeşidine (bakıcı, akraba, kendi kendine, etüt merkezi) göre öğrencilerin yalnızlık ve sosyal doyum düzeylerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bunun yanı sıra okul sonrası yapılan etkinlik çeşitlerinin (etken, edilgen, yetişkin gözetiminde) öğrencilerin yalnızlık ve sosyal doyum düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermiştir.

Haliloğlu (2008), yalnızlık ile işlevsel olmayan tutum ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yürüttüğü çalışmayı 328 erkek, 287 kız öğrenciden oluşan toplam 615 örneklem grubu üzerinden yapmıştır. Çalışmanın sonucunda işlevsel olmayan tutum ve bağlanma biçimleri ile yalnızlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yalnızlık düzeyi ile kaygı düzeyleri arasında doğru yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yalnızlık düzeyi

arttıkça öğrencilerin kaygı düzeylerinde de artış olmaktadır. Cinsiyet ile yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkinin de incelendiği çalışmada kız öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Aksakal (2008), 213 lise öğrencisi üzerinden yürüttüğü çalışmada, obez öğrencilerin kişisel özellikleri ile yalnızlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda obez öğrencilerin cinsiyetleri ile yalnızlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Araştırma sonucunda, obez öğrencilerin okul türleri ve yaşları ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya göre yaş seviyesi yükseldikçe yalnızlık düzeyi düşmektedir.

Erözkan (2009), 600 kişi üzerinden yürüttüğü çalışmada yalnızlığın yordayıcı unsurlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda yalnızlığın yordayıcıları olarak sosyal kaygı, utangaçlık ve öz-saygı tespit edilmiştir.

Köse (2009), ailesi ile yaşayan lise öğrencileri ile yurttan kalan lise öğrencilerinin kişisel özelliklerine göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerini belirlemek amacıyla yürüttüğü çalışmada 670 öğrenci ile çalışmıştır. Araştırma sonucunda ailesi ile birlikte yaşayan öğrenciler ile yurttan kalan öğrencilerin sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırma sonucunda ayrıca, öğrencilerin cinsiyetleri, kardeş sayıları, sınıf düzeyleri, maddi durumları, ailelerinin eğitim durumları ile sosyal yardım ve yalnızlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Özatça (2009), aile işlevleri ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda aile işlevlerinin alt boyutları olan problem çözme, duygusal tepki ve genel işlevler alt boyutları ile yalnızlık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca sosyal ilişkiler alt boyutu ile yalnızlık arasında anlamlı farklılık bulunmuş, aile işlevleri ile yalnızlık arasında ise anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Pancar (2009), parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin yalnızlık düzeylerini, cinsiyet, sınıf düzeyi, akademik başarı, yakın arkadaş sayısı, arkadaşlar ve aileyle kurulan ilişkilerden memnun olma durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Araştırma sonucunda yalnızlık düzeylerinde cinsiyet ve sınıf düzeyine göre

manidar bir farklılık bulunmazken, arkadaş sayısının fazlalığı, aile ve arkadaşlarla kurulan ilişkiler ile yalnızlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

Kaya (2010), yaptığı çalışmasında yatılı ilköğretim bölge okuluna (YİBO) devam eden 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin bağlanma stillerini çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, yatılı olan öğrencilerin bağlanma stilleri ile yatılı olmayan öğrencilerin bağlanma stilleri arasında anlamlı düzeyde fark olduğu bulunmuştur. Ayrıca YİBO'da yatılı kalan öğrencilerin bağlanma stillerinin, cinsiyet, sınıf düzeyi, anne ve babanın sağ olup olmaması, doğum sırası, YİBO'ya devam süresi ve YİBO' ya geliş nedenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı; kardeş sayısı, arkadaş ilişkilerinden memnuniyet düzeyi, okuldan memnuniyet düzeyi, YİBO' ya geliş şekilleri, aile bireyleri tarafından ziyaret edilmesıklığı, eve gitme sıklığı, öğretmen tutumu ve anne-baba tutumunu algılayış biçimi ve okul başarısına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Bununla birlikte YİBO öğrencilerinin yalnızlık ve sosyal kaygı düzeyleri ile bağlanma stilleri arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

2.2.2. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

2.2.2.1. Atılganlık İle İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Atılganlık ile ilgili yurt dışında yapılmış araştırmalar kronolojik sıra ile verilmiştir.

Atılganlık konusunda yurt dışındaki ilk çalışma Chitenden tarafından 1942 yılında yapılmıştır. Atılgan davranışın çocuklardaki durumu ile ilgili çalışmasında Chitenden, çocuklarda izlenen saldırganlık tutumlarının oyun teknikleri ile giderilmesini amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda oyun tekniklerinin çocukların saldırganlık düzeylerinin düşmesinde etkili olduğu belirlenmiştir (Akt: Voltan, 1980a: 13).

Salter (1949) tarafından yapılan çalışmada çocukların ben dili ifadesini kullanma durumları ile ilgili yaptığı çalışmada; çocukların ben dili ifadesini kullanmaktan kendini tanımlama korkusu yüzünden kaçındıklarını tespit etmiştir.

Wolpe ve Lazarus (1966), atılganlık eğitimi ile ilgili ilk deneysel çalışmaların

öncülüğünü yapmıştır. Uygulamalı çalışmada üç ayrı gruba güdümsüz terapi, telkin ve önceden denenme yöntemleri ile atılganlık seviyeleri düşük olan bireylere davranış denemeleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda önceden davranış denemesi yapılmış olan grubun davranışlarının, davranış denemesi yapılmayan gruba göre daha fazla değişmiş olduğu belirlenmiştir.

Sosyal öğrenme kuramını geliştiren Bandura (1963-1969-1973), modelden öğrenme atılganlık öğretimi yöntemini geliştirmiştir. Saldırgan filmler izleyen çocuklarda, filmlerin onları saldırgan hale getirdiğini ve bu oranın erkeklerde daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Ödüllendirmenin davranışın yapılma sıklığını artırdığını, cezalandırmanın ise davranışı önleyici bir durum yarattığını açıklamıştır (Akt. Gökalan, 2000: 24).

Atılganlık düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacıyla yapılmış olan çalışmalarda, atılgan davranışların kadınlara göre erkeklere daha uygun bir tutum olduğu tespit edilmiş, kadınların erkeklere göre daha saldırgan oldukları belirlenmiştir (Broverman, Vogel, Broverman, Clarkson ve Rosenkrantz, 1972).

Hersen, Eisler ve Miller (1973), yaptıkları çalışmada atılgan olmayan bireylerin davranış yapılarını incelemiştir. Araştırma sonucunda atılgan olmayan bireylerin duygularını aktarmakta ve haklarını arayacak davranışlarda bulunmakta zorlandıkları tespit edilmiştir.

Rathus (1973), duruş, konuşurken ses tonunu ayarlama, karşısındaki kişilerle göz teması kurma gibi atılgan davranış hareketlerinin bireylerdeki atılganlık seviyesini etkileyip etkilemediğinin tespit edilmesi amacıyla yapmış olduğu çalışmada, bu eğitimi alan bireylerin atılganlık seviyelerinin yükseldiğini tespit etmiştir.

Eisler ve diğerleri (1973), atılgan olan bireylerle, olmayan bireylerin sözel olan ve olmayan davranışlarını incelemiştir ve atılgan bireylerin tepkilerinin daha kısa ve duygusal olduğu, karşılarındakilerle konuşurlarken de daha yüksek sesle konuşmayı tercih ettiklerini belirlemiştir.

Friedman (1974), atılganlık davranışının bir modelden öğrenilmesi ile atılganlık eğitimi alınmasının bireylerin atılganlık düzeylerinde ne kadar etkili olduğunu araştırmış ve iki tekniğin birlikte kullanılmasının bireyde atılganlık seviyesini

yükselttiğini tespit etmiştir.

Rimm'in (1974) yaptığı araştırmada, bireylere atılganlık ile ilgili eğitim verilmiştir. Araştırma sonucunda atılganlık eğitiminin sosyal olmayan bir davranış olan saldırganlık seviyesinin düşmesine neden olduğu tespit edilmiştir.

İçsel ve dışsal uyuma sahip bir grup denek üzerinde yapılan çalışmada bireylerin sözel atılganlık hareketlerinde değişimler olup olmadığı incelenmiş, toplumsal olarak dışsal ve içsel olarak uyumlu bireylerin atılganlık seviyelerinin farklı şekillerde ortaya çıktığı belirlenmiştir (Bugental, Henker ve Whalen, 1976; Akt. Ünal, 2007: 63).

Avarett ve Mc Manis (1977), bireylerin atılganlık seviyesi ile dışa dönüklük durumları arasındaki ilişkileri tespit etmek amacıyla yürüttüğü çalışmada Evrensel Kişilik Envanterini kullanmıştır. Araştırmanın sonucunda bireylerin dışa dönüklüğü ile atılganlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir

Chander, Cook ve Dugovics (1978), cinsiyet ile atılganlık seviyesi arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, kadınlara göre erkeklerin atılganlık seviyelerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Akt. Örgün, 2000).

Schwartz ve Higgins (1979), öğrencilerin atılganlık seviyeleri ile içsel ve dışsal denetim odağı inancı arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yürüttükleri çalışmada üç grup belirlemişlerdir. Deney grubuna atılganlık eğitiminin verildiği çalışmanın sonucunda deney grubunun atılganlık eğitimi aldıktan sonra atılganlık seviyelerinin arttığı ve istemedikleri davranışları reddetmeyi başardıkları tespit edilmiştir (Akt. Kapıkıran, 1993).

Crassini ve arkadaşları (1979), cinsiyet ile atılganlık seviyesi arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yürüttükleri çalışmada kadınlara göre erkeklerin atılganlık seviyelerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bugental, Coporaël ve Shennum (1980), atılganlık ile içsel ve dışsal denetim odağı arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yürüttükleri çalışmada, dışsal denetimli olanların içsel denetimli olanlara göre daha atılgan olduklarını belirlemişlerdir (Akt. Ünal, 2007: 63).

Vangaansbeck (1980), bireylerin atılgan davranışlarından biri olan tepki gösterme ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yürüttüğü çalışmada,

erkekler ile kadınların tepki gösterme konusunda birbirinden farklı özellikler gösterdikleri tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca, erkeklerin kendilerine mantıklı gelmeyen istekleri reddettikleri, başkalarının düşüncelerini kabul etmeme eğiliminde oldukları belirlenmiş, kadınların geri bildirimlerinin olumlu olmasına karşılık, erkeklerin geri bildirimlerinin olumsuz olduğu tespit edilmiştir (Akt. Aydın, 1991: 25).

Pearson (1980), 215 öğrenci üzerinden yürüttüğü çalışmasında, öğrencilerin iletişim kaygıları ile atılganlık düzeylerini karşılaştırmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin iletişim kaygıları ile atılganlık seviyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir (Akt. Örgün, 2000).

Rotheram ve Armstrong (1980), öğrencilere verilen atılganlık eğitimi ile atılganlık seviyelerinin ne şekilde etkilendiğini araştırdıkları çalışmada 85 öğrenci incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda kızların erkeklere göre kendilerinin daha atılgan olduğunu ifade ettikleri tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca atılganlık seviyesi ile yaş ve sınıf değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir (Akt. Yatağan, 2005: 27).

Hail, Rotter ve Rand (1981), içsel ve dışsal denetim ile atılganlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yürüttükleri çalışmada, içsel denetimi yüksek olanların atılganlık seviyelerinin içsel denetimi düşük olanlara kıyasla daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Akt. Ünal, 2007: 64).

Tucker, Weaver ve Redden (1983), atılganlık, saldırganlık ve çekingenlik kavramlarının ayrımı için bir faktör analizi çalışması yapmışlardır. Araştırma sonucunda saldırganlık ve atılganlık değişkenleri arasında pozitif yönlü, atılganlık ve çekingenlik değişkenleri arasında ise negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Cinsiyet açısından bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Williams ve Stout (1984), bireylerin sağlık problemleri yaşamaları ile atılganlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yürüttükleri çalışmada, yüksek atılganlık puanı alan deneklerin sağlık problemlerini daha az yaşadıkları tespit edilmiştir.

Waksman (1984), atılganlık eğitimi ile öğrencilerin atılganlık seviyeleri ve kendilerini tanımlama arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yürüttüğü çalışmada, 23 öğrenci araştırma grubu olarak belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda atılganlık eğitimi

alan gruptaki öğrencilerin, atılganlık seviyesi ve kendini tanımlama puan ortalamalarının yükseldiği tespit edilmiştir.

Huey ve Rank (1984), atılganlık ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacıyla yürütülen çalışmada, örneklem grubuna 4 hafta devam eden eğitim verilmiş ve atılganlık seviyesi artan bireylerin saldırgan davranışlarının azaldığı tespit edilmiştir.

Kimble, Mars ve Kiska (1984), bireylerin kişisel özellikleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacıyla yürüttükleri çalışmada, Amerika ve Meksikalı öğrenciler incelenmiştir. Araştırma sonucunda her iki ülkede de atılganlık seviyesinin erkeklerde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan bir çalışmada, bireylerin kişiler arası iletişim ile atılganlık seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda katılımcıların kişilik özellikleri ile iletişim ve atılganlık seviyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir (Delamater ve McNamara, 1985).

Deluty (1985), tarafından yapılan çalışmada çocuklarda atılgan, saldırgan ve itaatkar davranışın yoğunluğu araştırılmıştır. Bu amaçla, 3. 4. ve 5. sınıfa devam eden 22 erkek, 28 kız toplam 50 öğrencinin kişilerarası davranışları, 8 aylık dönemler boyunca çeşitli aktivitelerde incelenmiştir. Araştırma sonucunda erkeklerin saldırgan davranışlarının kızlara oranla dikkate değer düzeyde daha fazla olduğu gözlenmiştir. Genelde kızların ve erkeklerin ikisinde de atılgan davranışın beklenmedik düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

Jones ve Page (1986), bireylerin atılganlık düzeyleri ile kaygı ve stresle başa çıkma düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yürüttükleri çalışmada bireylerin dışsallık, kaygı ve atılganlık seviyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Hurt (1986), ıslahevinde kalan ergenlerin benlik kavramları, saldırganlık düzeyleri ve atılganlık seviyeleri arasındaki ilişkileri tespit etmek amacıyla yürüttükleri çalışmada, ergenlerin atılganlık düzeyleri, benlik kavramı ve saldırganlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak bir ilişki tespit edilmemiştir. Araştırmada ayrıca ergenlerin saldırgan tutumlarının sosyal beceri durumları ile ilgili olduğu belirlenmiştir.

Florian ve Zernitsky-Schurka (1987), İsrailde yürüttükleri çalışmada Yahudi ve Arap öğrencilerin sosyal durumları ile kaygı ve atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda Arap öğrencilerin Yahudi öğrencilere göre daha az atılgan ve daha fazla seviyede kaygılı oldukları belirlenmiştir.

Lane (1987) ailesi uyuşturucu bağımlısı olan ve olmayan 14-21 yaşları arasındaki gençlerin atılganlık seviyesini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda ailesi uyuşturucu bağımlısı olanların atılganlık seviyelerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir (Akt. Ünal, 2007: 67).

Cooley (1987), bireylerin dışa ve içe dönük olmaları ile atılganlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yürüttüğü çalışmada dışa dönük olan bireylerin içe dönük olanlara göre atılganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Akt. Göktürk, 2009: 34).

Holleran ve arkadaşları (1988), bireylerin atılganlık düzeyleri ile aşırı yeme durumları arasındaki ilişkileri tespit etmek amacıyla yürüttükleri çalışmada, deneklerin cinsiyet değişkeni ile aşırı yeme ve atılganlık seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Akt. Ünal, 2007: 67).

Meyer (1991), ergenlerin atılganlık düzeyleri ile kendini kabul ve kendini algılama düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yürüttüğü çalışmada, ergenlerin kendini kabul ve algılama düzeyleri ile atılganlık durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir (Akt. Güler, 2006: 24).

Chan (1993), öğrencilerin depresyon ve atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Çin'de yürüttüğü çalışma 183 öğrenci üzerinden yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda atılgan davranış göstermeyen öğrencilerin atılgan öğrencilere göre daha çekingen oldukları tespit edilmiştir.

Mays (1996), atılganlık eğitimi ile öğrencilerin atılganlık seviyeleri arasındaki ilişkileri tespit etmek amacıyla yürüttükleri çalışmada bir grup öğrenciye atılganlık eğitimi verilmiştir. Atılganlık eğitimi alan öğrencilerin almayanlara göre daha atılgan, daha az pasif oldukları ve kaygı seviyelerinin düştüğü tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda atılganlık bilgisinin artması ile atılganlık seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

Stafford ve Polly'nin (2000), yaptıkları çalışmada düşük gelirli çocukların gelişimini, anaokulundan 3. sınıfa kadar izlemiştir. Verilen eğitim, gelişimselliğe uygunluk alıştırmalarına (Developmentally Appropriate Practice-DAP) göre, yüksek, orta veya düşük düzeylerde kategorize edilmiştir. Yüksek DAP'lı öğretmenlerin, atılganlığa hem daha çok önem verdiklerini, hem de öğrencilerin davranışlarını atılganlık açısından görmeye eğilimli olduklarını saptamıştır.

Kim (2003), görme engelli ergenlerin atılganlık seviyeleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yürüttüğü çalışmayı 26 denek üzerinden yapmıştır. Örneklem grubuna atılganlık eğitimi veildikten sonra yapılan değerlendirmede atılganlık eğitimi alanların saldırgan tutumlarının azaldığı tespit edilmiştir.

2.2.2.2. Yalnızlık İle İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Yalnızlık ile ilgili yurt içinde yapılmış araştırmalar kronolojik sıra ile verilmiştir.

Jennigs (1950), 400 kız denek üzerinde yaptığı bir araştırmada, yalnız olmayan kızların arkadaşlarının duygu ve ihtiyaçları ile yakından ilgilendiklerini, onlara yardım ettiklerini, değişik kişilik yapısına sahip arkadaşlarının güvenini kazandıklarını, gerektiği zamanlarda kendi duygularını kontrol ettiklerini görmüştür.

Chesser, Woodward, Bauermeister ve Parkhurst (1981), ergenlerin yalnızlık düzeyleri ile cinsiyetleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada kızların yalnızlık düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu, ergenlerin yalnızlık düzeyleri ile ailelerinin gelir seviyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit etmişlerdir.

Jones, Hobbs ve Hockenbury'nin (1982) yaptıkları araştırmada, yalnızlık düzeyi düşük olanlar arkadaşına dikkat (partner attention) açısından incelenmiştirler. Yalnızlık düzeyi yüksek olan bireylerin yalnızlık düzeyi düşük olanlara oranla, arkadaşlarına daha az ilgi ve dikkat davranışını gösterdikleri görülmüştür.

Lobdell ve Perlman (1986), yalnızlık duygusunun kuşaklar arasında nasıl bir geçiş seyri içerisinde olduğunu tespit etmek amacıyla yürüttükleri çalışmada anneler ile kızlarının yalnızlık durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu

tespit etmişlerdir. Araştırmada ayrıca, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tarzları ile kız çocuklarının yalnızlık durumları arasında anlamlı bir bağ tespit edilmiştir.

Moore ve Schultz (1983), ergenlerde yalnızlığın nedenleri, yalnızlığa ilişkin yüklemeler ve yalnızlıkla baş etme yöntemlerini araştırmışlardır. Bulgular yalnızlığın, kaygı, dışsal denetim odağı, depresyon, benlik algısı ve sosyal kaygı ile pozitif yönde ilişkisi olduğunu, algılanan çekicilik, beğenilirlik, mutluluk ve yaşam doyumu ile negatif yönde ilişkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Bunun dışında ergenlerin yalnızlığı can sıkıcı olarak gördükleri ve yalnızlıkla mücadele etmede genellikle TV izleme ya da müzik dinlemeyi tercih ettikleri görülmüştür. Ayrıca, lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri üniversite öğrencilerinden daha yüksek bulunmuştur.

Mc Neil (1984), yaptığı araştırmada, kişilerarası ilişkilerin az olması sebebiyle yaşanan kaygı ile yalnızlık arasında; yaşanan kaygı ile kişilerarası ilişkilerin azlığı arasında manidar bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Bever-Whiterby (1986), yaşları 4, 7 ve 10 arasında değişen çocuklar üzerinde açık uçlu sorular ve projektif ölçme araçları kullanarak çocukların yalnızlığı anlama ve baş etme yöntemlerini araştırmıştır. Araştırma sonucunda yaşa göre çocukların yalnızlığa bakış açılarının değiştiğini göstermektedir. Daha küçük yaş grubuna dahil olan çocuklar yalnızlığı durumsal olarak algılarken, yaşları büyüdükçe çocuklar yalnızlığın duygusal bir durum olduğunu ifade etmektedirler. Ayrıca kızlar yalnızlığı daha çok duygusal bir durum olarak algılamakta, yalnızlıkla baş etmede diğerleriyle ilişki kurmayı tercih etmekte, erkekler ise yalnızlığı durumsal olarak görmekte ve yalnızlıkla baş etme yöntemi olarak çeşitli aktivitelere katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Booth, Bartlett ve Bohnsack (1992) üniversitede okuyan öğrencilerde mutluluk, yalnızlık ve utangaçlık duyguları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın bulguları yalnızlık ve utangaçlık duyguları arasında anlamlı ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Cassidy ve Asher (1992), çocukların ve ergenlerin yalnızlığı kavram olarak anlayıp anlamadıkları ile ilgili yapılan araştırmada, çocuklarda yalnızlık ve sosyal doyumsuzluğu anlamlandırma şekillerini ve arkadaşları tarafından dışlanan çocukların yalnızlık düzeyini incelemiştir. Sonuçlar neredeyse tüm çocukların yalnızlık kavramını anladıklarını, yalnızlığın çocuklarda da değerlendirilebileceğini ve arkadaşlarınca yeterince kabul görmeyen çocukların daha yalnız olduklarını

belirtmektedir.

Buysee (1997) yaptığı çalışmada, ergenlerin yalnızlık düzeyleri ile öz saygı seviyeleri arasındaki ilişkiyi; ailelerin boşanma durumları, ergenlerin ailelerinden destek düzeyleri ve akademik başarı gibi değişkenler üzerinden incelemiştir. Araştırmanın sonucunda yalnızlık düzeyi ile öz saygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit etmiştir (Akt. Erdeğer, 2001).

Mahon, Yarcheski ve Yarcheski (1998), erken, orta ve son ergenlik döneminde olan ergenlerin cinsiyetlerine göre sosyal destek ve yalnızlık durumları arasındaki ilişkileri tespit etmek amacıyla yürüttükleri çalışmada, ergenlerin sosyal destek ve cinsiyet değişkeni ile yalnızlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Rokach ve Brock (1998), 633 ergen üzerinden yürüttükleri çalışmada, yalnızlık duygusu ile başa çıkma durumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma grubundaki öğrencilere birinci aşamada yalnızlığın nedenleri hakkında bilgi verilmiş, ikinci aşamada da yalnızlık durumlarının değişip değişmediği test edilmiştir. Araştırma sonucunda cinsiyet ile yalnızlıkla başa çıkma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca medeni durum ve yaş değişkenlerinin ergenlerin yalnızlıkla başa çıkma durumlarında etkili olduğu belirlenmiştir.

Clinton ve Anderson (1999), Afrika ve Amerika'da yürüttükleri çalışmada, duygusal ve sosyal yalnızlık düzeyleri, ergenlerin kişilik özellikleri üzerinden incelenmiştir. Araştırma sonucunda erkeklerin duygusal yalnızlık seviyeleri ile iyi arkadaşlara sahip olma durumları arasında ters yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Araştırmada ayrıca kadınların yalnızlık düzeyleri ile duygusal ve sosyal yalnızlık seviyeleri arasında da ters yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Neto ve Barros (2000), yapmış olduğu araştırmalarında yalnızlığa eşlik eden psiko-sosyal değişkenleri iki farklı kültürde ölçmüşler. Araştırma bulgularına göre; iki kültür arasında yalnızlıkla ilgili cinsiyet ve kültüre özgü farklılık bulunmamıştır. Bundan farklı olarak yalnızlık duygusu yaşayan öğrencilerin çoğunluğunda yaşamlarından memnun olmama ve nörotizm olduğu gözlemlenmiştir.

Pedersen ve Kolstad (2000), yalnızlık duygusu ve alkol kullanma arasındaki

ilişkiyi inceledikleri araştırmanın bulgularına göre; algılanan yalnızlık duygusu ve sosyal ilişkilerin yetersizliği ile içki içme arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Antognoli-Toland (2000), ergenlerde yalnızlığın yordayıcısı olarak çocuk-aile ilişkisini incelemiştir. Araştırma bulguları ergenlerde çocuk-aile bağlılığının doğrudan, aile yapısının ise dolaylı olarak yalnızlığın yordayıcısı olduğunu göstermiştir. Çocuk ve aile arasındaki nitelikli ve doyum verici ilişkilerin ergenlerde yalnızlığı koruyucu ve önleyici etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Cheng ve Furnham' in (2002) arkadaşlık ilişkileri, kişilik özellikleri ve kendine güvenin; yalnızlık ve mutluluğun düzenleyicisi olup olmadığını incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre; öğrencilerin kendine güven ve arkadaşlık ilişkileri, mutluluk duyguları, okul başarıları ve yalnızlık düzeylerinin karşılıklı olarak birbirlerini etkilediği görülmüştür. Sosyal ilişkilerinde başarılı olanların, kendine güvenen kişilik özelliğine sahip öğrencilerden oluştuğu ortaya konulmuştur.

McWhirter, Besett-Alesch, Horibata ve Gat (2002) yaptıkları araştırmada; yalnızlık türleri, başa çıkma becerileri, empati ve benlik saygısı değişkenlerinin ilişkisini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre benlik saygısı ile yalnızlık değişkeninin negatif yönlü yüksek bir ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur. Ayrıca ergenlerin sosyal başa çıkma beceri seviyeleri ile duygusal ve sosyal yalnızlık seviyelerinin negatif yönlü bir ilişkiye sahip olduğu gözlenmiştir.

Ireland ve Power (2003), zorba davranışlar ile zorbalığı kabul edenlerin yalnızlık düzeylerini incelemiştir. Araştırma sonucunda yaş değişkeni ile zorba davranış gösterme ve zorbalığı kabul etme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu belirlemiştir. Araştırmada ayrıca zorbalık düzeyi arttıkça yalnızlık seviyesinin de arttığı tespit edilmiştir.

Shaw ve Gant (2002), ergenlerin internetten aldıkları mesajlar ile yalnızlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yürüttükleri çalışmanın birinci adımında ergenlere beş mesaj göndermişler, ikinci aşamada ise ergenlerin depresyon, öz saygı ve yalnızlık durumlarını test etmişlerdir. Araştırmanın sonucunda ergenlerin internet kullanımı, onların depresyon ve yalnızlık düzeylerini azalttığı tespit edilmiştir.

Galanaki (2004), 2, 4 ve 6. sınıfta okuyan okul çağındaki çocukların yalnızlık,

tek başına olma ve inziva kavramlarını ayırt edip edemediklerini araştırmıştır. Sonuçlar çocukların bu kavramları ayırt edebildiklerini ortaya koymuştur. Çocuklar durumsal ve duygusal yalnızlığı ayırt ederek yalnızlığın hoş olmayan ve tek başlıktan farklı bir duygu olduğunu ifade etmişlerdir. İnziva kavramı ise 2. sınıf öğrencilerince tam olarak ifade edilememekle birlikte ergenlik dönemine yaklaştıkça yaratıcı durumlara yol açan gönüllü bir yalnızlık olduğu ortaya çıkarmıştır.

Berguno Leroux, McAinsh ve Shaikh (2004), 8-10 yaşlarındaki çocukların okulda yaşadıkları yalnızlık duygusunun zorbalık yaşantısı ve öğretmen müdahalesi ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre çocukların büyük çoğunluğu (%80) okulda yalnızlık çektikleri dönemler olduğunu ifade etmişlerdir. Bu yalnızlık ise can sıkıntısı, aktivite eksikliği, içine kapanma ve hayal kurma eğilimi, sosyal aktivitelere ilgisizlik ile ilişkilendirilmiştir. Bunun dışında çok az arkadaşı olan öğrencilerin izolasyona daha yatkın oldukları ve yalnız çocukların daha çok zorbalığa maruz kaldıkları görülmüştür. Çocuklar zorbalık karşısındaki öğretmenin etkisinin ise yetersiz olduğunu, bu durumu ortadan kaldırmadığını ifade etmişlerdir.

Chipuer (2004), yaşları 9 ile 11 arasında değişen çocukların yalnızlığı kavramsallaştırması ve tek başına olmanın dışında yalnızlıkla ilgili açıklamalarını araştırmıştır. Sonuçlar çocukların yalnızlığı çok boyutlu ve karmaşık bir yapı olarak algıladıklarını göstermiştir. Yalnızlığın hoş olmayan duyguların eşlik ettiği, sosyal yoksunluktan (oyun oynayacak kimsenin olmaması, hiç arkadaşı olmama, arkadaşları tarafından dışlanma) kaynaklanan bir durum olarak ifade ettiği görülmüştür.

Rotenberg, Keltie, Macdonald ve King (2004) tarafından çocuklar ile yapılan bir araştırmada, yalnızlık düzeyi ile güven inancı ve davranışları arasında negatif yönlü manidar bir ilişki belirlenmiştir.

Storch ve Warner (2004), ergenlerin cinsiyet değişkenine göre kaygı ve yalnızlık düzeylerini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda cinsiyet ile kaygı ve anksiyete düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Rokach ve Neto (2005), Kanada ve Portekiz'de yürüttükleri çalışmayı 1347 ergen üzerinden yapmışlardır. Ergenlerin yalnızlık seviyesi ile kültürel özellikleri arasındaki ilişkilerin tespit edilmesi amacıyla yapılan çalışmada, yaş ve kültür değişkenleri ile ergenlerin yalnızlık seviyeleri arasında manidar bir ilişki belirlenmiştir.

Valdivia, Schneider, Chavez ve Xinyin (2005), Kanada ve Küba’da yürüttükleri çalışmada ergenlerin saldırganlık düzeyleri ile yalnızlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda Kanada’lı ergenlerin saldırganlık ve yalnızlık seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmezken Küba’lı ergenlerin saldırganlık ve yalnızlık düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur.

Bogaerts ve diğerleri (2006), ebeveyne bağlanma duygusu ile yalnızlık seviyesi arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yürüttükleri çalışmayı 440 ergen üzerinden yürütmüşlerdir. Araştırma sonucunda ebeveyne bağlanma ile yalnızlık hissini anlamlı bir şekilde farklılaşmadığına ulaşılmıştır.

Corsano, Majorano ve Champretavy (2006), ergenlerin mutsuzluk seviyeleri ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmayı 330 İtalyan ergen üzerinden yürütmüşlerdir. Araştırma sonucunda aile ve arkadaşlarla kurulacak iyi ilişkilerin yalnızlık duygusunu azalttığını belirlemişlerdir. Araştırmada ayrıca, yaş ve cinsiyet değişkeni ile yalnızlık duygusu arasında anlamlı fark tespit edilmiştir.

Prezza ve Pacilli’nin (2007) 789 italyan ergen üzerinden yürüttükleri çalışmada, ergenlerin topluluk ile olan ilişkileri ile yalnızlık seviyeleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal gruplarla kurulacak arkadaşlığın yalnızlık seviyesini azalttığını belirlemişlerdir.

Buelga, Musitu, Murgui ve Pons (2008) yaşları 11-16 arasındaki öğrencilerle yaptıkları çalışmada, ergenlerde saygınlık, yalnızlık, yaşam doyumu ve saldırgan davranışlar arasındaki ilişkiyi incelemişler. Araştırma sonucunda; ergenlerde saygınlık beklentisinin, ergenlerin saldırgan davranışları üzerinde doğrudan ve dolaylı bir etkisi olduğunu; yalnızlık ve yaşam kalitesinin ise saldırganlık üzerinde dolaylı olarak etkili olduğunu belirlemişlerdir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu çalışmada betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde, evren ve örneklem, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi yer almaktadır.

Bu çalışmanın ilişkisel tarama yöntemiyle yürütülmüş bir araştırma olduğu söylenebilir. İlişkisel tarama araştırmaları, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2009: 81). İlişkisel tarama modelleri ayrıca geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2009: 77). Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2009: 77).

3.1. Evren

Araştırmanın evrenini, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Muş ili merkezi ve ilçeleri sınırları içerisinde bulunan tüm resmi yatılı bölge ortaokullarında (24 adet) öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Muş İli Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 2013-2014 eğitim-öğretim yılı istatistik verilerine göre, Muş ili merkezi ve ilçelerinde 24 adet resmi yatılı bölge ortaokulu(YBO) 16689 öğrenci bulunmakta bunların 7210'u YBO'da sürekli yatılı olarak kalmaktadır (http://sgb.meb.gov.tr/istatistikmeb_istatistikleri_orgun_egitim_2013_2014.pdf).

3.2. Örneklem

Araştırmanın örneklemini, Muş il merkezinde bulunan 10 yatılı bölge ortaokulu arasından seçkisiz yöntemle Alparslan Kız YBO, Konukbekler YBO, Tekel Taşoluk YBO seçilmiş örneklem grubuna alınmıştır. Muş'un ilçelerinden Bulanık'taki 4 YBO arasından seçkisiz yöntemle Erentepe YBO, Hasköy'deki 2 YBO arasından seçkisiz yöntemle Hasköy YBO, Korkut'taki 3 YBO arasından seçkisiz yöntemle Altınova

YBO, Varto'daki 2 YBO arasından seçkisiz yöntemle Varto YBO ve Malazgirt'te, kız, erkek ve karma olmak üzere 3 YBO bulunmaktadır. Bu nedenle kız ve erkeklerin ayrı ayrı kaldığı YBO olan Malazgirt Alparslan Kız YBO ve 1071 Malazgirt YBO örneklem grubuna alınmıştır. Bu şekilde toplam 9 YBO örneklem grubuna alınmıştır. Araştırma sırasında YBO'da sürekli kalan toplam 1378 öğrenciye veri toplama araçları uygulanmıştır; ancak veri toplama araçlarını eksik veya hatalı dolduran 36 öğrenci araştırmanın dışında tutulmuştur. Analiz sonucunda 3 tane de uç değer olması dolayısıyla onlar da araştırmanın dışında bırakılmış ve toplamda 1339 öğrenciden elde edilen verilerle analizler yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıfları, öğrenim gördükleri okul ve cinsiyete göre frekans ve yüzdeleri Tablo-2'de verilmiştir.

Tablo 2: Örneklemin Cinsiyet-Sınıf Dağılımı

İLÇE ADI OKUL ADI	Cinsiyet	5. Sınıf		6. Sınıf		7. Sınıf		8. Sınıf		Toplam	
		n	%	n	%	n	%	n	%	N	%
BULANIK	Kız	12	66.67	17	68	17	62.96	19	79.17	65	69.15
ERENTEPE YBO	Erkek	6	33.33	8	32	10	37.04	5	20.83	29	30.85
HASKÖY	Kız	12	41.38	16	45.71	13	38.24	15	45.45	56	42.75
HASKÖY YBO	Erkek	17	58.62	19	54.29	21	61.76	18	54.55	75	57.25
KORKUT	Kız	15	62.5	21	67.74	15	50	19	59.38	70	59.83
ALTINOVA YBO	Erkek	9	37.5	10	32.26	15	50	13	40.62	47	40.17
MALAZGİRT	Kız	55	100	50	100	57	100	49	100	211	100
ALPARSLAN KIZ YBO	Erkek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
MALAZGİRT	Kız	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1071 YBO	Erkek	36	100	37	100	41	100	38	100	152	0
MERKEZ	Kız	54	100	60	100	57	100	53	100	224	100
ALPARSLAN KIZ YBO	Erkek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
MERKEZ	Kız	14	53.85	17	54.84	15	50	18	62.07	64	55.17
KONUKBEKLER YBO	Erkek	12	46.15	14	45.16	15	50	11	37.93	52	44.83
MERKEZ	Kız	15	36.59	14	37.84	15	34.10	17	37.78	61	36.53
TEKEL TAŞOLUK YBO	Erkek	26	63.41	23	62.16	29	65.90	28	62.22	106	63.47
VARTO	Kız	20	83.33	25	71.43	28	82.35	26	76.47	99	77.95
VARTO YBO	Erkek	4	16.67	10	28.57	6	17.65	8	23.53	28	22.05
TOPLAM	Kız	197	64.17	220	64.52	217	61.30	216	64.09	850	63.48
	Erkek	110	35.83	121	35.48	137	38.70	121	35.91	489	36.52
GENEL TOPLAM		307	23.03	341	25.48	354	26.38	337	25.11	1339	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi, araştırma bütün ölçekleri hatasız ve eksiksiz olarak cevaplayan 1339 kişilik örneklem grubundan oluşmaktadır. Araştırmada 307(23.03) 5. sınıf, 341(25.48) 6. sınıf, 354(26.38) 7. sınıf ve 337(25.11) 8. sınıf öğrencisi bulunmakta olup bunların 850’si kız (% 63.48) ve 489’u erkek (% 36.52)’tir.

3.3. Verilerin Toplanması

Çalışma grubundan veri toplayabilmek amacıyla, araştırmanın evrenini oluşturan okullardan, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü aracılığıyla Muş İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden araştırma izni alınmıştır. Uygulama sırasında araştırmacı sınıfta hazır bulunmuştur. Veriler toplanırken araştırmacı öğrencilere(örnekleme oluşturan) araştırmanın amacı, kendilerinden ne istendiği, kişisel bilgi formunu ve ölçekleri nasıl cevaplandırılacakları ve gönüllülük ilkesi hakkında bilgi vermiş, öğrencilerin maksimum düzeyde güdülenmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin verilerinin karışmaması için kişisel bilgi formu ve ölçekler birbirine tutturularak verilmiştir. Veriler öğrencilerden 2013-2014 eğitim döneminde 25-30 dakikalık ölçek yanıtlama zamanında elde edilmiştir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak, araştırmanın bağımlı değişkenleri olan atılganlık düzeyinin belirlenmesinde Topukçu’nun (1982) geliştirmiş olduğu “Atılganlık Envanteri”’; yalnızlık düzeyinin belirlenmesinde Asher ve Wheeler’in (1985) geliştirmiş, Kaya’nın (2005) Türkçe’ye uyarlamış olduğu “Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği” ve araştırmanın bağımsız değişkenleri hakkında bilgi toplamak için araştırmacının hazırladığı “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Bu veri toplama araçlarıyla ilgili ayrıntılı bilgiler aşağıda yer almaktadır.

3.4.1. Atılganlık Envanteri (AE)

Araştırmanın atılganlık ile ilgili verileri Topukçu (1982) geliştirdiği “Atılganlık Envanteri” ile edinilmiştir. Envanter ilkokula devam eden öğrencilere okul, ev ve çevresiyle ilgili yaptığı veya yapabileceği davranışlarla ilgili sorulan 45 maddeden

oluşmaktadır. Envanterdeki maddelerin ham hali öğrenciler ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Maddeler “Evet” ya da “Hayır” şeklinde işaretleme yoluyla cevaplandırılabilir. Envanterden alınan atılganlık puanları için 4, 9, 13, 18, 22, 27, 31, 36, 40, 45 numaralı maddelerin “Evet” yanıtına 1'er, “Hayır” yanıtına 0'ar puan; diğer maddelerin ise “Hayır” yanıtına 1'er, “Evet” yanıtına ise 0'ar puan verilerek hesaplanmaktadır. Envanterden alınabilecek puanlar 45 ile 0 puan arasında değişmektedir.

3.4.1.1. Atılganlık Envanteri(AE)'nin Geçerlik ve Güvenirliği

Öğretmenlerden sınıflarındaki uç noktalarda olan (çekingen, atılgan) öğrenciler ile bunların ne tür davranışlar gösterdikleri belirlenmesi istenmiştir. Aynı zamanda öğrencilerden de çekingen davrandıkları durumlar sorulmuş ve envanterin ham hali oluşturulmuştur. 100 öğrenciye envanter uygulanmış, madde analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda maddelerin güçlük derecesi (P) değerlerinin .44 ile .96 arasında değişmiştir. Bu değerlere bakıldığında maddeler öğrenciler tarafından anlaşılmıştır. Öğretmen düşünceleri ile uç kısımlardaki 20 öğrencinin envanterden aldıkları puanların korelasyonu .74 çıkmıştır. Atılganlık envanterinin güvenirlğine bakmak için iki yarı metoduyla Sperman Brown eşitliği kullanılarak 20 öğrencinin puanlarından .72 lik güvenirlilik katsayısı elde edilmiştir. İki ay sonra yapılan test tekrar test uygulaması sonucunda .80 lik kararlılık katsayısı elde edilmiştir.

Bu çalışmada, envanterin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı “.88” olarak hesaplanmıştır. Ayrıca envanterin test tekrar test güvenirlilik katsayısını belirlemek için 123 öğrenciye 14 gün arayla envanter uygulanmış ve bu iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısı “.92” olarak hesaplanmıştır.

3.4.2. Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği (ÇOTYÖ)

İlk olarak Asher, Hymel ve Renshaw (1984) tarafından 3-6. Sınıf öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini ölçmek için geliştirilmiş olan daha sonra küçük değişikliklerle (Örneğin: ”Kendimi yalnız hissediyorum” yerine “Okulda kendimi yalnız hissediyorum.”) okul temelli yalnızlık ölçeği haline getirilmiş olan ÇOTYÖ bu çalışmada yalnızlık verilerinin toplanmasında kullanılmıştır (Kaya, 2005: 222). Asher

ve Wheeler'in (1985) geliştirmiş, Kaya'nın (2005) Türkçe'ye uyarlamış olduğu "Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği", orijinalinde 3-6. sınıflara yönelik geliştirilmiş olmasına rağmen, 7 ve 8. sınıflar da dahil edilerek alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen 1683 (863 kız, 820 erkek) öğrenciye uygulanmıştır. Ölçekteki maddelerin 16'sı asıl 8'i dolgu maddesi olmak üzere 24 maddeden oluşmaktadır. Analizlerden sonra bir maddenin faktör yükü .30 un altında kaldığı için 15 asıl, 8 dolgu maddesi olmak üzere toplam 23 maddeden oluşmaktadır. Bu araştırmada da 23 madde olarak kullanılmıştır. Ölçeğin dolgu maddeleri "Resim yapmayı ve boyamayı severim." gibi çocukların hobi ve ilgilerini ifade eden maddelerden oluşmaktadır. Ölçek 5'li likert tipinde derecelendirmeli olarak geliştirilmiştir. Bu dereceler (1) "Benim için her zaman doğru" (2) "Benim için çoğunlukla doğru" (3) "Benim için bazen doğru" (4) "Benim için doğru değil" (5) "Benim için hiç doğru değil" i ifade etmektedir. Ölçeğin puanlaması bu sıralamaya göre yapılmaktadır. 2, 5, 8, 11, 13, 16, 17, 19, 23. maddeler tersinden puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 75, en düşük puan ise 15'dir. Yaşanan yalnızlık duygusu ile ölçekten alınan puanlar doğru orantılıdır. Ölçekten alınan puanın yükselmesi yaşanan yalnızlık duygusunun da arttığını göstermektedir (Kaya, 2005: 222-231).

3.4.2.1. Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği(ÇOTYÖ) 'nin Geçerlik ve Güvenirliği

3-8. sınıflara uygulanan ölçek üzerinden elde edilen veriler temel bileşenler analizi yöntemi ile faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda, ölçeğin tek boyutlu bir yapı sergilediği görülmüştür. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı her iki ölçek için de .87, test-tekrar test yöntemi ile hesaplanan güvenirlilik katsayısı 3-4. sınıflar için .76, 5-8. sınıflar için .87 olarak hesaplanmıştır. Geçerlilik çalışmalarına ek olarak, popüler ve reddedilen öğrencilerin yalnızlık düzeylerini ayırt edip etmediği incelenmiş ve iki grubun ölçekten almış olduğu puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (Kaya, 2005: 220-237).

Bu çalışmada ise, ölçeğin geçerliliği için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ".84" olarak hesaplanmıştır.

3.4.3. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu; kaynak taraması yapılarak ve uzman görüşleri de alınarak oluşturulan ve öğrencilerin kişisel özellikleri hakkında bilgi toplama amacıyla bağımsız değişkenlerle ilgili 12 sorudan oluşmaktadır. Kişisel Bilgi Formu araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Kişisel bilgi formundaki değişkenler, cinsiyet, öğrenim gördükleri sınıf düzeyi, YBO'da kalan kardeşinin olup olmaması, YBO'da kaldıkları süre, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, okuldan memnuniyet düzeyi gibi sosyo-demografik özellikler olarak belirlenmiştir. Kişisel Bilgi Formu'nun bir örneği Ek- 1'de sunulmuştur.

3.5. Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmada veri toplama formu 1378 öğrenciye uygulanmıştır. Bu uygulama sonrasında, formlardan bazılarının hatalı veya eksik olduğu belirlenmiş ve bu formlar değerlendirmeye alınmamıştır. Geriye kalan 1342 form üzerinden analizlere başlanmıştır. Veri girişinde eksiklik ve yanlışlık olup olmadığına ve veri setinde uç değer olup olmadığına bakılmıştır. Bu aşamada, öğrencilerin üç ölçek formunun uç değere sahip olduğu anlaşılacak şekilde eleştirilmiştir. Betimsel analizler sonrasında 1339 form üzerinden analizler yapılmıştır.

Değişkenler açısından analizler yapılırken veri setinin normal dağılım gösterdiği durumlarda t testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA); normal dağılım göstermediği durumlarda ise Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Veri setinin bağımsız değişkenler açısından normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Skewness ve Kurtosis katsayılarına bakılmıştır. Bu katsayıların (± 1) aralığında olması durumunda veri setinin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010).

SPSS 21 paket programı kullanılarak gerçekleştirilen istatistiksel analizlerde, araştırmaya katılan grupların toplamının atılganlık puanları ile yalnızlık puanlarından aldıkları en küçük ve en büyük puanları, aritmetik ortalama, standart sapma, basıklık ve çarpıklık katsayıları belirlenerek elde edilen bilgiler tablo halinde sunulmuştur. Araştırmada kapsamında yapılan istatistiksel analizler sonucunda, her bağımsız

değişken ile ilgili grupların atılganlık puan ortalamaları ile yalnızlık puan ortalamaları, standart sapmaları belirlenerek elde edilen bilgiler tablo halinde sunulmuştur.

Araştırmada cinsiyet ve YBO'da kalan kardeşin olup olmadığı değişkenleri için t testi yapılmıştır. Veriler üzerinde t-testi yapılmadan önce verilerin belirli varsayımları karşılaması gerekmektedir. Bu varsayımlar şunlardır (Büyüköztürk, 2010:39):

1. Bağımlı değişkene ait ölçümler ya da puanlar, aralık ya da oran ölçeğindedir ve karşılaştırmaya esas iki grup ortalaması aynı değişkene aittir.
2. Bağımlı değişkene ilişkin ölçümlerin dağılımı her iki grupta da normaldir.
3. Ortalama puanları karşılanacak örneklem ilişkisizdir.

Veriler bu varsayımları karşıladıktan sonra t-testi yapılmıştır. Yapılan t-testi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunursa eta-kare (η^2) etki büyüklüğü değeri hesaplanmıştır. Etki büyüklüğü olarak da isimlendirilen eta-kare (η^2), bağımsız değişkenin ya da faktörün bağımlı değişkendeki toplam varyansın ne kadarını açıkladığını gösterir ve "0.00" ile "1.00" arasında değişir. Bu değer ".01" düzeyinde "küçük", ".06" düzeyinde "orta" ve ".14" düzeyinde bir değer ise "geniş" etki büyüklüğü olarak yorumlanır. İlişkisiz gruplar için t-testi η^2 şu formül kullanılarak hesaplanır (Büyüköztürk, 2010:44).

$$\eta^2 = \frac{t^2}{t^2 + (n_1 + n_2 - 2)}$$

Araştırmada sınıf düzeyi ve baba eğitim düzeyi değişkenleri için elde edilen veriler üzerinde tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizi, ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalaması arasındaki farkın sıfırdan anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını belirlemek için uygulanır. ANOVA'nın uygulanmasına ilişkin başlıca varsayımlar şunlardır (Büyüköztürk, 2010: 48):

1. Bağımlı değişkene ait puanlar (ölçümler) en az aralık ölçeğindedir.
2. Puanlar bağımlı değişkende etkisi araştırılan faktörün her bir düzeyinde normal dağılım gösterir.

3. Ortalama puanları karşılayacak örneklem ilişkisizdir.
4. Bağımlı değişkene ait varyanslar her bir örneklem için eşittir.

Bu varsayımlar sağlandıktan sonra tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) yapılmıştır. Varyans analizi sonucunun anlamlı çıkması durumunda, anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi uygulanmıştır. Araştırmada gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu durumlarda etki büyüklüğünü belirlemek üzere eta-kare (η^2) korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Araştırmada okuldaki arkadaşlarından memnuniyet durumu, okulundan memnuniyet durumu ve okuldaki Psikolojik Danışmandan (Rehber Öğetmen) yardım alma durumu değişkenleri için Mann Whitney U testi yapılmıştır. Mann Whitney U'nun uygulanmasına ilişkin başlıca varsayımları şunlardır (Büyüköztürk, 2010: 155)

1. Bağımlı değişkenin en az sıralama ölçeğinde olması gerekir.
2. Gözlemlerin birbirinden bağımsız olması gerekir.

Bu varsayımlar sağlandıktan sonra Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Bu test t testi yapılmadığı durumlarda kullanılmaktadır. Ortalamaları karşılaştırılacak iki grupta, veri sayısının az olması, veri sayısı yeterli olsa bile verilerin dağılımındaki anormallikler nedeniyle testin koşullarının sağlanamaması ya da verilerin en az aralık ölçeğinde olmaması (yani verilerin sıralama ölçeğinde olması gibi nedenlerle uygulanmaktadır (Can, 2013: 126).

Araştırmada YBO'da kalma süresi, anne eğitim düzeyi, aile ile kurulan ilişkiden memnuniyet düzeyi, eve veya aile bireylerinin yanına gitme sıklığı ve yakın arkadaş sayısı değişkenleri için Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Bu testin uygulanmasına ilişkin başlıca varsayımları şunlardır:

1. Bağımsız değişkene ait alt gruplar normal dağılım göstermemektedir.
2. Bağımlı değişkenin en az sıralama ölçeğinde olması gerekmektedir

(Büyüköztürk, 2010: 158).

Kruskal Wallis H testi sonucunun anlamlı çıkması durumunda, anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Man Whitney U testi yapılmıştır.

Araştırmada atılđanlık ve yalnızlık arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve atılđanlıđın yalnızlığı yordayıp yordamadığını ortaya koyabilmek için Basit Doğrusal Regresyon analizi yapılmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın bu bölümünde amaç ve alt amaçlarına yönelik yapılan analiz sonuçları rapor edilmiştir. Önce örneklemin demografik değişkenlerine ve ölçeklerden alınan puanlara ilişkin betimsel istatistikler sunulmuş, devamında ise araştırmaya konu olan değişkenlere ilişkin çıkarımsal analizlere yer verilmiştir.

4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Örneklemin okul, sınıf ve cinsiyet dağılımına ilişkin bulgulara yöntem bölümünde yer verildiği için burada ayrıca yer verilmemiştir. YBO öğrencilerinin arkadaş ilişkileri ve okuldan memnuniyet durumları, frekansları ve yığılmalı frekansları tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3: Örneklemin Arkadaş İlişkilerinden ve Okuldan Memnuniyet Durumu

		Arkadaş			Okul		
		f	%	Yığılmalı %	f	%	Yığılmalı %
Memnuniyet Durumu	Memnunum	1143	85.4	85.4	1198	89.5	89.5
	Memnun değilim	196	14.6	100	141	10.5	100
	Toplam	1339	100		1339	100	

Tablo 3’e bakıldığında, arkadaş ilişkilerinden öğrencilerin 1143 (%85.4)’ü memnun,

196 (%14.6)’sı memnun değil. Öğrencilerin okuldan memnun olma durumu ise 1198 (%89.5)’i memnun, 141(%10.5)’i memnun değil.

YBO öğrencilerinin; kaç tanesinin YBO’da kalan kardeşinin olup olmadığının ve YBO’da kalma sürelerinin yüzdeleri, aile içi iletişim ve ilişkiden memnuniyet düzeyi, Psikolojik Danışman (Rehber Öğretmen)’dan yardım alma durumları, eve veya aile bireylerinin yanlarına gitme sıklığı ve yakın arkadaş sayılarının yüzdeleri ve yığılmalı yüzdeleri tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4: Örneklem; YBO’da Kalan Kardeş Durumu, YBO’da kalma süreleri, Aile İçi İletişim ve İlişkiden Memnuniyet Düzeyi, Psikolojik Danışman(Rehber Öğretmen)’dan Yardım Alma Durumu, Eve veya Aile Bireylerinin Yanlarına Gitme Sıklığı ve Yakın Arkadaş Sayısı

		f	%	Yığılmalı %
YBO’da Kalan Kardeş	Var	478	35.7	35.7
	Yok	861	64.3	100.0
	Toplam	1339	100.0	
YBO’da Kalma Süresi	1	1009	75.4	75.4
	2	251	18.7	94.1
	3 ve fazla	79	5.9	100.0
	Toplam	1339	100.0	
Aile İçi İletişim Memnuniyet Düzeyi	Hiç memnun değilim	12	.9	.9
	Biraz memnunum	95	7.1	8.0
	Çok memnunum	1232	92.0	100.0
	Toplam	1339	100.0	
PDR Yardım Alma Durumu	Evet-yardım alırım	1101	82.2	82.2
	Hayır-yardım almam	238	17.8	100.0
	Toplam	1339	100.0	
Eve Gitme Sıklığı	Haftada bir	578	43.2	43.2
	İki haftada bir	478	35.7	78.9
	Ayda bir	263	19.6	98.5
	Hiç gitmeme	20	1.5	100.0
	Toplam	1339	100.0	
Yakın Arkadaş Sayısı	Hiç yok	22	1.6	1.6
	1-3	194	14.5	16.1
	4-6	213	15.9	32.0
	7-9	183	13.7	45.7
	10 ve üstü	727	54.3	100.0
	Toplam	1339	100.0	

Tablo 4’de örneklem YBO’da kardeşinin de kalıp kalmadığına bakıldığında, YBO’da kalan öğrencilerin, 478(%35.7)’inin YBO’da kalan kardeşi var, 861(%64.3)’inin ise YBO’da kalan kardeşi bulunmamaktadır.

YBO öğrencilerinin YBO’da kalma sürelerine bakıldığında, YBO’da kalan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu 1009(%75.4)’u YBO’da 1 yıldır, 251(%18,7)’si 2 yıldır, 79(%5.9)’u ise 3 ve fazla yıldır YBO’da kalmaktadır.

YBO öğrencilerinin aile içi iletişim ve ilişkilerinden memnuniyet düzeyi sırasıyla 12(%0.9)’si hiç memnun değil, 95(%7.1)’i biraz memnun, çok büyük bir kısmı ise 1232(%92.0) çok memnun olduğunu belirtmektedir.

YBO öğrencilerinin büyük bir bölümü 1101(82.2)’si Psikolojik Danışman(Rehber Öğretmen)’dan yardım alırken, 238(%17.8)’i Psikolojik Danışman(Rehber Öğretmen)’dan yardım almamayı tercih etmektedir.

YBO öğrencilerinin eve veya aile bireylerinin yanına gitme sıklığı, haftada bir gidenler 578(%43.2), iki haftada bir gidenler 478(35.7), ayda bir gidenler 263(%19.6), hiç gitmeyenler ise 20(%1.5)’dir.

YBO öğrencilerinin yakın arkadaş sayısı, öğrencilerden hiç arkadaşı olmayanlar 22(%1.6), 1-3 arası arkadaşı olanlar 194(14.5), 4-6 arası arkadaşı olanlar 213(%15.9), 183(%13.7), 10 ve üstü arkadaşı olanlar ise 727(54.3) kişidir.

YBO öğrencilerinin anne-baba eğitim düzeyleri, frekansları ve yığılmalı frekansları tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5: Örneklemin Anne-Baba Eğitim Durumu

	Anne			Baba			
	f	%	Yığılmalı %	f	%	Yığılmalı %	
Eğitim Düzeyi	Okuma-yazma bilmiyor	702	52.4	52.4	166	12.4	12.4
	Okur-yazar	109	8.1	60.6	185	13.8	26.2
	İlkokul	403	30.1	90.7	592	44.2	70.4
	Ortaokul	87	6.5	97.2	219	16.4	86.8
	Lise	27	2.0	99.2	128	9.6	96.3
	Üniversite	11	.8	100.0	49	3.7	100.0
	Toplam	1339	100.0		1339	100.0	

Tablo 5’de örneklemin anne-baba eğitim durumuna bakıldığında annelerin yaklaşık olarak yarıdan fazlası 702(%52.4)’si okuma yazma bilmemekte, 403(%30.1)’ü ilkokul mezunu ve toplamda 1214(%90.7)’ü en fazla ilkokul mezunudur. Babaların 166(%12.4)’sı okuma yazma bilmezken, 811(%60.6)’inin eğitim düzeylerinin ağırlıklı olarak ilkokul-ortaokul düzeyi aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 6: Örneklemin ölçeklerden (AE ve ÇOTYÖ) aldığı minimum-maximum puanlar, aritmetik ortalama, ortanca, mod, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri

Ölçekler	N	$\bar{X}$	Ortanca	Mod	ss	Ç.K.	B.K.	Min.	Max.
Atılganlık	1339	30.74	31	31	6.69	-.31	-.55	11	49
Yalnızlık	1339	32.69	31	23	11.35	.30	-1.00	15	65

Tablo 8 incelendiğinde öğrencilerin atılganlık envanterinden aldıkları puanların aritmetik ortalaması 30.74, standart sapması 6.69, envanterden alınan en küçük değerin 11 ve en büyük değerin 49 olduğu görülmektedir. Buna göre YBO öğrencilerinin atılganlık düzeyinin orta düzeyde olduğu söylenebilir. Öğrencilerin yalnızlık ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalaması 32.69, standart sapması 11.35, ölçekten alınan en küçük değerin 15 ve en büyük değerin 65 olduğu görülmektedir. Buna göre YBO öğrencilerinin yalnızlık düzeyinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

4.2. Analiz Bulguları ve Yorumları

4.2.1. YBO Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Örneklemin cinsiyete göre atılganlık ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı t-testi ile incelenmiş, kız ve erkek öğrencilerin Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği ve Atılganlık Envanteri ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi sonuçları ve etki büyüklükleri tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Analizi

Ölçek	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS	t	p	η^2
ATILGANLIK	A.Kız	850	31.50	6.54	5.544	.000	.05
	B.Erkek	489	29.42	6.74			
YALNIZLIK	A.Kız	850	31.80	11.17	-3.797	.000	.03
	B.Erkek	489	34.23	11.49			

*P < .05

Tablo 7 incelendiğinde kızların atılganlık puanı ortalaması ($\bar{X}=31.50$) ile erkeklerin atılganlık puanı ortalaması ($\bar{X}=29.42$) arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir [$t(1339) = 5.544, P=0.000$]. Benzer şekilde kızların yalnızlık puanı ortalaması ($\bar{X}=31.80$) ile erkeklerin yalnızlık puanı ortalaması ($\bar{X}=34.23$) arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir [$t(1339) = -3.797, P=0.000$]. Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha atılgan; erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yalnız oldukları söylenebilir. Cinsiyet değişkeninin atılganlık ve yalnızlık düzeyi üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek için eta-kare (η^2) değeri hesaplanmıştır. Atılganlık için hesaplanan eta-kare (.05) değerine göre YBO öğrencilerinin atılganlık envanterinden aldıkları puanlara ait toplam varyansın %5'inin cinsiyet değişkenine bağlı olduğu söylenebilir. Yalnızlık için hesaplanan eta-kare (.03) değerine göre YBO öğrencilerinin Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeğinden aldıkları puanlara ait toplam varyansın %3'ünün cinsiyet değişkenine bağlı olduğu söylenebilir. Etki büyüklüğüne ilişkin hesaplanan bu değer, cinsiyet değişkeninin YBO öğrencilerinin atılganlık düzeyleri üzerinde ortaya yakın “küçük” düzeyde etki büyüklüğüne ve yalnızlık düzeyleri üzerinde de “küçük” düzeyde etki büyüklüğüne sahip olduğunu göstermektedir.

Konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, YBO öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre atılganlık ve yalnızlık düzeylerini inceleyen çeşitli araştırmalara alanyazında rastlanmıştır.

Araştırmaya katılan YBO öğrencilerinin atılganlık düzeylerinde cinsiyet doğrultusunda anlamlı bir fark görülmektedir. Başka bir ifade ile atılganlık üzerinde

cinsiyet değişkeninin etkili bir faktör olduğu görölmektedir. Buna göre, kız öğrencilerin atılganlık düzeyleri erkek öğrencilerden daha yüksektir. Yapılan araştırmalar (Becet, 1989; Uğurluoğlu, 1996; Deniz, 1997; Onyeizugbo, 2003; Bal, 2006; Akıncı, 2006; Menteş, 2007) bu çalışmadan elde edilen bulguları desteklemektedir.

Erkeklerin atılganlık düzeyinin kızlarınkinden daha yüksek olan araştırmalar (Arı, 1989; Bozkurt, 1989; Gökalan, 2000; Jones ve Page, 1986; Kimble ve diğerleri, 1984; Oral, 1986), bu çalışmadan elde edilen bulguları desteklememektedir. Diğer taraftan atılganlığın cinsiyete göre değişmediği sonucuna ulaşan farklı çalışma bulguları (Aydın, 1991; Bal, 2006; Becet, 1989; İnceoğlu ve Aytar, 1987; Kapıkıran, 1993; Kaya, 2001; Pardeck ve diğerleri, 1991; Saruhan, 1996; Şahiner, 1994; Tataker, 2003) da vardır. Çalışmalarının sonucunda, atılganlık düzeyinin cinsiyet değişkenine yönelik olarak farklılık göstermediğini belirtmişlerdir.

Cinsiyet değişkeni ile atılganlık düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmacılar atılganlığın kültürel boyutunun da önemli olduğunu vurgulamışlardır (Browenman, Clarkson, Rosenkrants ve Wagel, 1970; Akt. Ünal, 2007: 65; Florian ve Zernitsky-Schurka, 1987).

Araştırmaya katılan YBO öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinde de cinsiyet değişkeni anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Başka bir deyişle yalnızlık düzeyinde cinsiyetin etkili bir faktör olduğu söylenebilir. Erkek öğrencilerin yalnızlık seviyeleri kız öğrencilere kıyasla daha yüksektir. Yapılan çok sayıdaki araştırmanın sonuçlarına göre de, çalışmamızı destekleyen bulgular elde edilmiştir. Bu çalışmalarda, yalnızlık düzeyleri cinsiyete göre önemli ölçüde farklılaşmakta ve erkeklerin yalnızlık düzeyleri kız öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Baran ve Bulut, 2002; Buluş, 1996; Güngör, 1996; Karaoğlu, Avşaroğlu ve Deniz, 2009; Koçak, 2003; Köse, 2009; Peplau, Russel ve Cutrona, 1980, Akt. Demir, 1990; Saraçoğlu, 2000; Yaşar, 1999).

Bu konuya yönelik yapılan alanyazındaki çalışmaların bazılarında yalnızlık düzeyleri açaşından kız ve erkekler arasında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır (Akagündüz, 1997; Bilgen, 1989; Çeçen, 2006; Demir, 1990; Demir ve Tarhan, 2001; Eren, 1994; Erim, 2001; Kozaklı, 2006; Köse, 2009; Pancar, 2009; Tan, 2000; Tarhan, 1996; Uruk, 2001; Williams, 1983). Bununla birlikte Cheeser ve diğerleri (1981),

yaptıkları araştırmada farklı sonuçlara ulaşmış; kadınların yalnızlık düzeyi erkeklerden daha yüksek çıkmıştır.

Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre yalnızlık düzeylerinin düşük olması; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha kolay yakın ilişki kurdukları ve iletişim ve duygusal konularda çevrelerindeki bireylere daha rahat açılabilirdiklerine bağlanabilir. İki cinsiyet arasındaki geleneksel cinsiyet rollerinin ve bireylerin duygusal tepkileri sergileme davranışlarının farklı öğrenilmesi; bireylerin yalnızlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine bağlı olarak değişmesine neden olduğu şeklinde açıklanabilir. Kızlar duygusal tepkilerini daha kolay ifade edebiliyor, erkekler ise geleneksel toplum yapımızdan kaynaklanan“erkek adam ağlamaz, belli etmez vs.” gibi sosyal baskılar sebebi ile duygularını ifade edemiyor ve yakın ilişki kurmakta zorlanıyor olabilir. Bu nedenle de erkeklerin kız öğrencilere oranla daha yalnız oldukları söylenebilir.

Araştırma sonucunda cinsiyet değişkeninin YBO öğrencilerinin atılganlık ve yalnızlık düzeylerinde önemli bir ayırteğici unsur olduğu belirlenmiştir.

4.2.2. YBO Öğrencilerinin Sınıf Değişkenine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sınıf değişkenine göre atılganlık ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiş, YBO öğrencilerinin Çocuklar için Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği ve Atılganlık Envanterinden aldıkları puan ortalamalarına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları ve etki büyüklükleri tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Sınıf Değişkenine Göre Analizi

Ölçek	Sınıf	n	$\bar{X}$	S	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark (sheffe)	η^2
ATILGANLIK	A.5. Sınıf	307	31.20	7.18	Gruplar arası	1162.85	3	387.62	8.817	.000	D>A	.02
	B.6. Sınıf	341	31.94	6.50								
	C.7. Sınıf	354	30.40	6.32	Gruplar içi	58691.66	1335	43.96				
	D.8.Sınıf.	337	29.44	6.53								
	Toplam	1339	30.73	6.68	Toplam	59854.51	1338					
YALNIZLIK	A.5. Sınıf	307	31.91	12.21	Gruplar arası	515.95	3	171.99	1.337	.261	-	-
	B.6. Sınıf	341	33.04	11.14								
	C.7. Sınıf	354	33.46	10.86	Gruplar içi	171701.18	1335	128.62				
	D.8.Sınıf.	337	32.21	11.19								
	Toplam	1339	32.68	11.34	Toplam	172217.13	1338					

*p < .05

Tablo 8 incelendiğinde sınıf düzeyine göre atılganlık puan ortalamaları arasında manidar farklılaşma olduğu görülmektedir [$F(3, 1335)=8.817, P= .000$]. Ancak sınıf düzeyi değişkeni açısından yalnızlık puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir [$F(3, 1335)=1.337 P= .261$]. Bu doğrultuda sınıf düzeyleri açısından atılganlığın manidar şekilde farklılaştığı yalnızlığınsa farklılaşmadığı belirtilebilir. Sınıf düzeyi değişkeninin atılganlık düzeyi üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek için eta-kare (η^2) değeri hesaplanmıştır. Atılganlık için hesaplanan eta-kare (.02) değerine göre YBO öğrencilerinin atılganlık envanterinden aldıkları puanlara ait toplam varyansın %2'sinin sınıf düzeyi ile açıklanabileceği belirtilebilir. Sınıf düzeyinin atılganlık üzerindeki etkisine yönelik elde edilen bu değer küçük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu söylenebilir.

Konu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, YBO öğrencilerinin sınıf düzeyi değişkenine göre atılganlık ve yalnızlık düzeylerine ilişkin araştırmalara rastlanılmıştır.

Araştırmada YBO öğrencilerinin sınıf düzeyine göre atılganlık puanlarının farklılaştığı görülmüştür. Atılganlık üzerinde sınıf düzeyi değişkeninin etkili olduğu görülmektedir. YBO 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin 5. ve 6. sınıf öğrencilerine göre daha atılgan olduğu bulunmuştur. Deniz'in (1997) çalışmasında elde edilen bulgulara göre, sınıf düzeyi değişkeni öğrencilerin atılganlığı üzerinde etkilidir. 3. sınıf öğrencilerinin

atılgnlık puan ortalamaları, 1. sınıf öğrencilerinin atılgnlık puan ortalamasından önemli düzeyde yüksek bulunmuştur. Diğer bazı araştırmalardan da (Aydın, 1991; Kapancı, 2006; Kaya, 2001; Menteş, 2007; Tan, 2006; Tataker, 2003) elde edilen bulgulara göre sınıf değişkeninin öğrencilerin atılgnlık düzeylerine etkisi vardır. Bu sonuçlara göre öğrencilerin devam ettikleri sınıf düzeyinin öğrencilerin atılgnlıklarını etkilediği söylenebilir. Bu çalışmaların sonuçları ile araştırmadan elde edilen sonuçlar birbirini destekler niteliktedir.

Bazı araştırmalar (Arı, 1989; Biçer, 2009; Onur, 2006) öğrencilerin atılgnlık düzeylerinin, sınıf değişkeninine göre farklılaşmadığını göstermektedir. Bu çalışmaların sonuçları ise araştırmadan elde edilen sonucu destekler nitelikte değildir.

Araştırmada YBO öğrencilerinin sınıf düzeyine göre yalnızlık puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. Yalnızlık üzerinde sınıf düzeyinin etkili olmadığı görülmektedir. Bazı araştırmalarda (Çağır, 2010; Demir, 1990; Downey, 1985; Eren, 1994; Karaoğlu, Avşaroğlu ve Deniz, 2009; Pancar, 2009; Tarhan, 1996; Yaşar, 1999; Yılmaz ve Karaca, 2008) sınıf düzeyi ile yaş değişkeninin yalnızlık düzeyi üzerindeki etkilerinin önemsiz olduğu bulunmuştur. Bu çalışmaların sonuçları ile araştırmadan elde edilen sonuçlar birbirini destekler niteliktedir.

Güler Yılmaz (2012), öğrencilerin yalnızlık ve utangaçlık düzeylerinin sınıf düzeyi arttıkça bu duyguların da arttığını belirtmektedir.. Ayrıca Tan (2000) ve Köse (2009), de konuya yönelik olarak benzer ifadeler kullanmışlardır. Bu çalışmaların sonuçları ise araştırmadan elde edilen sonucu destekler nitelikte değildir.

Sınıf düzeyi ile yalnızlık seviyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın tespit edilmemesi araştırma grubunun yaşlarının birbirine yakın olması ve bu yaşlardaki ergenlerin davranışlarının benzerlik göstermesine bağlı olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma ve alanyazında yapılan çalışmalar çerçevesinde öğrencilerin sınıf düzeylerinin artması ile birlikte atılgnlıklarının arttığı ancak yalnızlıklarının sınıf düzeyine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

4.2.3. YBO Öğrencilerinin YBO'da Kalan Kardeşinin Olup Olmaması Değişkenine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Örneklemin YBO'da kalan kardeşinin olup olmaması değişkenine göre atılganlık ve yalnızlık düzeyleri arasında farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş, YBO'da kalan kardeşinin olup olmaması değişkenine göre YBO öğrencilerinin Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği ve Atılganlık Envanterinden aldıkları puan ortalamalarına yönelik yapılan *t*-testi sonuçları tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9: YBO Öğrencilerinin YBO'da Kalan Kardeşinin Olup Olmaması Değişkenine Göre Analizi

Ölçek	YBO'da Kalan Kardeş	n	$\bar{x}$	S	t	p
ATILGANLIK	A.Var	478	30.32	6.70	-1.707	.088
	B.Yok	861	30.97	6.67		
YALNIZLIK	A.Var	478	32.69	11.11	.014	.989
	B.Yok	861	32.69	11.48		

*p < .05

Tablo 9 incelendiğinde YBO öğrencilerinden YBO'da kalan kardeşi olanların atılganlık puanı ortalaması ($\bar{x}$ =30.32) ile YBO'da kalan kardeşi olmayanların atılganlık puanı ortalaması ($\bar{x}$ =30.97) arasındaki farkın anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır [t(1339) = -1.707, p>.05]. Benzer şekilde YBO'da kalan kardeşi olanların yalnızlık puanı ortalaması ($\bar{x}$ =32.69) ile YBO'da kalan kardeşi olmayanların yalnızlık puanı ortalaması (X=32.69) arasındaki farkın anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır [t(1339) = .014, P>.05]. Buna göre YBO öğrencilerinin YBO'da kalan kardeşinin olması veya olmaması, anlamlı düzeyde YBO öğrencilerinin atılgan veya yalnız olmalarını etkilememektedir.

Konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, YBO ğrencilerinin YBO’da kalan kardeşinin olup olmaması değişkenine göre atılgnlık ve yalnızlık düzeylerine ilişkin herhangi bir araştırmaya rastlanamamıştır.

4.2.4. YBO ğrencilerinin YBO’da Kalma Süresine Göre Atılgnlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Örneklemin YBO’da kalma süresine göre atılgnlık ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığına dair analizlerde verilerin normal dağılmadığı belirlenmiş ve YBO ğrencilerinin çocuklar için Okul Temelli Yalnızlık leği ve Atılgnlık Envanterinden aldıkları puanlara ilişkin sonuçlar nonparametrik testlerden olan Kruskal-Wallis H testine göre sonuçlar ve hangi gruplar arasında fark olduğu tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10: YBO ğrencilerinin Atılgnlık ve Yalnızlık Düzeylerinin YBO’da Kalma Süresine Göre Analizi

Ölçek	Kalma Süresi	n	Sıra Ort.	sd	X ²	p	Anlamlı Fark
ATILGANLIK	A.1 Yıl	1009	688.86				
	B.2 Yıl	251	587.06	2	14.245	.001	A-B, B-C
	C.3 ve fazla	79	692.59				
YALNIZLIK	A.1 Yıl	1009	671.13				
	B.2 Yıl	251	661.84	2	.190	.909	-
	C.3 ve fazla	79	681.44				

*p < .05

Tablo 10 incelendiğinde YBO ğrencilerinin YBO’da kalma süresine göre atılgnlıklarında ve yalnızlıklarında önemli farklılıkların varlığı veya yokluğu Kruskal Wallis testleriyle incelendiğinde, YBO ğrencilerinin YBO’da kalma süresine göre atılgnlıklarında (X²=14.245, p=.001) nemli farklar bulunmuştur. YBO ğrencilerinin YBO’da kalma süresine göre yalnızlıklarında (X²=.190, p=.909) nemli farklılıkların bulunmadığı belirlenmiştir. Bu farklıların kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U analizleri tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11: YBO Öğrencilerinin Atılgnlık ve Yalnızlık Düzeylerinin YBO'da Kalma Süresine Göre Farkın Hangi Gruptan Kaynaklandığına Dair Analiz

Ölçek	Kalma Süresi	n	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	z	p
ATILGANLIK	1 Yıl	1009	649.70	655543	107261	-3.758	.000
	2 Yıl	251	553.33	138887			
	2 Yıl	251	159.73	40092	8466	-1.961	,049
	3 ve fazla	79	183.84	14523			

*p < .05

Tablo 11'deki ikili karşılaştırmalar sonucunda, YBO öğrencilerinin YBO'da kalma süresi 1 yıl olanların, 2 yıl (U=5920.0, p=.000) olanlara göre; YBO öğrencilerinin YBO'da kalma süresi 3 ve fazla yıl olanların, 2 yıl (U=5920.0, p=.000) olanlara göre atılgnlık düzeylerinin önemli oranda daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kruskal Wallis H testi sonucunda YBO öğrencilerinin YBO'da kalma süresi değişkeni açısından yalnızlıklarında ($X^2=.190$, p=.909) önemli farklılıkların bulunmadığı belirlendiğinden Man Whitney U testi yapılmasına gerek duyulmamıştır.

Konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, YBO öğrencilerinin YBO'da kalma süresi değişkenine göre atılgnlık düzeylerine ilişkin herhangi bir araştırmaya rastlanmazken; yalnızlık düzeylerine ilişkin araştırmalara rastlanmıştır.

Araştırmada, YBO öğrencilerinin YBO'da kalma süresine göre atılgnlık puanları 1 yıl ve 3 ve fazla yıl YBO'da kalanların, 2 yıl YBO'da kalanlara göre daha atılgn olduğu bulunmuştur.

YBO'da kalan öğrencilerin YBO'da kaldıkları süre açısından; 1 yıl YBO'da kalan öğrenciler alışma sürecinde oldukları için ailelerinin yanına daha sık gidebilmekte ve aileleri tarafından daha sık ziyaret edilebilmektedirler. Aileleri ile daha sık görüşebilen YBO öğrencilerinin kendilerini okulda yalnız hissetmemesine neden olduğu söylenebilir. 3 yıl ve fazla YBO'da kalanlar ise okula alışmış olabilir ve okulda arkadaşlıklarını daha güçlü hale getirebilir. Ancak 2 yıl kalan öğrenciler 1. yıl ailelerinden gördükleri sosyal ve psikolojik desteği göremeyebilir, daha sık bir şekilde

ailesinin yanına gidemeyebilir ve bu durumdan dolayı da üzüntü duyabilir ve bu nedenle kendi kabuğuna çekilebilir. Bu durumda da pasif davranışlar sergileyebilir ve atılgan davranış gösteremeyebilir.

Araştırmada YBO'da kalan öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ile YBO'da kalma durumları arasında anlamlı fark tespit edilmemiştir. Kutlu (2003), çalışmamızdan farklı olarak yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin yalnızlık düzeyleri ile yetiştirme yurdunda kalma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit etmiştir. Benzer şekilde Baran ve Bulut (2002), Demir (1990) ve Kozaklı (2006) da yurtda kalan ergenlerin yalnızlık seviyeleri ile yurtda kalma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulmuşlardır.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; öğrencilerin YBO'da kalma sürelerine göre yalnızlık düzeyleri açısından farklılık bulunmamaktadır. Bu durum YBO'larda kalan ergenlerin ailelerini görmek istedikleri zaman bu isteklerini yerine getirebilecek durumda olmalarına bağlanabilir.

Araştırma sonucunda YBO'da kalma yılı değişkeninin YBO öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinde ayırt edici bir unsur değilken; atılganlık düzeylerinde önemli bir ayırtedici unsur olduğu belirlenmiştir.

4.2.5. YBO Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Örneklemin anne eğitim düzeyi değişkenine göre atılganlık ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığına dair analizlerde verilerin normal dağılmadığı belirlenmiş ve YBO öğrencilerinin Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği ve Atılganlık Envanterinden aldıkları puanlara ilişkin sonuçlar nonparametrik testlerden olan Kruskal-Wallis H testine göre analiz edilmiş, sonuçlar ve hangi gruplar arasında fark olduğu tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Analizi

Ölçek	Eğitim Düzeyi	n	Sıra Ort.	sd	X ²	p	Anlamlı Fark
ATILGANLIK	A.Ok. Yaz. Bilmiyor	702	672.11				
	B.Okur-Yazar	109	668.71				
	C.İlkokul	403	648.81				
	D.Ortaokul	87	700.32	5	5.506	.357	-
	E.Lise	27	779.39				
	F.Üniversite	11	815.95				
	Toplam		1339				
YALNIZLIK	A.Ok. Yaz. Bilmiyor	702	657.55				
	B.Okur-Yazar	109	720.50				
	C.İlkokul	403	676.38				
	D.Ortaokul	87	702.48	5	5.266	.384	-
	E.Lise	27	655.87				
	F.Üniversite	11	508.64				
	Toplam		1339				

*P < .05

Tablo 12 incelendiğinde, Kruskal Wallis H testi sonucunda YBO öğrencilerinin atılganlık($X^2=5.506$, $p=.357$) ve yalnızlık($X^2=5.266$, $p=.384$) düzeylerinde önemli farkların bulunmadığı tespit edilmiştir.

Konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, YBO öğrencilerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre atılganlık ve yalnızlık düzeylerine ilişkin herhangi bir araştırmaya rastlanamamıştır.

Araştırmada YBO öğrencilerinin anne eğitim durumlarına göre atılganlık puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. Annenin eğitim düzeyi ile atılganlık arasında ilişki olmadığının görüldüğü araştırma sonuçları (Onur, 2006; Tatakır, 2003; Uğurluoğlu, 1996; Kılıç, 2009; Pamuk, 2013), bu araştırmanın sonuçlarıyla tutarlıdır.

Kahriman (2005) ve Yılmaz'ın (2001) çalışmalarında annelerin eğitim düzeyine göre; annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin atılganlık puan ortalamaları yüksek, Bingöl'ün (2009) yapmış aldığı çalışmada, annesi lise ve üniversite mezunu olan

öğrencilerin atılganlık puan ortalaması daha yüksek, Top ve Kaya'nın (2009) yapmış olduğu çalışmalarında, annesi ilköğretim ve lise mezunu olan öğrencilerin atılganlık puan ortalamaları diğerlerinden daha yüksek bulunmuş; ancak annenin eğitim durumu ile atılganlık puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını bulmuşlardır.

Kaya (2001), yaptığı çalışmada anne eğitim seviyesinin atılganlığı arttırdığını; Kapıkıran (1993), anneleri yükseköğrenim gören ergenlerin, anneleri ilköğretim düzeyinde eğitim görmüş ergenlerden daha yüksek derecede atılganlık seviyesine sahip olduğunu bulgulamıştır. Yine bazı diğer araştırma sonuçları anne eğitim düzeyinin artmasıyla ergenin atılganlık düzeyinin arttığını (Aksakal, 1997; Bal, 2006; Menteş, 2007; Saruhan, 1996; Tan, 2006; Topaloğlu, 1989). Bu çalışmaların sonuçları ise araştırmadan elde edilen sonucu destekler nitelikte değildir.

Eğitim sisteminde yaşanan aksaklıklar ve eğitim kalitesindeki düşüklüğü ergenler kendi özel çabaları ile aşabilmektedirler. Örneklem grubundaki öğrencilerin annelerinin çok fazla okuma imkânı bulamaması, okur-yazar olmaması ve düşük eğitim düzeyine sahip olması gibi faktörler göz önüne alındığında, YBO öğrencilerinin anne eğitim durumlarına göre atılganlık puanlarının farklılaşmadığı bulgusuna açıklanabilir bir nitelik kazandırmaktadır.

Araştırmada YBO öğrencilerinin anne eğitim düzeyi durumlarına göre yalnızlık puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. İlgili alanyazın incelendiğinde bu bulguyu destekleyecek sonuca ulaşamamıştır. Ancak bazı çalışmalarda; Güler Yılmaz (2012), öğrencilerin yalnızlık ve utangaçlık düzeylerinin annelerin öğrenim düzeylerine göre incelenmesinde, anneleri ilköğretim mezunu olan öğrencilerin yalnızlık ve utangaçlık düzeylerinin anneleri lise ve yükseköğrenim mezunu olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bazı araştırmalarda (Akagündüz, 1997; Buluş, 1996; Duyan ve diğerleri, 2008; Kılınç, 2005; Kozaklı, 2006; Körler, 2007; Köse, 2009; Öztürk, Nazik ve Yaman, 2006) annenin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklardaki yalnızlık düzeyinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu çalışmaların sonuçları ise araştırmadan elde edilen sonucu destekler nitelikte değildir.

Çocukların yetiştirilmesinde özellikle annenin rolü oldukça fazladır. Bireylerin çocuklukta yaşadıkları aile ilişkileri, anne ile kurulan bağ çocukların sağlıklı kişilik gelişimini etkilemektedir. Freud bebeklik döneminde bebeğin annesi ile kuracağı

ilişkinin onun temel güven duygusunun oluşumunda etkili olduğunu vurgulamaktadır (Akt. Senemoğlu, 2005). Model olmanın eğitimde önemli bir yeri olduğu bilenen bir gerçektir. Ailenin çocuğa olumlu rol model olması çocuk gelişimini sağlıklı bir biçimde etkileyecektir. Henwood ve Solano (1994) çocuklarda yalnızlığın yordayıcısı olarak anne yalnızlık düzeyinin etkili olduğunu söylemektedirler. Ancak çalışma yapılan grubun kültürel yapısının farklı olması, annelerin kişilik yapısı, tutumları, davranışları, yetiştiriliş tarzı gibi faktörler göz önünde bulundurulduğunda araştırmadan çıkan sonucun nedenlerinin anlaşılması daha da kolaylaşacaktır.

Araştırma sonucunda anne eğitim düzeyi değişkeninin YBO öğrencilerinin atılganlık ve yalnızlık düzeylerinde önemli bir ayırtedici unsur değildir.

4.2.6. YBO Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Örneklemin baba eğitim düzeyi değişkenine göre atılganlık ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı tek yönlü varyans analizi(ANOVA) ile incelenmiş, YBO öğrencilerinin Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği ve Atılganlık Envanterinden aldıkları puanlara ilişkin tek yönlü varyans analizi(ANOVA) sonuçları ve önem düzeyleri tablo 13’de sunulmuştur.

Tablo 13: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Analizi

Ölçek	Eğitim Düzeyi	n	$\bar{X}$	S	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark (sheffe)	η^2
ATILGANLIK	A.Ok.Yaz. Bilmiyor	166	29.23	6.50	Gruplar arası	1233.39	5	246.68	5.609	.000	A>C	
	B.Okur Yazar	185	30.29	6.91								
	C.İlkokul	592	30.44	6.60	Gruplar içi	58621.13	1333	43.98			A>D	.02
	D.Ortaokul.	219	31.56	6.49								
	E.Lise	128	32.58	6.74	Toplam	59854.51	1338				A>E	
	F.Üniversite	49	32.69	6.78								
	Toplam	1339	30.74	6.69								
YALNIZLIK	A.Ok.Yaz. Bilmiyor	166	34.63	11.19	Gruplar arası	2163.92	5	432.78	3.392	.005	E>A	
	B.Okur Yazar	185	34.24	10.90								
	C.İlkokul	592	32.64	11.30	Gruplar içi	170053.22	1333	127.57			E>B	.01
	D.Ortaokul.	219	31.48	11.46								
	E.Lise	128	30.23	11.68	Toplam	172217.14	1338					
	F.Üniversite	49	32.63	11.34								
	Toplam	1339	32.69	11.35								

*P < .05

Tablo 13 incelendiğinde babanın eğitim düzeyi değişkeni açısından atılganlık puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir[F(5, 1333)=5.609, P= .000]. Aynı zamanda babanın eğitim düzeyi değişkeni açısından yalnızlık puanları arasındaki farkın da anlamlı olduğu görülmektedir[F(5, 1333)=3.392, P= .005]. Buna göre atılgan veya yalnız olma durumunda babanın eğitim durumunun etkili bir değişken olduğu söylenebilir. Babanın eğitim düzeyi değişkeninin atılganlık düzeyi üzerinde ne düzeyde etkili olduğunu belirlemek için eta-kare (η^2) değeri hesaplanmıştır. Atılganlık için hesaplanan eta-kare (.02) değerine göre YBO öğrencilerinin atılganlık envanterinden aldıkları puanlara ait toplam varyansın %2'sinin babanın eğitim düzeyi değişkenine bağlı olduğu söylenebilir. Yalnızlık için hesaplanan eta-kare(.01) değerine göre YBO öğrencilerinin yalnızlık envanterinden aldıkları puanlara ait toplam varyansın %1'inin babanın eğitim düzeyi değişkenine bağlı olduğu söylenebilir. Etki büyüklüğüne ilişkin hesaplanan bu değer, babanın eğitim düzeyi değişkeninin YBO öğrencilerinin atılganlık

ve yalnızlık düzeyleri üzerinde “küçük” düzeyde etki büyüklüğüne sahip olduğunu göstermektedir.

Konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, YBO öğrencilerinin baba eğitim düzeyi değişkenine göre atılganlık ve yalnızlık düzeylerine ilişkin araştırmalara rastlanmıştır.

Araştırmada YBO öğrencilerinin baba eğitim durumlarına göre atılganlık puanlarının farklılaştığı görülmüştür. Atılganlık üzerinde baba eğitim durumunun etkili olduğu görülmektedir. Babanın eğitim düzeyi arttıkça YBO öğrencilerinin atılganlık düzeyi de düşmektedir. Mentesh'in (2007) araştırmasında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Her ne kadar babanın eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklarının istek ve ihtiyaçlarına daha fazla önem vereceği, çocuklarının kendilerini ifade edebilmesine daha izin verici ve esnek yaklaşabileceği düşünülse de, araştırmamıza katılan ergenlerin babaları için bu durumun geçerli olmadığı söylenebilir. Bu durum örneklem grubunun kültürel yapısı ile açıklanabilir.

Araştırma sonuçlarımız bu alanda yapılan bazı araştırma sonuçlarıyla benzememektedir. Bal (2006) ve Tatakır (2003) bizim çalışmamızdan farklı olarak, ergenler üzerinde yürüttükleri çalışmada babanın eğitim düzeyi ile ergenin atılganlık seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit etmişlerdir. Başka araştırmalarda da (Aksakal, 1997; Bozkurt, 1989; Kılıç, 2009; Onur, 2006; Tan, 2006; Topaloğlu, 1989) benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğrenciler üzerinde yapılan bazı çalışmalarda (Bingöl, 2009; Çam ve Karaaslan, 2000; Kahrıman, 2005; Karakoyun, 2011; Kutlu, Buzlu, Sever, Batmaz ve Pektekin, 1997; Saruhan, 1996; Top ve Kaya, 2009; Yılmaz, 2001) babanın eğitim düzeyi ile atılganlık düzeyi arasındaki farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmaların sonuçları ise araştırmadan elde edilen sonucu destekler nitelikte değildir.

Araştırmada YBO öğrencilerinin baba eğitim durumlarına göre yalnızlık puanlarının farklılaştığı görülmüştür. Yalnızlık üzerinde baba eğitim durumunun etkili olduğu görülmektedir. Babanın eğitim düzeyi arttıkça, YBO öğrencilerinin yalnızlık düzeyi de artmaktadır. Duyan ve diğerleri (2008), lisede okuyan öğrencilerin yalnızlık durumlarına etki eden değişkenleri inceledikleri araştırmada baba eğitim durumunun yalnızlık üzerinde anlamlı ve olumsuz bir ilişkisi olduğunu görmüşlerdir. Bu sonuç

mevcut araştırmayla paralellik göstermektedir.

Baba eğitim düzeyi arttıka yalnızlık duygusunun azaldığını söyleyen araştırmalar (Güler Yılmaz, 2012; Körler, 2007; Köse, 2006; Tan, 2000) da bulunmaktadır. Ayrıca bazı araştırmalarda baba eğitim seviyesinin yalnızlık üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Buluş,1996; Eren,1994; Kozaklı, 2006). Bu çalışmaların sonuçları ise araştırmadan elde edilen sonucu destekler nitelikte değildir.

Araştırma sonucunda baba eğitim düzeyi değişkeninin YBO  ğrencilerinin atılganlık ve yalnızlık düzeylerinde önemli bir ayırteğici unsur olduğu belirlenmiştir.

4.2.7. YBO  ğrencilerinin Aile İle Kurulan İlişkiden Memnuniyet Derecesine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Örneklemin aile ile kurulan ilişkiden memnuniyet derecesine göre atılganlık ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığına dair analizlerde verilerin normal dağılmadığı belirlenmiş ve YBO  ğrencilerinin ocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık  leği ve Atılganlık Envanterinden aldıkları puanlara ilişkin sonuçlar nonparametrik testlerden olan Kruskal-Wallis H testine göre sonuçlar ve hangi gruplar arasında fark olduğu tablo 14’de sunulmuştur.

Tablo 14: YBO  ğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Aile İle Kurulan İlişkiden Memnuniyet Derecesine Göre Analizi

Ölçek	Memnuniyet Derecesi	n	Sıra Ort.	sd	X ²	p	Anlamlı Fark
ATILGANLIK	A.Hiç Memnun Değilim	12	472.33				
	B.Biraz Memnunum	95	558.38	2	11.989	.002	B-C
	C.ok Memnunum	1232	680.53				
	Toplam	1339					
YALNIZLIK	A.Hiç Memnun Değilim	12	853.17				
	B.Biraz Memnunum	95	759.63	2	8.426	.015	B-C
	C.ok Memnunum	1232	661.30				
	Toplam	1339					

*P < .05

Tablo 14 incelendiğinde analizler parametrik teknikler için verilerden çıkan sonuçların yeterli olmamasından dolayı parametrik olmayan tekniklerden olan Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Aile ile kurulan ilişkiden memnuniyet değişkeni açısından atılganlık puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu ($X^2=11.989$, $p=.002$), aile ile kurulan ilişkiden memnuniyet derecesi değişkeni açısından yalnızlık puanları arasındaki farkın da anlamlı olduğu görülmektedir ($X^2=8.426$, $p=.015$). Ancak farkın kimlerin lehine olduğunu bulabilmek için nonparametrik tekniklerden Mann Whitney U testiyle incelenerek elde edilen bulgular tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Aile İle Kurulan İlişkiden Memnuniyet Derecesine Göre Farkın Hangi Gruptan Kaynaklandığına Dair Analiz

Ölçek	Memnuniyet Derecesi	n	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	z	p
ATILGANLIK	Biraz	95	551.64	52406.0	47846.0	-2.969	.003
	Memnunum						
	Çok Memnunum	1232	672.66	828722.0			
YALNIZLIK	Biraz	95	754.62	71689.0	49911.0	-2.393	.017
	Memnunum						
	Çok Memnunum	1232	657.01	809439.0			

*P < .05

Tablo 15’deki ikili karşılaştırmalar sonucunda aile ile kurulan ilişkiden çok memnun olanların biraz memnun ($U=47846.0$, $p=.003$) olanlara göre atılganlık düzeylerinin önemli oranda daha yüksek olduğu bulunmuştur. Aile ile kurulan ilişkiden çok memnun olanların biraz memnun ($U=49911.0$, $p=.017$) olanlara göre yalnızlık düzeylerinin önemli oranda daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, YBO öğrencilerinin aile ile kurulan ilişkiden memnuniyet değişkenine göre atılganlık düzeylerine ilişkin herhangi bir araştırmaya rastlanmazken; yalnızlık düzeylerine ilişkin araştırmaya rastlanmıştır.

Ergenlerin aileleri ile kuracakları ilişkiler onların yalnızlık seviyesini pozitif yönde etkilemektedir. Benzer şekilde Demir (1990) ve Pancar, (2009) ergenlerin

yalnızlık seviyeleri ile aileleri ile ilişki kurmaları arasında istatistiksel olarak anlamlılık tespit etmişlerdir. Ergenlerin gelişimlerinde aileleri ile ilişkilerinin sağlıklı olması önem arz etmektedir. Aileleri ile sağlıklı ilişkiler kuran ergenler kendi duygularını daha açıklıkla dile getirmekte, kabul edilme sorunu yaşamamakta, ailelerinden ilgi görmektedirler. Bu da onların yalnızlık düzeylerini düşürmektedir (Bucholz ve Catton, 1999; Mcwhirter ve diğerleri, 2002). Yapılan bir araştırmalarda aile desteğinin yakın arkadaş desteğine göre ergenin gelişimi açısından önemli olduğu tespit edilmiştir (Gauze, Bukowski, Aquan-Assee ve Sippola, 1996; akt. Steinberg, 2007).

Araştırma bulgularına bakıldığında; aile ilişkilerinden çok memnun olan ergenlerin atılganlık düzeyleri yüksek iken; aile ilişkilerinden biraz memnun olan ergenlerin atılganlık düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır. Ailede yetişen çocuk genel olarak anne babalarını model almaktadır. Anne babanın yetiştirme tarzı, aile içinde kurulan iletişim biçimi ergenin yetişkinlikte nasıl bir birey olacağı konusunda etkili olabilmektedir. Anne-baba davranışları çocuklarının hangi davranış tipine (atılgan, çekingen, pasif) uygun davranacağına belirleyici göstergelerinden biri olabilir. Dolayısıyla anne-baba ile kurulan ilişkiden ergenin memnuniyet düzeyi arttıkça atılgan davranış gösterme olasılığı da artabilecektir. Aile ile kurulan ilişkiden memnuniyet değişkeninin atılganlık düzeyine etkisi ile ilgili daha önce herhangi bir araştırmaya rastlanılmamış olması, bu çalışmanın önemini arttırmaktadır.

Araştırma sonucunda aile ile kurulan ilişkiden memnuniyet değişkeninin YBO öğrencilerinin atılganlık ve yalnızlık düzeylerinde önemli bir ayırteci unsur olduğu belirlenmiştir.

4.2.8. YBO Öğrencilerinin Arkadaşları İle Kurduğu İlişkiden Memnuniyet Değişkenine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

YBO öğrencilerinin arkadaşları ile kurulan ilişkiden memnuniyet derecesine göre atılganlık ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığına dair analizlerde, verilerin normal dağılmadığı belirlenmiş ve YBO öğrencilerinin Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği ve Atılganlık Envanterinden aldıkları

puanlara ilişkin sonuçlar nonparametrik testlerden olan Man-Whitney U testine göre sonuçlar tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin YBO Öğrencilerinin Arkadaşları İle Kurduğu İlişkiden Memnuniyet Değişkenine Göre Analizi

Ölçek	Memnuniyet Derecesi	n	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	z	p
ATILGANLIK	A. Memnunum	1143	691.86	790793.5	87030.50	-5.000	.00
	B. M. Değilim	196	542.53	106336.5			
YALNIZLIK	A. Memnunum	1143	637.98	729214.0	75418.00	-7.320	.00
	B. M. Değilim	196	856.71	167916.0			

*P < .05

Tablo 16’da Man Whitney U testi sonucunda YBO öğrencilerinin arkadaşları ile kurduğu ilişkiden memnun olanların memnun olmayanlara (U=87030.5, p=.00) göre atılganlık düzeylerinin önemli oranda daha yüksek olduğu tespit edilmiştir YBO öğrencilerinin arkadaşları ile kurduğu ilişkiden memnun olanların memnun olmayanlara(U=75418.0, p=.00) göre yalnızlık düzeylerinin önemli oranda daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, YBO öğrencilerinin arkadaşları ile kurulan ilişkiden memnuniyet değişkenine göre atılganlık düzeylerine ilişkin herhangi bir araştırmaya rastlanmazken; yalnızlık düzeylerine ilişkin araştırmalara rastlanmıştır.

Arkadaşlar ile kurulan ilişkiden memnun olma durumu YBO öğrencilerinin yalnızlık seviyesi üzerinde etkilidir. Arkadaş ilişkileri ile yalnızlık puanları arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Arkadaş ilişkisi iyi olan ergenlerin yalnızlık seviyeleri düşüktür Araştırmanın bu bulgusu (Downey, 1985; Jones, 1981; Pancar, 2009)’un bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Ergenlik döneminde arkadaşlar ile kurulacak sosyal gruplar ergenin iyi vakit geçirmesinin yanında, yaşadığı sorunları arkadaş grubunda çözmesine ve buna bağlı olarak yalnızlık seviyesinin düşmesine sebep olmaktadır (Larson,1983; Larson ve Richards, 1991, 1998; akt. Steinberg, 2007).

Araştırmadan elde edilen bulgular da göz önünde bulundurulduğunda arkadaşlar ile kurulan ilişkiden memnun olma durumu YBO öğrencilerinin atılganlık düzeyini olumlu yönde etkilemekte olduğu saptanmıştır. Ergenlik dönemindeki birey çevresindekilerle nitelikli arkadaşlıklar kuramayınca kendini boşlukta hissedebilmekte ve içinden hiçbir şey yapma isteği gelmeyebilir. Bu durum ise ergenin atılgan olma davranışının önüne engel oluşturabilir. Feldman'ın (2004) belirttiği gibi, ergenler ile arkadaşları arasındaki anlaşmazlık ve çatışma durumları ergende kabul edilmeme hissi yaşatabilir ve bu durum ergenlerin kendi kabuklarına çekilmelerine neden olabilir.

Araştırma sonucunda arkadaşları ile kurulan ilişkiden memnuniyet değişkeninin YBO öğrencilerinin atılganlık ve yalnızlık düzeylerinde önemli bir ayırteci unsur olduğu belirlenmiştir.

4.2.9. YBO Öğrencilerinin Okullarından Memnun Olma Değişkenine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

YBO öğrencilerinin okullarından memnuniyet derecesine göre atılganlık ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığına dair analizlerde, verilerin normal dağılmadığı belirlenmiş ve YBO öğrencilerinin yalnızlık ve atılganlık düzeylerine ilişkin sonuçlar nonparametrik testlerden olan Man-Whitney U testine göre yapılmış ve sonuçlar tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin YBO Öğrencilerinin Okullarından Memnun Olma Değişkenine Göre Analizi

Ölçek	Memnuniyet Derecesi	n	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	z	p
ATILGANLIK	A. Memnunum	1198	690.63	827379			
	B. M. Değilim	141	494.69	69751	59740.0	-5.697	.00
YALNIZLIK	A. Memnunum	1198	654.75	784394			
	B. M. Değilim	141	799.55	112736	66193.0	-4.207	.00

*P < .05

Tablo 17’de Man Whitney U testi sonucunda YBO öğrencilerinin okullarından memnun olma değişkenine göre, memnun olanların memnun olmayanlara ($U=59740.0$, $p=.00$) göre atılganlık düzeylerinin önemli oranda daha yüksek olduğu bulunmuştur. YBO öğrencilerinin okullarından memnun olma değişkenine göre, memnun olanların memnun olmayanlara ($U=66193.0$, $p=.00$) göre yalnızlık düzeylerinin önemli oranda daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, YBO öğrencilerinin okullarından memnun olma durumu değişkenine göre atılganlık ve yalnızlık düzeylerine ilişkin herhangi bir araştırmaya rastlanamamıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında; YBO öğrencilerinin okullarından memnun olma durumuna göre, okullarından memnun olan YBO öğrencilerinin atılganlık düzeyleri memnun olmayanlara göre yüksek, yalnızlık düzeyleri ise daha düşüktür. Yatılı bölge ortaokulu gibi okullardaki öğrencilerin yatılı kaldığı ve günün 24 saatini pansiyon ve okulda geçirdikleri düşünülürse bu okullar öğrenciler için birer ev gibidir. Günün her saatini okulda geçiren ergenler okullarından memnun olmadıklarında mutsuz olabilmekte, aile özlemi çekmekte, arkadaşlarıyla istenen düzeyde nitelikli ilişkiler geliştirememekte ve tüm bunların sonucu olarak da atılgan davranış sergileyemeyip yalnızlaşabilmektedir.

Araştırma sonucunda YBO öğrencilerinin okullarından memnuniyet değişkeninin YBO öğrencilerinin atılganlık ve yalnızlık düzeylerinde önemli bir ayırıcı unsur olduğu belirlenmiştir.

4.2.10. YBO Öğrencilerinin Psikolojik Danışman’dan Yardım Alıp Almama Değişkenine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

YBO öğrencilerinin Psikolojik Danışman’dan yardım alıp almaması değişkenine göre atılganlık ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığına dair analizlerde, verilerin normal dağılmadığı belirlenmiş ve YBO öğrencilerinin Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği ve Atılganlık Envanterinden aldıkları puanlara ilişkin sonuçlar nonparametrik testlerden olan Man-Whitney U testine göre sonuçlar tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Psikolojik Danışman'dan Yardım Alıp Almama Değişkenine Göre Analizi

Ölçek	Yardım Alma Durumu	n	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	z	p
ATILGANLIK	A. Yrd. Alırım	1101	702.78	773760.5	94928	-6.678	.00
	B. Yrd. Almam	238	518.36	123369.5			
YALNIZLIK	A. Yrd. Alırım	1101	650.69	716412.5	109761	-3.931	.00
	B. Yrd. Almam	238	759.32	180717.5			

*P < .05

Tablo 18'de Man Whitney U testi sonucunda YBO öğrencilerinin Psikolojik Danışman (Rehber Öğretmen)'dan yardım alıp almama değişkenine göre, Psikolojik Danışman (Rehber Öğretmen)'dan yardım alanların yardım almayanlara (U=94928.5, p=.00) göre atılganlık düzeylerinin önemli oranda daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. YBO öğrencilerinin Psikolojik Danışman (Rehber Öğretmen)'dan yardım alıp almama değişkenine göre, Psikolojik Danışman (Rehber Öğretmen)'dan yardım alanların yardım almayanlara (U=109761.5, p=.00) göre yalnızlık düzeylerinin önemli oranda daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, YBO öğrencilerinin Psikolojik Danışman'dan yardım alıp almaması değişkenine göre atılganlık düzeylerine ilişkin herhangi bir araştırmaya rastlanmazken; yalnızlık düzeylerine ilişkin araştırmaya rastlanmıştır.

Köse (2009), yaptığı çalışmasında öğrencilerin yaşadıkları sorunları atlatma konusunda rehber öğretmenlere daha kolay açılabildiklerini belirlemiştir. Bu çalışmanın sonuçları ise araştırmadan elde edilen sonucu destekler nitelikte değildir.

Alan yazındaki araştırmalar incelendiğinde Psikolojik Danışman (Rehber Öğretmen)'dan yardım alma sıklığı değişkenine göre yapılmış ve araştırma ile benzer bir sonuca ulaşan çalışmaya rastlanamamıştır. Araştırmamızdan çıkan sonuç değerlendirildiğinde; yalnızlık düzeyi yüksek olan öğrencilerin Psikolojik Danışman (Rehber Öğretmen)'dan yardım alıp çeşitli sosyal beceriler kazanmaları sonucunda

yalnızlık düzeylerinin daha düşük olmasını ve atılganlık düzeylerinin ise daha yüksek olmasını sağlayabilir.

Ergenlerin ailelerinden uzaklaştıkları bu dönemlerinde onlara sosyal destek verecek rehberlik ve psikolojik danışma merkezlerinin bulunması ergenlerin bu hassas dönemlerini kolay atlattıklarını sağlayacaktır. Öğrenciler çevrelerinde diğer kişilere göre sorunlarını Psikolojik Danışman (Rehber Öğretmen)'lara daha rahat açabildikleri ve yaşadıkları problemleri daha rahat çözebildikleri söylenebilir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin Psikolojik Danışman'dan yardım alıp almaması değişkeninin YBO öğrencilerinin atılganlık ve yalnızlık düzeylerinde önemli bir ayırtedici unsur olduğu belirlenmiştir.

4.2.11. YBO Öğrencilerinin Aile Bireylerinin Yanına Gitme Sıklığı Değişkenine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

YBO öğrencilerinin aile bireylerinin yanına gitme sıklığına göre atılganlık ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığına dair analizlerde verilerin normal dağılmadığı belirlenmiş ve YBO öğrencilerinin Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği ve Atılganlık Envanterinden aldıkları puanlara ilişkin sonuçlar nonparametrik testlerden olan Kruskal-Wallis H testine göre sonuçlar ve hangi gruplar arasında fark olduğu tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 19: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Aile Bireylerinin Yanına Gitme Sıklığı Değişkenine Göre Analizi

Ölçek	Gitme Sıklığı	n	Sıra Ort.	sd	X ²	p	Anlamlı Fark
ATILGANLIK	A.Haftada Bir Defa	578	711.20				
	B.İki Haftada Bir Defa	478	612.20				
	C. Ayda Bir Defa	263	689.63	3	18.561	.00	A-B, B-C
	D.Hiç Gitmem	20	602.65				
	Toplam	1339					
YALNIZLIK	A.Haftada Bir Defa	578	651.97				
	B.İki Haftada Bir Defa	478	709.01				
	C. Ayda Bir Defa	263	617.25	3	21.699	.00	A-B, A-D, B-C, B-D, C-D
	D.Hiç Gitmem	20	952.40				
	Toplam	1339					

*P < .05

Tablo 19 incelendiğinde yapılan analizler sonucunda verilerin normal dağılmamasından dolayı parametrik teknikler uygulanabilmesi için yeterliliğin sağlanamamıştır. Bu nedenle nonparametrik tekniklerden olan Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Aile bireylerinin yanına gitme sıklığı değişkeni açısından atılganlık puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu ($X^2=18.561$, $p=.00$), aile bireylerinin yanına gitme sıklığı değişkeni açısından yalnızlık puanları arasındaki farkın da anlamlı olduğu görülmektedir ($X^2=21.699$, $p=.00$). Ancak farkın kimlerin lehine olduğunu bulabilmek için nonparametrik tekniklerden olan Mann Whitney U testleriyle incelenerek elde edilen bulgular tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Aile Bireylerinin Yanına Gitme Sıklığı Değişkenine Göre Farkın Hangi Gruptan Kaynaklandığına Dair Analiz

Ölçek	Gitme Sıklığı	n	Sıra Ortala.	Sıra Toplamı	U	z	p
ATILGANLIK	Haftada bir	578	563.18	325520.5	118094.5	-4.068	.000
	İki haftada bir	478	486.56	232575.5			
	İki haftada bir	478	354.98	169680.5	55199.5	-2.749	.006
	Ayda bir	263	400.12	105230.5			
YALNIZLIK	Haftada bir	578	508.48	293900.0	126569.0	-2.347	.019
	İki haftada bir	478	552.71	264196.0			
	Haftada bir	578	295.03	170526.5	3195.5	-3.404	.001
	Hiç gitmem	20	428.73	8574.5			
	İki haftada bir	478	389.24	186055.0	54140.0	-3.128	.002
	Ayda bir	263	337.86	88856.0			
	İki haftada bir	478	246.06	117617.5	3136.5	-2.608	.009
	Hiç gitmem	20	331.68	6633.5			
	Ayda bir	263	136.60	35926.0	1210.0	-4.027	.000
	Hiç gitmem	20	213.00	4260.0			

*P < .05

Tablo 20’de ikili karşılaştırmalar sonucunda aile bireylerinin yanına iki haftada bir gidenlerin, haftada bir (U=5118094.5, p=.000) ve ayda bir (U=55199.5, p=.006) gidenlere göre atılganlık düzeylerinin önemli oranda daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Aile bireylerinin yanına haftada bir gidenlerin, iki haftada bir (U=126569.0, p=.019) ve hiç gitmeyenlere (U=3195.5, p=.001) göre; iki haftada bir gidenlerin, hiç gitmeyenlere (U=3136.5, p=.009) göre ve ayda bir gidenlerin, iki haftada bir (U=54140.0, p=.002) ve hiç gitmeyenlere (U=1210.0, p=.000) göre yalnızlık

düzeylerinin önemli oranda daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, YBO öğrencilerinin aile bireylerinin yanına gitme sıklığı değişkenine göre atılganlık düzeylerine ilişkin herhangi bir araştırmaya rastlanmazken; yalnızlık düzeylerine ilişkin araştırmaya rastlanmıştır.

Köse'nin (2009) araştırmasında, yurttan kalan öğrencilerden ailesini de ziyaret edebilenlerin yalnızlık puan ortalamalarının daha düşük olduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde Kutlu (2003) da ergenlerin ailelerini ziyaret etmelerinin yalnızlık puanlarını düşürdüğünü belirlemiştir. Benzer şekilde Özkürkçügil (1998) yaptığı çalışmada yakınları tarafından ziyaret edilen kişilerin yalnızlık puan ortalamalarının düşük olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmaların sonuçları ile bu yapılan araştırmanın sonuçları birbirini destekler niteliktedir.

Sonuçlar değerlendirildiğinde, zor bir dönem olan ergenlik dönemindeki öğrenciler bu dönemin kendine has özelliklerinden dolayı aileleri ile çatışma yaşayabilir, kendi fiziksel görüntüsü ile uyum sağlamayabilir, kimlik ve kişiliği ile ilgili sorunlar yaşayabilir. Bu öğrenciler bütün bu ergenlik sorunlarını yaşarken, ailesinin sosyal ve psikolojik desteğine de ihtiyaç duyabilir ve YBO'larda yatılı kaldıkları süre zarfında ailelerine özlem duyabilirler. Okulda yeterli ve istenen düzeyde ilişki kuramadıkları için kendilerini yalnız hissedebilirler. YBO öğrencilerinin aileleri ile daha sık görüşmeleri, sorunlarını paylaşmaları onların kendilerini daha az yalnız hissetmelerine neden olabilir.

Araştırma sonucunda aile bireylerinin yanına gitme sıklığı değişkeninin YBO öğrencilerinin atılganlık ve yalnızlık düzeylerinde önemli bir ayırteci unsur olduğu belirlenmiştir.

4.2.12. YBO Öğrencilerinin Arkadaş Sayısı Değişkenine Göre Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

YBO öğrencilerinin arkadaş sayısı değişkenine göre atılganlık ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığına dair analizlerde verilerin normal dağılmadığı belirlenmiş ve YBO öğrencilerinin Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği ve Atılganlık Envanterinden aldıkları puanlara ilişkin sonuçlar

nonparametrik testlerden olan Kruskal-Wallis H testine göre sonuçlar ve hangi gruplar arasında fark olduğu tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Arkadaş Sayısı Değişkenine Göre Analizi

Ölçek	Arkadaş Sayısı	n	Sıra Ort.	sd	X ²	p	Anlamlı Fark
ATILGANLIK	A. Hiç Yok	22	368.59				
	B. 1-3	194	609.99				
	C. 4-6	213	612.13	4	30.022	.00	A-B, A-C, A-D, A-E, B-
	D. 7-9	183	690.28				D, B-E, C-D, C-E
	E. 10 ve üstü	727	706.98				
	Toplam	1339					
YALNIZLIK	A. Hiç Yok	22	966.09				
	B. 1-3	194	760.86				
	C. 4-6	213	752.45	4	54.399	.00	A-B, A-C, A-D, A-E,
	D. 7-9	183	697.70				B-E, C-E, D-E
	E. 10 ve üstü	727	605.67				
	Toplam	1339					

*P < .05

Tablo 23 incelendiğinde analizler sonucunda verilerin normal dağılmadığı belirlenerek veriler üzerinde parametrik tekniklerin kullanılmasının uygun olmadığı ve nonparametrik testlerden olan Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. YBO öğrencilerinin sahip olduğu arkadaş sayısı değişkeni açısından atılganlık puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu (X²=30.022, p=.00), YBO öğrencilerinin sahip olduğu arkadaş sayısı değişkeni açısından yalnızlık puanları arasındaki farkın da anlamlı olduğu görülmektedir (X²=54.399, p=.00). Ancak farkın kimlerin lehine olduğunu bulabilmek için nonparametrik testlerden olan Mann Whitney U testleriyle incelenerek elde edilen bulgular tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22: YBO Öğrencilerinin Atılganlık ve Yalnızlık Düzeylerinin Arkadaş Sayısı Değişkenine Göre Farkın Hangi Gruptan Kaynaklandığına Dair Analiz

Ölçek	Arkadaş Sayısı	n	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	z	p
ATILGANLIK	Hiç yok	22	74.77	1645.0	1392.0	-2.674	.008
	1-3	194	112.32	21791.0			
	Hiç yok	22	78.93	1736.5	1483.5	-2.834	.005
	4-6	213	122.04	25993.5			
	Hiç yok	22	57.43	1263.5	1010.5	-3.818	.000
	7-9	183	108.48	19851.5			
	Hiç yok	22	191.95	4223.0	3970.0	-4.032	.000
	10 ve üstü	727	380.54	276652.0			
	1-3	194	177.88	34509.0	15594.0	-2.042	.041
	7-9	183	200.79	36744.0			
	1-3	194	408.89	79324.0	60409.0	-3.074	.002
	10 ve üstü	727	474.91	345257.0			
	4-6	213	187.53	39944.0	17153.0	-2.060	.039
	7-9	189	211.27	38662.0			
4-6	213	419.02	89251.0	66460.0	-3.150	.002	
10 ve üstü	727	485.58	353019.0				
YALNIZLIK	Hiç yok	22	134.00	2948.0	1573.0	-2.020	.043
	1-3	194	105.61	20488.0			
	Hiç yok	22	152.36	3352.0	1587.0	-2.492	.013
	4-6	213	114.45	24378.0			
	Hiç yok	22	144.34	3175.5	1103.5	-3.461	.001
	7-9	183	98.03	17939.5			
	Hiç yok	22	569.89	12537.5	3709.5	-4.290	.000
	10 ve üstü	727	369.10	268337.5			
	1-3	194	542.03	105154.0	54799.0	-4.778	.000
	10 ve üstü	727	439.38	319427.0			
	4-6	213	550.30	117213.0	60429.0	-4.880	.000
	10 ve üstü	727	447.12	325057.0			
	7-9	183	508.87	93123.5	56753.5	-3.075	.002
	10 ve üstü	727	442.07	321381.5			

*P < .05

Tablo 22’de ikili karşılaştırmalar sonucunda YBO öğrencilerinden hiç arkadaşı olmayanlar, 1-3 arkadaşına sahip olanlara (U=1392.0, p=.008), 4-6 arkadaşına sahip olanlara (U=1483.5, p=.005), 7-9 arkadaşına sahip olanlara (U=1010.5, p=.000) ve 10 ve üstü arkadaşına sahip olanlara (U=3970.0, p=.000) göre; YBO öğrencilerinden 1-3 arkadaşına sahip olanlar, 7-9 arkadaşına sahip olanlara (U=15594.0, p=.041) ve 10 ve üstü arkadaşına sahip olanlara (U=60409.0, p=.002) göre; YBO öğrencilerinden 4-6 arkadaşına sahip olanlar, 7-9 arkadaşına sahip olanlara (U=17153.0, p=.039) ve 10 ve üstü arkadaşına sahip olanlara (U=66460.0, p=.002) göre; atılganlık düzeylerinin önemli oranda daha

düşük olduğu tespit edilmiştir. YBO öğrencilerinden hiç arkadaşı olmayanlar, 1-3 arkadaşına sahip olanlara ($U=1573.0$, $p=.043$), 4-6 arkadaşına sahip olanlara ($U=1587.0$, $p=.013$), 7-9 arkadaşına sahip olanlara ($U=1103.5$, $p=.001$) ve 10 ve üstü arkadaşına sahip olanlara ($U=3709.5$, $p=.000$) göre; yalnızlık düzeylerinin önemli oranda daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca YBO öğrencilerinden 10 ve üstü arkadaşına sahip olanların, 1-3 arkadaşına sahip olanlara ($U=54799.0$, $p=.000$), 4-6 arkadaşına sahip olanlara ($U=60429.0$, $p=.000$), 7-9 arkadaşına sahip olanlara ($U=56753.5$, $p=.002$) göre yalnızlık düzeylerinin önemli oranda daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, YBO öğrencilerinin arkadaş sayısı değişkenine göre atılganlık düzeylerine ilişkin herhangi bir araştırmaya rastlanmazken; yalnızlık düzeylerine ilişkin araştırmaya rastlanmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, arkadaş sayısı arttıkça ergenlerin yalnızlık düzeyleri de düşmektedir. Elde edilen bulgular; Demir (1990), Russel, Peplau ve Cutrona (Akt. Demir, 1990), Pancar (2009) ve Saraçoğlu'nun (2000) elde ettikleri araştırma bulgularıyla benzerdir. Sosyal becerinin göstergelerinden biri de arkadaşlık becerileridir. Sosyal beceri düzeyi ile yalnızlık düzeyi arasında ters yönlü doğrudan bir ilişki bulunmaktadır (Hamarta, 2000). Bu çalışmaların sonuçları ile araştırmadan elde edilen sonuçlar birbirini destekler niteliktedir.

Medora ve Woodward'ın (1986) araştırmalarında arkadaş sayısı ile yalnızlık düzeyi arasında ilişki olmadığını belirtmişlerdir. Gün'ün (2006) çalışmasında ise, bireylerin arkadaşlarının olması yalnızlık düzeyine etki etmektedir. Ancak arkadaş sayısının miktarı yalnızlığı etkilememektedir. Bireyin arkadaşlarıyla yüzyüze görüşmesi ve bu görüşmelerin dah nitelikli ve yoğun olması yalnızlığa olumlu yönde katkı sağlar. Bu çalışmaların sonuçları ise araştırmadan elde edilen sonucu destekler nitelikte değildir.

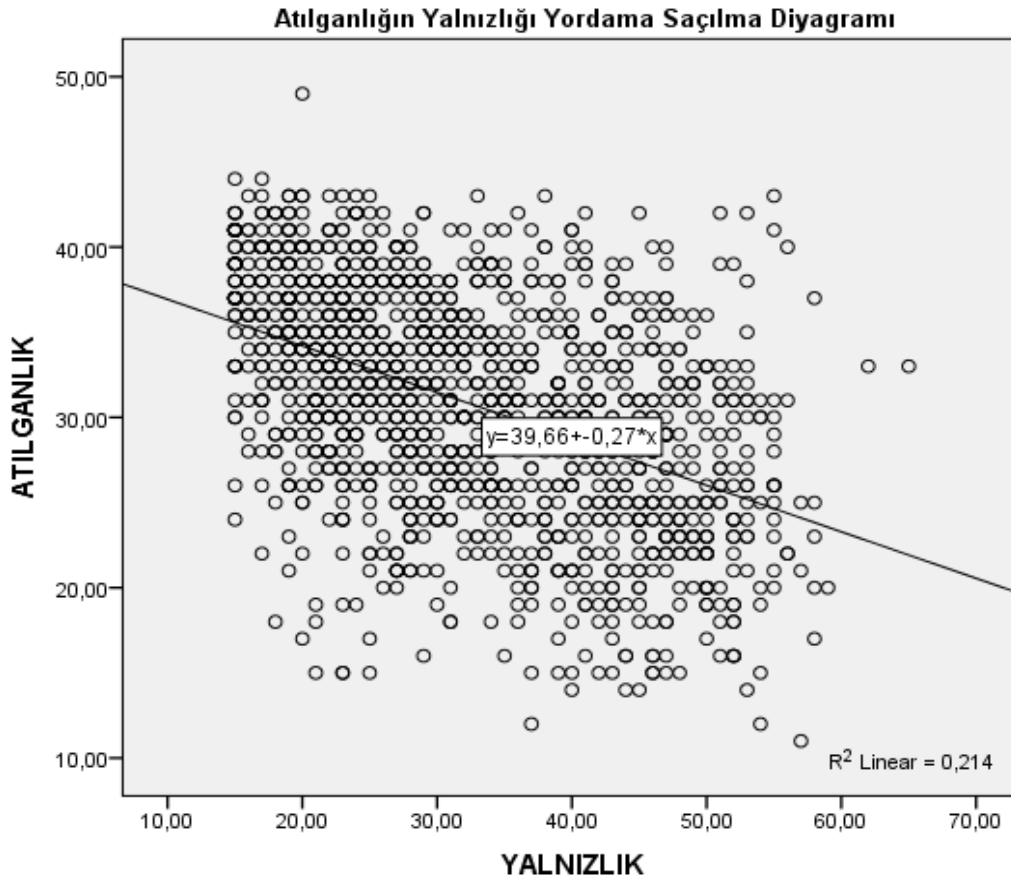
Bireyin arkadaş sayısının çok olması; daha kolay arkadaş edinebildiklerini, bu arkadaşlıklarını sürdürebildiklerini, diğer bireylerle iletişim kurma konusunda zorlanmadıklarını düşündürebilir. Bu durumun da bireylerin yalnızlık düzeylerini düşürebilmektedir. Sosyal beceri düzeyi düşük olan bireyler başkalarına daha az ilgi gösterdiklerinden başkalarından da daha az ilgi görebilmektedirler. Arkadaş sayısının sadece miktar olarak değil de, arkadaşlığın gücü ve yoğunluğu açısından da önemli

olduğu akıldan çıkarılmamalıdır. Yakın ilişki kurabildikleri arkadaşı daha çok olan ergenler, daha doyum sağlayıcı sosyal ilişkiler kurabilmektedirler. Arkadaş sayısı değişkenine göre atılganlık düzeyine ilişkin herhangi bir araştırmaya rastlanılamamış olması; bu çalışmanın ileride yapılacak çalışmalara destek olmasını sağlayacaktır.

Araştırma sonucunda arkadaş sayısı değişkeninin YBO öğrencilerinin atılganlık ve yalnızlık düzeylerinde önemli bir ayırtedici unsur olduğu belirlenmiştir.

4.3. Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Atılganlık Puanlarının Yalnızlık Puanlarını Yordama Düzeyine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öncelikle “basit doğrusal regresyon” analizinin temel varsayımları olan normal dağılım ve iki değişken (bağımlı-bağımsız) arasındaki ilişkinin doğrusal olma varsayımlarının karşılanıp karşılanmadığına bakılmıştır (Can, 2013: 238). Verilerin normal dağılım gösterdiğine ilişkin değerler daha önce verildiğinden (Bkz. Tablo 6) burada ayrıca değinilmemiştir. Ancak ikinci varsayım olan iki değişken arasındaki ilişkinin “doğrusal” olduğuna ilişkin scatterplot (saçılma diyagramı) grafiği aşağıda verilmiştir. Grafiğe bakıldığında atılganlık puanı ile yalnızlık puanı arasında, R kare değeri de dikkate alınarak, orta düzeyde negatif ve doğrusal bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca “doğrusallık” varsayımının çok “nesnel” bir varsayım olmadığı da belirtilmektedir (Can, 2013: 238).

Şekil 1: Atılganlık İle Yalnızlık Arasındaki İlişkinin Doğrusallığına İlişkin Scatterplot (Saçılma Diyagramı) Grafiği ve Regresyon Doğrusu

Şekil 1 incelendiğinde YBO öğrencilerinin iki değişkene (atılganlık, yalnızlık) ilişkin değerlerini gösteren noktaların bir doğru etrafında toplanma eğiliminde olduğu söylenebilir. İlişkinin doğrusallığının daha nesnel bir ölçüsü ise grafiğin sağ alt köşesindeki R kare değeridir. Doğrusallıktan aşırı sapma olduğunda, regresyon modelinde açıklanan ilişki anlamlı çıkmaz (Can, 2013: 241). Şekil 1'e bakıldığında açıklanan ilişkinin anlamlı olduğu, dolayısıyla doğrusallığın olduğu söylenebilir.

Atılganlığın yalnızlığı anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını kontrol etmek için yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonuçları tablo 23'de sunulmuştur.

Tablo 23: Atılganlığın Yalnızlığı Yordama Düzeyine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Sh	β	t	p
Sabit	39.661	.494		80.212	,000
Yalnızlık	-,273	.014	-.463	-19.101	,000
R= -.463 R² = .214					
F= 364.845 p= .000					

**P < .01

Atılganlığın yalnızlığı yordama şeklini ortaya koyabilmek için yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucunda; atılganlık ile yalnızlık arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki bulunmuş (R= -.463, R² = .214), atılganlığın yalnızlığın anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür (F=364.845, p<.01). Atılganlık yalnızlıktaki değişimin %21'ini açıklamaktadır. Regresyon denklemine esas yordayıcı değişkenin katsayısının (β = -.273) anlamlılık testi de, atılganlığın anlamlı bir yordayıcısı olduğunu göstermektedir.

Literatür incelendiğinde, YBO öğrencilerinin atılganlık puanlarının yalnızlık puanlarını yordama düzeylerine ilişkin herhangi bir araştırmaya rastlanmazken; atılganlık toplam puanları ile yalnızlık toplam puanları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Özodaşık (1989), araştırmasında eğitim fakültesinde yer alan bölümlerden seçilen 171 öğrenci üzerinde çalışma yapmıştır. Yalnızlığın atılganlık, kaygı ve depresyonla ilişkisinin tespit edilmesinde alt gruplardan faydalanılmış, akademik başarı ile ilişkisinin tespit edilmesinde bütün grup ele alınmıştır. Araştırma sonucunda yalnızlık ve atılganlık arasında negatif yönde, kaygı ve depresyon arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçları ile araştırmadan elde edilen sonuçlar birbirini destekler niteliktedir.

Atılganlık puanlarının yalnızlık puanlarını yordama düzeylerine ilişkin araştırmaya rastlanılmamış olması, bu çalışmanın ilgili alanyazına katkıda bulunacağını düşündürmektedir ve bu bulguların ileride yapılacak çalışmalarla desteklenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Araştırma sonucunda da YBO öğrencilerinin, atılganlık toplam puanları ile yalnızlık toplam puanları arasında orta düzeyde negatif ve

doğrusal bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Atılganlık düzeyinin, yalnızlık düzeyinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Bu araştırmada, yatılı bölge ortaokulu öğrencilerinin atılganlık ve yalnızlık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmiş ve atılganlığın yalnızlığı yordayıp yordamadığına bakılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında:

1. YBO öğrencilerinin atılganlık puan ortalamaları ve yalnızlık puan ortalamalarının bu öğrencilerin ölçekten alınabilecek maksimum ve minimum puanlar dikkate alındığında puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır.

2. YBO kız öğrencilerinin, erkek öğrencilere göre daha atılgan olduğu; YBO erkek öğrencilerinin, kız öğrencilere göre daha yalnız olduğu bulunmuştur.

3. YBO 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin 5. ve 6. sınıf öğrencilerine göre daha atılgan olduğu, YBO öğrencilerinin sınıf düzeyine göre yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.

4. YBO öğrencilerinin YBO'da kalan kardeşinin olup olmamasına göre atılganlık ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı, YBO öğrencilerinden 1 yıl ve 3 ve fazla yıl YBO'da kalanlar, 2 yıl YBO'da kalanlara göre daha atılgan olduğu bulunmuştur.

5. YBO öğrencilerinin YBO'da kalma yılına, anne eğitim düzeylerine göre yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.

6. Babası okuma-yazma bilmeyen YBO öğrencilerinin; babası ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan YBO öğrencilerinden daha atılgan olduğu, babası lise mezunu olan YBO öğrencilerinin; babası okuma-yazma bilmeyen ve okur-yazar olan YBO öğrencilerinden daha yalnız olduğu bulunmuştur.

7. YBO öğrencilerinden aileleri ile kurduğu ilişkiden çok memnun olanların, biraz memnun olanlara göre daha atılgan olduğu, YBO öğrencilerinden aileleri ile kurduğu ilişkiden biraz memnun olanların, çok memnun olanlara göre daha yalnız olduğu bulunmuştur.

8. YBO öğrencilerinden arkadaşları ile kurduğu ilişkiden memnun olanların, memnun olmayanlara göre daha atılgan olduğu, YBO öğrencilerinden arkadaşları ile kurduğu ilişkiden memnun olmayanların, memnun olanlara göre daha yalnız olduğu bulunmuştur.

9. YBO öğrencilerinden okullarından memnun olanların, memnun olmayanlara göre daha atılgan olduğu, YBO öğrencilerinden okullarından memnun olmayanların, memnun olanlara göre daha yalnız olduğu bulunmuştur.

10. YBO öğrencilerinden Psikolojik Danışman (Rehber Öğretmen)'dan yardım alanların, yardım almayanlara göre daha atılgan olduğu, YBO öğrencilerinden Psikolojik Danışman (Rehber Öğretmen)'dan yardım almayanların, yardım alanlara göre daha yalnız olduğu bulunmuştur.

11. YBO öğrencilerinden aile bireylerinin yanına haftada bir veya ayda bir gidenlerin, iki haftada bir gidenlere göre daha atılgan olduğu, YBO öğrencilerinden aile bireylerinin yanına hiç gitmeyenler ve daha az sık gidenlerin, daha sık gidenlere göre daha yalnız olduğu bulunmuştur.

12. YBO öğrencilerinin arkadaş sayısı arttıkça daha atılgan olduğu, YBO öğrencilerinin arkadaş sayısı düştükçe daha yalnız olduğu bulunmuştur.

13. Atılganlık puanı ile yalnızlık puanı arasında -.46 düzeyinde bir ilişkinin olduğu ve atılganlığın yalnızlığı .21 düzeyinde yordadığı bulunmuştur.

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda, yatılı bölge ortaokullarında öğrenim gören öğrencilerin atılganlık düzeylerini arttırma, yalnızlık düzeylerini azaltmaya yönelik bazı öneriler ileri sürülebilir:

Öneriler

Ailelere ve Çeşitli Kurumlara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; atılganlık ve yalnızlık arasında çıkan yüksek ilişkinin olması ve atılganlığın yalnızlığın önemli bir yordayıcısı olmasından dolayı atılganlık becerilerinin gelişimine yönelik eğitimlerin verilmesi ve bu eğitimlerin ebeveynlere yönelik olarak genişletilmesi, bu konuda gerekli bilgilendirme çalışmaları yapılması, konunun daha kapsamlı anlaşılması bakımından önemlidir.

2. Atılgan davranışların farklı sosyal ortamlarda kazanılabileceği düşünülerek, öğrencilerin çeşitli sosyal ve kültürel çalışmalara katılmaları için teşvik edilmesi önerilebilir. Sosyal çalışma ve faaliyetlerde pasif, çekingen, saldırgan ve atılgan ergenlerin yani tüm bireylerin birlikte olmaları görev almaları için teşvik edilerek, bir gruba üye olma, grupta kendini ifade etme açısından destek sağlanabilir. Böylelikle grup içinde yalnız olmadığını bilir ve içinde bulunduğu durumu daha kolay kabul edebilir. Elde edilen bulgulara bakıldığında da arkadaş sayısının artması ergenin daha az yalnızlık yaşamasına ve daha atılgan davranışlar sergilemesini sağlayabilir.

3. Ülkemiz eğitim kademelerinde yer alan yatılı okulların birçoğunda psikolojik danışma ve rehberlik servisleri bulunmaktadır. Bu merkezlerin yatılı okullarda olması ergenlerin temel beceriler kazanması konusunda önemli faktörlerdir. Öğrencilerin rehberlik hizmetinden yararlanma imkanı bulamamaları onların sosyal beceri kazanamama, atılgan davranamama, yalnızlık gibi birçok olumsuz durum yaşamalarına sebep olabilmektedir. Ayrıca çalışmadan elde edilen bulgulara bakıldığında da Psikolojik Danışman (Rehber Öğretmen)'dan yardım alan öğrencilerin atılganlık düzeyleri daha yüksek ve yalnızlık düzeyleri daha düşüktür. Bundan dolayı yatılı okullarda ergenlere destek verecek psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinin bulunmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle YBO'larda daha az sayıda öğrenciye bir Psikolojik Danışman'ın hizmet vermesi ve ayrıca YBO pansiyonlarında akşam ve hafta sonu da hizmet verebilecek Psikolojik Danışmanın olması çok önemlidir.

4. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, YBO öğrencilerinden arkadaşları ile kurduğu ilişkiden memnun olanların, memnun olmayanlara göre daha atılgan olduğu ve daha düşük düzeyde yalnız olduğu bulunmuştur. Bu düşünceden yola çıkarak, arkadaşlık ilişkilerinden memnuniyetin önemli olmasından dolayı, öğrencilerin arkadaşlarıyla iletişim kurabilecekleri ortamlar oluşturulması, okullarda ergenlerin kendilerini ifade edebilecekleri, sosyal becerilerini geliştirebilecekleri, sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerin yer alması önemlidir ve bu konuda aileler ile işbirliği içinde olunmalıdır.

Okul Psikolojik Danışmanlarına Yönelik Öneriler

1. Sınıf düzeylerine göre standart hale getirilen sınıf rehberlik etkinlikleri programlarında, atılganlık konusuna değinen etkinliklerin sayısı arttırılmalıdır. Hatta Psikolojik Danışman(Rehber Öğretmen), atılganlık konulu etkinlikleri sınıf rehber öğretmenin uygulamasının yerine rehberlik saatinde kendisinin uygulaması daha faydalı olacaktır.

2. Okul rehberlik servislerinin hizmetlerinden olan bireyi tanıma tekniklerine ağırlık verilmelidir. Atılganlık düzeyi bakımından yetersiz görülen veya yalnız öğrenciler belirlenerek, onlara gerekli görülen psikolojik yardımların verilmesi sağlanmalıdır.

3. Okul psikolojik danışmanları atılganlık eğitimi düzenleyerek öğrencilere; aile, arkadaş, öğretmen ve diğer bireylerle ilişki kurarken kullandıkları etkisiz davranış kalıplarını değiştirmelerine ve kendilerini daha şeffaf ve etkili bir şekilde ifade etmelerine yardımcı olabilirler.

4. Okullarda düzenlenecek sosyal beceri eğitimleri öğrencilerin sosyal beceriler kazanmaları konusunda onlara destek olmasının yanında ergenlerin atılganlık seviyelerini yükseltici etkide de bulunacaktır.

5. YBO öğrencilerinin okuldan ve arkadaşlık ilişkilerinden memnun olduklarında atılganlık düzeylerinin artması ve yalnızlık düzeylerinin azalmasından dolayı Psikolojik Danışmanlar öğrencilere grup rehberliği kapsamında arkadaşlık becerileri eğitimi verebilir, okulda sosyal ve kültürel faaliyetlerin arttırılmasında öncülük edebilir.

6. YBO öğrencilerinin bir sorunu olduğunda ya da herhangi bir şekilde Psikolojik Danışmandan yardım aldığında öğrencilerin atılganlıklarının yüksek ve yalnızlık düzeylerinin de düşük olduğu için; öğrencilere oryantasyon programları düzenleyerek, Rehberlik Servislerinin ne iş yaptığı hakkında kapsamlı bir bilgilendirme yapıp öğrenciler özellikle de bir sorunu olduğunda kendisinden yardım alabilmesi için teşvik edilmelidir.

7. YBO öğrencileri, aile ile kurulan ilişkiden memnun olduklarında atılganlıkları arttığı ve yalnızlık düzeyleri de düştüğü için ve aynı zamanda çocuğun kişilik

gelişiminde önemli rol ve sorumlulukları olan ailenin eğitimine de önem verilmelidir. Okul PDR servislerinin, belli aralıklarla ailelere; çocuk gelişimi, ergenle iletişim ve gelişim özellikleri, hayır diyebilme becerileri vb. konularda eğitimler vermesi gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca, anne-babanın atılgan olmayan davranışları ve kişilik özelliklerinin çocuklarına olumsuz model olabileceğinden, anne-baba eğitimlerinde ebeveynlerin bireysel gelişimleri de önemsenerak ebeveynlere atılganlık eğitimi verilmelidir.

8. Öğrencilerin ergenlik dönemlerinin geçtiği bu yatılı bölge ortaokullarında; öğretmenlere de atılgan davranış geliştirme amacıyla bilgilendirme çalışması yapılmalıdır. Öğrencilerin erken dönemde atılgan davranışların neler olduğunu öğrenmelerinin ve bu tarz davranışlarda bulunmalarının sağlıklı iletişimdeki öneminin vurgulanmalıdır. Öğretmenlerin de bu tür atılgan davranışları öğrencilerine kazandırma çalışmaları yapmaları ve bu yönde konsültasyon çalışmalarının yapılması yararlı olabilir.

Bu Konuda İleride Yapılabilecek Çalışmalara İlişkin Öneriler

1. Bu araştırma, 5, 6, 7 ve 8. sınıfta okuyan öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Benzer bir araştırma, pansiyonlu ortaöğretim kurumlarının 9.-12. sınıf öğrencileri üzerinde yapılabilir. Bu araştırma Muş'da yapılmıştır, farklı il ve ilçelerden örneklem seçilebilir.

2. Alan yazına bakıldığında, bu araştırma bulgusunu destekleyecek birçok araştırmanın bulunduğu görülmekle ve yurt dışında salt yalnızlık yaşantısının cinsiyete göre farklılığının sorgulandığı araştırmalar (Borys ve Perlman, 1985) olmakla beraber, yalnızlık ve atılganlık açısından yurt içinde cinsiyet değişkeninden kaynaklanan farkın nedenlerini araştıran çalışmalara rastlanılamamıştır. Birçok sosyal gruba üye olan, sayıca birçok kişi ile görüşen erkeklerin kızlara oranla yüksek düzeyde yalnızlık duygusuna ve daha az atılgan davranışa sahip olmaları bu konunun ayrıca araştırılabileceğini düşündürmektedir. Böylece erkeklerin, yalnızlık yaşantısına ve daha az atılgan olmalarına ilişkin, nedenlerin veya neden olabileceği düşünülen değişkenler ile ilişkisinin açıklanması mümkün olabilecektir. Yalnızlık duygusu ile başa çıkmada grup rehberliği veya grupla psikolojik danışmada cinsiyete göre yalnızlık ve atılganlık düzeylerinin farklılaşmasına etki eden faktörler göz önünde bulundurularak, uygun

yalnızlıkla başa çıkma, atılgan olma stratejilerinin belirlenmesine katkıda bulunabileceği düşünülmüştür. Ergenlerde atılganlık ve yalnızlık yaşantısını cinsiyete göre inceleyen deneysel çalışmalar yapılabilir.

3. Yalnızlık ve atılganlık konusunda deneysel yöntemler kullanılarak, öğrencilerin yalnızlığını azaltma ve öğrencilerin sosyal becerileri geliştirilerek, atılganlık düzeylerinin arttırılabileceği bir beceri geliştirme programı hazırlanıp uygulanabilir.

4. İlköğretim öğrencilerinin atılganlık düzeyleri ve bu alanlarda verilecek eğitim konusunda yeni araştırmalar yapılabilir. Bu araştırmaların çocukların bilişsel, sosyal ve duyuşsal gelişimleri açısından da yararlı olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, N. V., Arıcioglu, A., Gültekin, F., ve Gençtanırım, D. (2008). Üniversite öğrencilerinin güvengenlik düzeylerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(35), 342-350.
- Akagündüz, İ. (1997). *Annesi çalışan ve çalışmayan lise öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akıncı, T. (1999). *Yurt dışı yaşantısı geçiren ve geçirmeyen gençlerin atılganlık düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akıncı, T. (1999). Yurt dışı yaşantısı geçiren ve geçirmeyen gençlerin atılganlık düzeylerinin araştırılması. *Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2:23.
- Akıncı, A. D. (2006). *İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin atılganlık puanları ile algılanan ana-baba tutumları ve annelerin sürekli kaygı puanları arasındaki ilişkinin ve cinsiyete göre atılganlık puanlarının farklılaşmasının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aksakal, N. (1997). *Üniversite Sınavına Giren Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Atılganlık ve Depresyon Düzeylerinin Araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Aksakal, S. (2008). *Obez lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Alberti, R.E. and Emmons M. L. (1976). *Stand up, speak out, talk back*, Luis Opispo: Impact Publishers.
- Alberti, R. and Emmons, M. (1998). *Atılganlık hakkınızı kullanın*. (Çev. S. Kaplan Çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

- Alberti, R. and Emmons, M. (2002). *Atılganlık*. (Çev. S. Kaplan), Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Alkan, S. (1996). *Hastanede yatan bireylerde yalnızlık*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Antognoli-Toland, P. L. (2000). Adolescent loneliness: Testing a predictive model. *Journal of Theory Construction & Testing*, 4(1), 7-13.
- Aral, N., Gürsoy, F. ve Yıldız Bıçakçı, M., (2006)“Yetiştirme yurdunda kalan ve kalmayan kız ergenlerin yalnızlık düzeylerinin incelenmesi” www.esosder.com, ISSN: 13040278, 5(15) (10-19).
- Arı, A. (2000). *İlköğretim uygulamalarının değerlendirilmesi normal, taşımali ve yatılı ilköğretim okullarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Arı, A. (2002). İlköğretim uygulamalarının değerlendirilmesi (normal, taşımali ve yatılı ilköğretim okullarının karşılaştırılması), *Milli Eğitim Kış-Bahar 2002 Eğitim Kültür ve Sanat*, Ankara, 153-154, 169-179.
- Arı, R. (1989). *Üniversite öğrencilerinin baskın ben durumları ile bazı özlük niteliklerinin, ben durumlarına, atılganlık ve uyum düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arkar, H. ve Sarı, F. H. (2004). Relationship between quality of life, perceived social support, social network and loneliness in a Turkish sample. *New Symposium: Psikiyatri, Nöroloji ve Davranış Bilimleri Dergisi*. 42(1) 20-27.
- Arslan, Ç., Hamarta, E., Özyeşil, Z. ve Saygın Y. (2011). Üniversite öğrencilerinde yalnızlığın kimlik statüleri açısından incelenmesi, *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 31, sayfa 88-89
- Asher,S. R., Hymel, S. and Renshaw, P. (1984). Loneliness in children. *Child Development*, 55, 1456-1464.
- Asher, S. R. and Pagnette, J. A. (2003). Loneliness and peer relations in childhood. *American Psychological Society*, 12 (3), 75- 78.

- Asher, S. R. and Wheeler, V. A. (1985). Children's loneliness: A comparison of rejected neglected peer status. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 53, 500-505.
- Atik, G. (2006). *İlköğretim ikinci kademe öğrencileri arasındaki zorbalık davranışını yordamada denetim odağı, benlik saygısı, aile stili, yalnızlık ve akademik başarının rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Avarett, M and Mc Manis, D (1977) "Relationship between extroversion and assertiveness and related personality character "*Psychological Report*" 41:1187-1193.
- Ayaz, Ş. (2002). *Hemşirelerin benlik saygısı ve atılganlık düzeylerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, B. (1991). Cinsiyet ve cinsiyet rolleri açısından atılganlık seviyesinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. s.s. 25- 36.
- Azizoğlu, S. (1993). *Psikolojik yardım aramaya yönelen ve yönelmeyen bireylerde stres, kontrol odağı inancı, yalnızlık algısı ve psikolojik belirti gösterme düzeyi arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Baer, J. (1976). *How to be an assertive (not aggressive) women in life, in love, and on the job: A total guide to self-assertiveness*. Rawson Associates Pub: New York.
- Bakır, H. Ö. (2008). *The relationship of after school care arrangement, maternal work status, and after school activity type with loneliness and social dissatisfaction elementary school students [İlkokul öğrencilerinin yalnızlık ve sosyal doyumsuzluk düzeylerinin okul sonrası bakımları, okul sonrası yapılan etkinlik çeşidi ve anne iş durumu ile ilişkisi]*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Bal, E. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin benlik alguları ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bal, Ü. (2003). *Hastanede çalışan hemşire ve diğer bayan sağlık personelinin benlik sayguları ve atılganlık düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Bandura, A., Ross, D. and Ross, S. (1963). Imitation of aggressive models. *Journal of Abnormal Social Psychology*. 67: 601-607.
- Baran, G. ve Bulut, Ş., (2002). “Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinin incelenmesi”, *Eğitim Araştırmaları*; (7): 11-21.
- Baugh, R. (1980). Assertive Behavior: Taking action to get your needs met in James R. Baugh (Ed) *Solution Training: Overcoming Problem Solving*.
- Bayraktutan, E. (2006). *Grupla psikolojik danışmanın lise öğrencilerinin atılganlık düzeyine etkisi (ticaret meslek lisesine deneysel bir uygulama)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Becet, T. K. (1989). *Ana-Baba tutumlarının ve bazı sosyo-ekonomik faktörlerin lise son sınıf öğrencilerinin atılganlık düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bellack, A. S., Wells, H. C., Hersen, M., and Himmelhock, J. (1979). Social skills training in unipolar nonpsychotic depression. *American Journal of Psychiatry*, 2, 179-183.
- Berguno, G., Leroux, P., McAinsh, K. and Shaikh, S. (2004). Children’s experience of loneliness at school and its relation to bullying and the quality of teacher interventions. *The Qualitative Report*, 9(3), 483-499. <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR9-3/berguno.pdf> adresinden 05 Nisan 2011 tarihinde edinilmiştir.
- Bever-Whiterby, I. (1986). *Children and loneliness: Grade and gender influences on understanding and coping*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Boston University, Boston.

- Biçer, E. (2009). *Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin atılganlık ve sosyal yetkinlik beklenti düzeylerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bilgen, S. (1989). *Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ve bazı değişkenlerin uyum düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bingöl G. (2009) *Amasya üniversitesi matematik öğretmenliği öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. VII. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi, İstanbul, Kongre Kitabı.
- Bogaerts, S., Vanheule, S. and Desmet, M. (2006), "Feelings of subjective emotional loneliness: an exploration of attachment" *Social Behavior & Personality: An International Journal*; Vol. 34 Issue 7, p797-812.
- Booth, R., Bartlett, D. and Bohnsack, J. (1992). An examination of the relationship between happiness, loneliness and shyness in college students. *Journal of College Students Development*, 33, 157-162.
- Borys, S. ve Perlman, D., (1985), "Gender Differences in Loneliness". *Personality and Social Psychology Bulletin*, 11(1), 63-74.
- Bozkurt, E. (1989). *Üniversite öğrencilerinin atılganlık düzeyini etkileyen sosyo-ekonomik faktörler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Brehm, S. S. (1985), *Intimate relationships*. New York: Random House.
- Brennan, T. (1982), *Loneliness at adolescence*, In L. A. Peplau & D. Perlman (Eds.), *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy*, New York: Wiley. (269 - 290).
- Broverman, I. K., Vogel, S. R., Broverman, D. M., Clarkson, F. E. and Rosenkrantz, P. S. (1972). Sex-role stereotypes: A current reappraisal. *Journal of Social Issues*, 28, 59-78.

- Bucholz E. S. and Catton R. (1999). "Adolescent's perceptions of aloneness and loneliness" *Adolescence*. 34 (133): 203-214.
- Budak, S. (2000), "*Psikoloji Sözlüğü*", (1. Baskı) Bilim ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Buelga, S., Musitu, G., Murgui, S. and Pons, J. (2008). Reputation, loneliness, satisfaction with life and aggressive behavior in adolescence. *The Spanish Journal of Psychology*. 11 (1): 192-200.
- Bullock, J. R. (1998). *Loneliness in young children*. Urbana, IL: ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education. (ERIC Document Reproduction Service No. ED419624).
- Buluş, M. (1996). *Ergen öğrencilerde denetim odağı-yalnızlık düzeyi ilişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Burns, (1982), *Feeling good: The new mood therapy* Signet Books, New York.
- Buzlu, S. (1999). Hemşirelerde girişkenlik hakları ve beden dili. *Hemşirelik Bülteni*,11,43-47,337-342.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (12.baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Can, A. (2013). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Cassidy, J. and Asher, S. R. (1992). Loneliness and peer relations in young children. *Child Development*, 63, 350- 365.
- Chan, D. W. (1993), "Components of assertiveness: their relationships with assertive rights and depressed mood among Chinese college students in Hong Kong", *Beh Res Ther*, 31, 529-538.
- Cheng, H. and Furnham, A. (2002). Personality, peer relations, and selfconfidence as predictors of happiness and loneliness. *Journal of Adolescence*, 25 (3), 327-339.
- Chesser, B., Woodward, J. C., Bauermeister, M. and Parkhurst, A. M. (1981). Loneliness among low-income, single adolescent mothers. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 9 (4), 374-381.

- Chipuer, H. M. (2004). Australian children's understanding of loneliness. *Australian Journal of Psychology*, 56(3), 147-153. Informaworld veri tabanından 10 Eylül 2011 tarihinde edinilmiştir.
- Clinton, M. and Anderson, L. R. (1999). "Social and emotional loneliness: gender differences and relationships with self-monitoring and perceived control", *Journal of Black Psychology*, 25 (1), 61-77.
- Corsano, P., Majorano, M. and Champretavy, L. (2006). Psychological well-being in adolescence: The Contribution of interpersonal relations and experience of being alone. *Adolescence*, 41 (162), p341-353, 13p.
- Crassini, B., Law, H. G. and E Wilson. (1979). "Sex Differences in Assertive Behavior". *Australian Journal of Psychology*. 31 (1): 15-19.
- Cüceloğlu, D. (1999). *İnsan ve davranışı*. (9. basım) İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çağır, G. (2010). *Lise ve üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanım düzeyleri ile algılanan esenlik halleri ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Çakıl, N. (1998). *Grupla sosyal beceri eğitiminin yalnızlık düzeyleri üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çam O. ve Karaaslan A. (2000) *Öğrenci hemşirelerin girişkenlik ve kişilerarası ilişki tarzlarının eğitim süreçleri içinde longitudinal olarak incelenmesi*. I.Uluslararası ve VIII. Ulusal Hemşirelik Kongresi, Antalya, Kongre Kitabı, s:165-170.
- Çeçen, A.R. (2006). Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine ve ana baba tutum algılarına göre yalnızlık ve algılanan sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6, 3, 415-432.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çuhadaroğlu-Çetin, F. (2006, Aralık). *Ergenlikte psikososyal gelişim*. I.Ulusal Adolesan Sağlığı Kongresi, Ankara'da sunulan poster.

- Çulha, M ve Dereli A. A. (1987) "Atılganlık eğitimi programı." *Psikoloji Dergisi*, 6, 21: 124-127.
- Davaslıgil, Ü., Çakıcı, M. ve Ögel, K. (1998). *Yaşam becerilerini geliştirme klavuzu*, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü Yayınları.
- Day, C., Hall, C., Gammage, P. and Coles, M. (1993). *Leadership and curriculum in the primary school: the roles of senior and middle management*. London: Paul Chapman Publishing Ltd.
- De Jong Gierveld, J. (1998). A review of loneliness: Concept and definitions, determinants and consequences. *Reviews In Clinical Gerontology*, 8, 73-80.
- De Jong Gierveld, J. and Raadschelders, J. (1982). *Types of loneliness*. In L. A. Peplau & D. Perlman (Eds), *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy* (p. 105-122). New York: Wiley
- Delamater, R. J. and McNamara, J. R (1985). Perceptions of assertiveness by high and low- assertive female college students. *The journal of psychology*.119(6), 581-586.
- Deluty, R. H. (1985). Consistency of assertive, aggressive and submissive behavior for children , *Journal of personality and social psychology*, 49 (4).25-29.
- Demir, A. (1989). UCLA yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7 (23); 14-18.
- Demir, A. (1990). *Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini etkileyen bazı etmenler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir, A. ve Tarhan, N. (2001). Loneliness and social dissatisfaction in Turkish adolescents. *The Journal of Psychology*, 135(1), 113-123.
- Demir, İ. (2010). Benlik, kimlik ve kişilik. İçinde H. Ergin ve S. A. Yıldız (Ed.) *Gelişim psikolojisi*. Bölüm: 5, (s. 144-179), (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Demirel, N. (2013). *Yatılı ilköğretim bölge okullarının sorunları ve çözümlerine ilişkin yöneticilerin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin görüşleri: Bir durum çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Demirtaş, A.S. (2007). *İlköğretim 8.sınıf öğrencilerinin algılanan sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri ile başa çıkma düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Deniz, M. E. (1997). *Üniversite öğrencilerinin cinsiyet ve kültürel farklara dayalı atılganlıkları üzerinde bir atılganlık eğitimi denemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dikmen, S. (1990). *Türk Milli Eğitim Sisteminde Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Uygulaması, Sorunları ve Fonksiyonel Bir Yapıya Kavuşturulması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, TODAIE, Ankara.
- Dikmen, S. (1990). *Yatılı bölge okullarında fonksiyonel yapı oluşturulması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dikmen, S. (1990). Yatılı ilköğretim bölge okulları ve sorunları. *Çağdaş Eğitim Dergisi*. Yıl:16. Sayı:160
- Downey, K. (1985). "An Investigation of Loneliness in Adolescent: Prevalance Stability and Correlates", *Dissertation Abstract International*, 45, 7.
- Dökmen, Ü. (1995), *Sosyometri ve psikodrama*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Duru, E. (2004)"Yalnızlık duygusu ile ilgili temel karakteristik ve boyutların psikolojik danışma süreci çerçevesinde incelenmesi", *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 15.
- Duy, B. (2003). *Bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yaşadığı yalnızlık ve fonksiyonel olmayan tutumlarını azaltmadaki etkililiği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Duyan, V., Çamur-Duyan, G., Gökçearslan-Çiftçi, E., Sevin, Ç., Erbay, E. ve İkizoğlu, M. (2008). Lisede okuyan öğrencilerin yalnızlık durumlarına etki eden değişkenlerin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 33(150), 28-41.
- Efe, M. (2007). *14- 16 yaş grubu bireylerde spor çalışmalarının sosyal yetkinlik beklentisi ve atılganlık üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Eisler R.M., Hersen, M., Miller, P.M., and Blanchard, E. B. (1975). Situational determinants of assertive behavior. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 43, 1-10.
- Eisler, R.M., Miller, P.M. and Hersen, M. (1973). Components of assertive behavior. *Journal of Clinical Psychology*, 29, 295-299.
- Erdeğer, N. (2001). *Lise öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erdoğan, M. Y. (2005). Suça yönlendirilen ve yönlendirilmeyen çocukların aile ilişkileri ile saldırganlık davranışlarının karşılaştırılması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* (12).
- Eren, A. (1994). *Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinin ve psikolojik ihtiyaçlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ergin, H. (2010). Duygusal gelişim. İçinde H. Ergin ve S. A. Yıldız (Ed.) *Gelişim psikolojisi*. Bölüm: 6 (s. 183-202), (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Erikson, E.H. (1963). *Childhood and society*. 212 p., New York, Norton.
- Erikson, E. (1982). *The life cycle completed*. New York: Norton.
- Erim, B. (2001). *Yetiştirme yurtlarında ve ailelerinin yanında kalan ergenlerin benlik saygısı, depresyon, ve yalnızlık düzeylerinin sosyal destek sistemleri açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Erkul, H. (1997). *YİBO yönetim ve denetiminde verimlilik, Türkiye’de yatılı bölge ilköğretim okulları (yibo) yöneticileri ve deneticilerinin verimlilik ilkeleri açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Ernst, J.M. and Cacioppo, J.T. (1999). Lonely hearts: Psychological perspectives on loneliness. *Applied and Preventive Psychology*, 8, 1-22.
- Erözkan, A. (2009), “Ergenlerde yalnızlığın yordayıcıları”, *İlköğretim Online* 8(3), 809-819 <http://ilkogretim-online.org.tr> adresinden 19 Ocak 2013 tarihinde alınmıştır.
- Ersanlı, K. (2005). *Davranışlarımız*. (1.Baskı). Samsun: Eser Matbaası.
- Eskin, M. (2001), Ergenlikte yalnızlık, başetme yöntemleri ve yalnızlığın intihar davranışı ile ilişkisi. *Klinik Psikiyatri*, 4:5-11
- Eskin, M. (2003). "Assertiveness; High school students; *CROSS-cultural studies*". *Scandinavian Journal Of Psychology*, 44, 1, 7.
- Feldman, R. S. (2004). *Child Developmant* (third edition), Pearson Education, Inc. New Jersey.
- Florian, V. and Zernitsky-Schurka, E. (1987). The effect of culture and gender on self-reported assertive behavior. *International Journal of Psychology*, 22, 83-95.
- Flowers, J.V., and Goldiamond, R. D. (1976). Assertion training for mental health professionals. *Journal of Counseling Psychology*, 32, 147-150.
- Foy, D.W., Massey, F.H., Duer, J.D., Ross, J.M. ve Wooten, L.S. (1979). Social skills training to improve alcoholics' Vocational interpersonal Competency. *Journal of Counseling Psychology*, 25, 128-132.
- Friedman, N. (1974). Motivationalbases in mixedmotive interactions: the effects of comparison levels. *Joumal of experimental social psychology*. 10. 188.
- Galanaki, E. (2004). Are children able to distinguish among to concepts of aloneness, loneliness, and solitude?. *International Journal of Behavioral Development*, 28(5), 435-443.
- Galassi, J.P., Kostka, M. P ve Galassi, M.D. (1975), Assertive training, *Journal of Counseling Psychology*.

- Gander, M. J. ve Gardiner, H. W. (2004). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (Çev. B. Onur). (5. Basım) Ankara: İmge Kitabevi.
- Geçtan, E. (1990). *Psikanaliz ve sonrası*. (4. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Geçtan, E., (1999). *İnsan olmak*, (20. Basım), İstanbul, Remzi Kitapevi.
- Geller, J., Janson, P., McGovern, E. and Valdini, A., (1999) "Loneliness as a predictor of hospital emergency department use" *Journal Of Family Practice* (48) 801-804.
- Gemi, A. (1997). *Lise son sınıf öğrencilerinin atılganlık düzeyini etkileyen bazı faktörler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Gerson, A. C. ve Perlman, D. (1979). Loneliness and expressive communication. *Journal of Abnormal Psychology*, 88(3), 258-261.
- Gökalan, Z.B. (2000). *İlköğretim okulu öğrencilerinin (12- 14 yaş) benlik tasarımı, atılganlık ve kendini açma düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı, Konya.
- Göktürk, Ö. G. (2009). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerine uygulanan atılganlık eğitimi programının öğrencilerin atılganlık düzeyine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Görüş, Y. (1999). *Bir grup lise öğrencisinin atılganlık düzeyi ile stresle başa çıkma yolları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Güler, Ö. (2006). *İlköğretim 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin atılganlık düzeyi ile akademik başarı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Güler Yılmaz, M. (2012). *Ortaöğretim öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile utangaçlık düzeyleri arasındaki ilişki*(İstanbul İli Tuzla İlçesi Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Gümüş, A. E. (2000). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve beden igelerinininden doym düzeylerinin sosyal kaygı düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakakültesi Dergisi* 33(1-2), 99-108.
- Gün, F. (2006). “*Kent kültüründe yalnızlık duygusu*”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güngör, D. (1996). *Üniversite öğrencilerinin arkadaş ve aileleriyle ilişkileri: sosyal destek, doyum ve yalnızlık*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürçay, S. (1998). Bazı kişisel değişkenler, algılanan sosyal destek ve atılganlık karar verme stilleriyle ilişkisi. *İkinci Eğitim Bilimleri Kongresi, PDR Dergisi*, 9(2):
- Gürsoy, F. ve Bıçakçı, M. Y. (2006). A study on the loneliness level of adolescents. *Journal of Qafqaz University*, 18, 140-146. <http://www.iscet.pt/> adresinden 01 Mayıs 2011 tarihinde edinilmiştir.
- Haliloğlu, S. (2008). *Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri, bağlanma biçimleri ve işlevsel olmayan tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (malatya ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Hamamcı, Z. ve Duy, B. (2007). Sosyal beceriler, fonksiyonel olmayan tutumlar, akılcı olmayan inançlar ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların yalnızlıkla ilişkisi. *Eğitim araştırmaları*, 26, 121-130.
- Hamarta, E. (2000). “*Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Sosyal Beceri Düzeylerinin Öğrencilerin Özlük Nitelikleri Açısından İncelenmesi*”. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Heisler, G. ve Shipley, R.H. (1977). The ABC Model of Assertive Behavior. *Behavior Therapy*, 8, 509-512.
- Henwood, P. G. and Solano, C. H. (1994). Loneliness in young children and parents. *Journal of Genetic Psychology*, 155(1), 35-45.

- Hersen, M., Eisler, R. M., and Miller, P. M. (1973) Development of assertive responses. Clinical Measurement and Research Considerations. *Behavior Research and Therapy*, 11: 505-521.
- Hollandsworth, J. G., Galassi ve Gay, (1977). The Adult self-expression scale: validation by the multitrait multimethod procedure. *Journal of Clinical Psychology*, 33, 407-415
- Huey, W.C. ve Rank, R. C. (1984). Effects of counselor and peer-led group assertive training on black adolescent aggression. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 1, 95-98.
- Hurt, V. K (1986). "The Effect of Assertiveness Training on The Aggressive Behavior, Self Concept, Locus of Control and Classroom Behavior Delin Quent Adolescent Males". *Dissertation Abstracts*. 47(2), August, 773- B, 774-B
- Ireland, J.L., Power,C.L., (2003), "Attachment, emotional loneliness and bullying behaviour:A study of adult and young offenders", *Aggressive Behaviour*, 30 s.298-312.
- İşıkoğlu, Y. E. (2007). *Hakkâri ilinde bulunan yatılı ilköğretim bölge okullarının olanakları ve sorunları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İnal, U. (2009). *Adana il sınırları içerisindeki yatılı ilköğretim bölge okullarında bulunan öğretmen ve öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- İnceoğlu, D. ve Aytar, G. (1987). Bir grup ergende atılgan davranış düzeyinin araştırması. *Psikoloji Dergisi*, 6,21, 23-24.
- İşgör, İ. Y. (2003). *Bir işte çalışan ve çalışmayan lise öğrencilerinin bazı psikolojik özelliklerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Jakubowski, P. ve Lange, A. (1978). *Responsible assertive Behaviour*. U.S.A: Resarch Press.

- Jakubowski, P., Spector P. (1973). Facilitating the growth of women through assertive training. *The Counseling Psychologist*, 4, 75-86.
- Jennigs, H.H. (1950) *Leadership and Isolation*. New York: Longmans, Green.
- Jones, H.W. (1981). "Loneliness And Social Contact", *The Journal of Social Psychology*, (113) 295-296.
- Jones W. H., Hobbs S.A. ve Hockenbury D. (1982) "Loneliness and social skill deficits" *ournal of Personality and Social Psychology* 47, 682-689.
- Jones, C., M. A. and S. Page (1986). "Locus of Control, Assertiveness and Anxiety as Personality Variables in Stress- Related Headaches". *Headache* 26: 369374.
- Jones, W. H. (1987). *Research and theory on loneliness*. In. M. Hojat & R. Crandall (Eds), *Loneliness: Theory, research and applications* (p.27-30). San Rafael, CA: Select Press.
- Kahriman, İ. (2005) Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 9(1):24-32
- Kalkan, M. (2008). "Ergenlerde flört kaygısı: ölçek geliştirme ve bilişsel- davranışçı grup danışmasının etkililiği". *Eurasian Journal of Educational Research*. Sayı.32, ss.55-68.
- Kapancı, İ. (2006). *Sosyal bilgiler eğitimi öğrencilerinin başarı ve atılganlık düzeylerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Kapıkıran, Ş. (1993). *İçten ve dıştan denetimliliğe sahip ergenlerin atılganlık düzeylerinin saptanması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Karakoyun, K. (2011). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin atılganlık düzeyleri ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Karakütük, M. (1996), “ Taşımali ilköğretim uygulaması ve sorunları: sincan örneği ”
Eğitim ve Bilim, Sayı: 108.
- Karaoğlu, N, Avşaroğlu, S., Deniz, M.E. (2009). Yalnız mısın? selçuk üniversitesi öğrencilerinde yalnızlık düzeyi ile ilgili bir çalışma. *Marmara Medical Journal* 2009; 22(1); 019-026
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*(20. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, A. (2005). Çocuklar için yalnızlık ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(19), 220-237.
- Kaya, B. (2010). *Yatılı ilköğretim bölge okulu II. kademe öğrencilerinin bağlanma stillerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Kaya, Z. (2001). *Meslek lisesi öğrencilerinin atılganlık ve sürekli kaygı düzeylerinin karşılaştırılması üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kılıç, G. (2009). *Lise öğrenimi görmekte olan ergenlerin atılganlık düzeylerinin ebeveynlerine bağlanma örüntülerine ve bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi: darıca ilçesi örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kılınç, H. (2005). *Ergenlerin yalnızlık düzeyleri ve kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kılınç, H., Sevim, S. (2005). Ergenlerde yalnızlık ve bilişsel çarpıtmalar. *Ankara university, journal of faculty of educatational sciences*. 38(2) 69-88.
- Kim, Y. (2003). The effects of assertiveness training on enhancing the social skills of adolescents with visual impairments. *Journal of Visual Impairment ve Blindness*, 97,5.
- Kimble, C. E, Marsh, N.B ve Kiska, A. C. (1984). Sex, age and cultural differences in self-reported assertiveness. *Psychological Reports*. 55, 419422.

- Klein, M. (1980). On the sense of loneliness. In J. Hartog, J. R. Audy & Y. A. Cohen (Eds.), *The anatomy of loneliness* (362-376). New York: International Universities Press.
- Koçak, E. (2008). *Ergenlerde yalnızlığın yordanmasında benlik saygısı, sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Koçak, R. (2003). *Duygusal ifade eğitimi programının üniversite öğrencilerinin aleksitimi ve yalnızlık düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Korkut, F. (2003). Okullarda önleyici rehberlik hizmetleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(20), 27-40.
- Korkut, F. (2004). *Okul temelli önleyici rehberlik ve psikolojik danışma*. 1. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kozaklı, H. (2006). *Üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Köknel, Ö. (1983). *Alkolden eroine kişilikten kaçış*. İstanbul; Altın Kitaplar Yayınevi.
- Körler, Y. (2007). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çeşitli değişkenler açısından yalnızlık düzeyleri ve yalnızlık ile sosyal duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Köse, E. (2006). *Liseli Ergenlerde Kişilik ve Sosyal Desteğin Yalnızlığa Olan Etkisinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Köse, E. (2009). *Yurtta kalan ve ailesiyle birlikte yaşayan lise öğrencilerinin yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kulaksızoğlu, A. (2001). *Ergenlik psikolojisi*. (4. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Kutlu, M. (2003). *Yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte kalan öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. İnönü Üniversitesi 9-11 Temmuz VII. Ulusal Psikoloji ve Rehberlik Danışma Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı s. 11.(editör. H. Atılgan ve M. Saçkes) Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kutlu Y., Buzlu S., Sever A., Batmaz M., Pektekin Ç. (1997) İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulunda uygulanan eğitimin öğrencilerin 4 yıllık eğitim süresi içindeki atılganlık düzeyi ve benlik saygılarının araştırılması.IV.Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu, Kıbrıs, Sempozyum Kitabı, s:244-258.
- Langrish, S. V. Ed. Cooper Cary L. (1981). *Assertiveness training improving interpersonal relations*. Gower Publishing Comp.
- Larson, R. (1990). The solitary side of life: An examination of the time people spend alone from childhood to old age. *Developmental Review*, 10, 155-183.
- Lazarus, A. A. (1973). On assertive behavior. *Behavior Therapy*.
- Liberman, R.P.; King, L.W.; DeRisi, W.J.; and McCann, M. (1975). Personal Effectiveness. Guiding People to Assert Themselves and Improve Their Social Skills. Champaign, IL: Research Press.
- Leiderman, P. H. (1980). *Pathological loneliness: A Psychodynamic Interpretation*. In. J. Hartog. J. R. Audy ve Y. A. Cohen (Eds.). *The Anatomy of Loneliness* (377-393). New York: International Universities Press.
- Lobdell, J. Perlman, D. (1986), The Intergenerational Transmission of Loneliness: A Study of College Females and Their Parents. *Journal of Marriage & Family*; 48 (3), p589-595.
- Mahon, N.E., Yarcheski, A., Yarcheski, T.J. (1998). Differences in social support and loneliness in adolescents according to developmental stage and gender. *Journal of adolescence* Feb;21(1):99-107.
- Mays, W. (1996). The efficacy of a brief classroom format assertiveness training program on assertive behavior, assertiveness knowledge, anxiety and locus of control in fifth-grade students. *Dissertation abstracts*. 57(05), 123-125.

- Mc Neil D. C. (1984), Associates "The Relationship dificit, selected isolation variables and loneliness as reported by adolescents". *Dissertation Abstracts*. 45,4.
- McWhirter, B.T., Besett-Alesch, M.T., Horibata, J. & Gat, I. (2002). Loneliness in high risk adolescents: The role of coping, self -esteem and empathy. *Journal of Youth Studies*, 5 (1), 69-84.
- McWhirter, B. (1990). Loneliness: A review of current literature with implications for counseling and research. *Journal of Counseling and Development*, 68, 417-422.
- MEB. (2003). *MEB yatılı ilköğretim bölge okulları ve pansiyonlu ilköğretim okulları yönetici kılavuzu kitabı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- MEB. (2003). *Yatılı ilköğretim bölge okulları ve pansiyonlu ilköğretim okulları* İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Medora, N. and Woodward, J. C. (1986), "Loneliness Among Adolescent College Students At A Midwestern University", *Adolescence*, 21:391-402.
- Menteş, A. (2007). *Lise öğrencilerinin atılganlık düzeyine sporun etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Merttürk, R. (2005). *Bilgisayar oyunu oynayan ilköğretim öğrencilerinin saldırganlık depresyon ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Michela, J. L., Peplau, L. A. and Weeks, D. G. (1982). Perceived dimensions of attributions for loneliness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43(5), 929-936.
- Moller, P. ve Callan V. J. (1990). adolescent's perceptions of the nature of their communication with parent's. *Journal of Youth and Adolescence*, XIX-VI, 8, 349- 362.
- Moore, D. and Schultz, N. R. (1983). Loneliness at adolescence: Correlates, attributions, and coping. *Journal of Youth and Adolescence*, 12(2), 95-100.
- Moustakes, C. (1961), *Loneliness*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

- Neto, F. and Barros, J. (2000). "Predictors of loneliness among adolescent from portuguese immigrant families in switzerland" [İsviçrede Portekizden göç etmiş ailelerdeki ergenler arasında yalnızlığın yordayıcıları], *Social Behavior And Personality: An International Journal*, 28 (2): 193-207.
- Nurmi, J. and Salmela-Aro, K. (1997). Social strategies and loneliness: A prospective study. *Personality and Individual Differences*, 23 (2), 205-215.
- Onur, N. (2006). *Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Onyeizugbo, E. U. (2003). *Effects of gender, age, and education on assertiveness in a nigerian sample. Psychology of Women Quarterly*. Vol. 27 (1):12-16.
- Oral, N. (1986). *Atılganlık düzeyi, depresyon ve cinsiyet arasındaki ilişkinin değişik gruplar üzerinde incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ostrov, E. and Offer, D.(1980). *Loneliness and the Adolescent*, In S.Feinstein (Ed.), *Adolescent Psychology* Chicago: University of Chicago Press.
- Örgün, S. K. (2000). *Anne baba tutumları ile 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlıkları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özatça, A. (2009). *“Ergenlerde sosyal ve duygusal yalnızlığın yordayıcısı olarak aile işlevleri”*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Özen, F. F. (2001). *Anaokuluna giden ve gitmeyen ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin atılganlık düzeyi ve bağımlılık eğilimlerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Özkürkçügil, A.Ç. (1998). Cezaevinde yalnızlık ve yalnızlığın depresyonla ilişkisi. *Kriz Dergisi*. 6: 21-32.

- Özodaşık, M. (1989). *Yalnızlığın çeşitli değişkenlerle ilişkisi atılganlık, sürekli kaygı, depresyon ve akademik başarı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Öztürk H., Nazik S. F., Yaman S. Ç. (2006). Öğrencilerde Yalnızlık ve Sosyal Destekle Bunlara Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt:16 Sayı: 1 Sayfa: 383-394*.
- Öztürk, M. (1997). *10-13 yaşları arasındaki çocuklarda umutsuzluk ve yalnızlığın bazı değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, M.O. (1997). Ruh sağlığı ve bozuklukları. Hekimler Yayın Birliği. Baskı. Ankara.
- Pamuk, U. E. (2013). *Ortaokul öğrencilerinin atılganlık düzeyi ile akran baskısı arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Pancar, A. (2009). *Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin yalnızlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Parker, J.G. and Asher, S.R. (1993). Friendship and friendship quality in middle childhood links with peer acceptance and feelings of loneliness and social dissatisfaction. *Developmental Psychology*, 29, 611-621.
- Pedersen, V. and Kolstad, A. (2000) "Adolescent alcohol abstainers Ttradiotonal patterns in new groups" [*Ergenlerde alkolden sakınma: Yeni gruplarda geleneksel örnekler*], *Açta Sociological* (3): 219-234.
- Peplau H.E. (1995) Loneliness, *American Journal Of Nursing Company*. (12): 244-250.
- Peplau, L. A. and Perlman, D. (1982). Perspectives on loneliness. In L. A. Peplau & D. Perlman (Eds), *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy* (p. 21-39). New York: Wiley
- Peplau, L.A. and Perlman D., (1984). *Loneliness*. Newyork: John Willey Company.

- Peplau, L.A., Miceli, M. and Morasch, B. (1982). Loneliness and self evaluation. In L.A. Peplau ve D.Perlman (Eds), *Loneliness: A sourcebook of current theory, research, and threapy* (pp. 135-151). New York: Wiley Interscience.
- Pardeck, J.T, Anderson, C, Giannino, E. A., Miller, B, Mothershead, M.S. and Smith, S.A (1991). Assertiveness of social work students. *Psychological Reports*.69, 589-590.
- Perry, G.R. 1990. Loneliness and coping among tertiary level adult cancer patients im the home. *Cancer Nursing*, 13(5), 293-302.
- Phelps S. ve Austin, N. (1997). *Atılgan kadın*. Çeviren; Serap Katlan. 1. Baskı, HYB Yayıncılık, Ankara.
- Poussard, M. J. (2002). *Örgütte kişisel gelişim*. s. 417-449, Nobel Yayınları, Ankara.
- Prezza, M. and Pacilli, M.G., (2007). “Current fear of crime, sense of community, and loneliness in italian adolescents: The role of autonomous mobility and play during childhood”, *Journal of Community Psychology*. Vol. 35 Issue.
- Qualter, P., Brown, S. T., Munn, P. and Rotenberg, K. J. (2009). Childhood loneliness as a predictor of adolescent depressive symptoms: An 8-year longitudinal study. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 19(6), 493-501.
- Rakos, R.F. (1991). *Assertive behavior: theory, research and training*. Routledge: Newyork.
- Rathus, S. A. (1973) 30-item schedule for assesssing assertive behavior. *Behavior Therapy*, 4:398-406.
- Rich, A. R.. ve Schroeder, H. E. (1976). Research issues in assertiveness training. *Psychological Bulletin*, 83, 1081-1096.
- Richaud de Minzi, M.C. and Sacchi, C. 2004. Adolescent loneliness assesment. *Adolescence*, 39 (156); 701-709.
- Rimm, D.C. (1974). *Behavior therapy techniques and emprical findings*. New York: Academic Press.
- Rokach, A. and Brock, H. (1998), “Coping with loneliness”, *The Journal of Psychology*; 132 (1), 107-127.

- Rokach, A., (2004), “Loneliness then and now: Reflections on Social and Emotional Alienation in Everyday Life”. *Current Psychology*, 23 (1), 24-40.
- Rokach, A. and Neto, F. (2005) “Age, culture and the antecedents of loneliness”, *Social Behavior & Personality: An International Journal*; Vol. 33 Issue 5, p477-494, 18p, 3.
- Rook, K. (1984). Promoting social bonding: Strategies for helping the lonely and socially isolated. *American Psychologist*, 39 (12), 1389-1407.
- Roscoe, B. and Skomski, G.G. 1989. Loneliness among late adolescents. *Journal of Adolesences*, 24, 947-955.
- Rotenberg, K. J., Keltie, J., Macdonald, E. and King, V. (2004). “The Relationship between loneliness and interpersonal trust during middle childhood” [Orta çocukluk süresince kişilerarası güven ve yalnızlık arasındaki ilişki], *The Journal Of Genetic Psychology*. 165(3), 233-249.
- Rugancı, N. (2001), *Atılganlık, Bilkent Üniversitesi Öğrenci Gelişim ve Danışma Merkezi*, Koruyucu Ruh Sağlığı Hizmetleri Yayınları, Ankara.
- Sadler, W.A. ve Johnson, T.B. (1980). *From loneliness to anomia*. In J. Hartog, J. R Audy & Y. A. Ohen (Eds.), *The anatomy of loneliness* (34-64). New York: International Universities Press.
- Salter, A. (1949). *Conditioned reflex therapy*. New York: Forron, Straus and Giroux.
- Santrock, J. W. (2012). *Ergenlik*. (14. Basım). (Çev. Ed. Diğdem Müge Siyez). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Saraçoğlu, Y. (2000). *Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Saruhan, N. (1996). *Ankara il merkezinde lise son sınıfa devam eden öğrencilerin atılganlıkları ile ana ve baba tutumları arasındaki ilişkinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Ankara.

- Saylan, A. 1997. “*Varoluşsal bir soru(n) olarak yalnızlık*”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim öğrenme ve öğretim* (12.bs.). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sert, A. G. (2003). *The Effect of an assertiveness training on the assertiveness and self esteem level of 5th grade children*. Unpublished Master Dissertation, Middle East Technical University.
- Shaw, L.H. and Gant, L.M. (2002), “In defense of the internet: The Relationship between internet communication and depression, loneliness self esteem and perceived sozıal support”, *Cyber Psychology&Behavior*, 5(2) s. 157-171.
- Skillings, R. E., Hersen, M., Bellack, A. S., and Becker, M. P. (1978). Relationship Of Specific And Global Measures Of Assertion İn Collega Females. *Journal of Clinical Psychology*, 34, 345-353.
- Smith, Manuel J. (1998). *Hayır dediğimde kendimi suçlu hissediyorum*. (Çev. Gülden GÜVENÇ), Ankara: HYB Yayıncılık.
- Spence, S. H. and Marzellier, J. S. (1979). Social skills training with adolescent male offenders: 1. short-term effects. *behavior, Research and Therapy*, 17, 7-16.
- Stafford, M. and Polly W. (2000). Longitudinal efficacy comparasions of three levels of developmentally appropriate practice for former head start children. *Current issues in education*.3 (3), 125-128.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. (Çev. Ed. Figen Çok). (1. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Storch, E.A. and Warner, C.M. (2004), “The relationship of peer victimization to social anxiety and loneliness in adolescent females”, *Journal of Adolescence*, 27 s.351-362.
- Sullivan, H.S. (1953). *The interpersonal theory of psychiatry*. Norton, 212 p. New York.
- Şahin, N. (2001). “*Eğitim yöneticisi adaylarının özellikleri ile başarı ve atılganlık düzeyleri*”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Şahiner, B. (1994). *Atılganlık düzeyi ve benlik kavramı arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şemin, R. U. (1984). *Gençlik Psikolojisi*. 2. Baskı, İstanbul: Acar Matbaacılık tesisleri, İ. Ü Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 267.
- Tan, D. (2000). “*Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile denetim odaklarının aile destek düzeyleri ve özlük nitelikleri açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tan, S. (2006). *Ergenlerin stresle başa çıkma tarzlarının atılganlık düzeyi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tarhan, N. (1996). “*Sosyometrik statü, cinsiyet, akademik başarı, okul türü ve sınıf düzeyi ile ortaokul öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki*”. Yüksek Lisans Tezi, METU Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tarhan, N. (1996). *Ergenlerin sosyometrik statüleri, cinsiyetleri, akademik başarıları, sınıf düzeyleri ve devam ettikleri okulların sosyo-ekonomik statüsü ile yalnızlık duyguları arasındaki ilişki*. VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi içinde (s. 25-36). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Tataker, T. (2003). *Ergenlerin atılganlık düzeyleri ile ruhsal sorunları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Temel, Z. F. ve Aksoy, A. B. (2001). *Ergen ve gelişimi: Yetişkinliğe ilk adım*. (1. Basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Top, F. Ü. ve Kaya, B. (2009). Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlık düzeylerinin sosyodemografik özellikleri açısından incelenmesi. *New Symposium Journal*, 47(4).
- Topaloğlu, B.K. (1989). *Ana-baba tutumlarının ve bazı sosyo-ekonomik faktörlerin lise son sınıf öğrencilerinin atılganlık düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Topukçu, H. (1982). *Atılganlık eğitiminin ilkokul çocuklarının atılganlık düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Townend, A. (1991). *Developing assertiveness*. First edition. London: Routledge.
- Tucker, R. K., Weaver R. L. and Redden E. M. (1983). "Differentiating Assertiveness, Agressiveness and Shyness: A Factor Analysis". *Psychological Reports*, 53, 607-611.
- Tunçel, Z. ve Dorak, F. (2005). Lise öğrencilerinin atılganlık düzeyinin sosyo-demografik özelliklere spora ve sosyal etkinliklere katılabilme durumlarına göre incelenmesi. *Performans*. Ege Üniversitesi B.E.S.Y.O Yayını. İzmir.
- Uğurlu, U. (1994). *Yetiştirme yurdunda yaşayan ergenler ile ailesi ile birlikte yaşayan ergenlerin özsaygı ve atılganlık düzeyleri açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Uğurluoğlu M. Y. (1996). *Lise öğrencilerinde özsaygı düzeyi ile atılgan kişilik özelliği arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Uruk, A.(2001) *Akranların ve ailelerin ergenlerin yalnızlık düzeyleri üzerindeki rolleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uruk, A. and Demir, A. (2003). The role of peers and families in predicting the loneliness level of adolescents. *Journal of Psychology*, 137 (2); 1-15.
- Uşaklı, H. (2006). *Drama temelli grup rehberliğinin ilköğretim v. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri, atılganlık düzeyi ve benlik saygısına etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ünal, S. (2007). *Atılganlık becerileri eğitim programının ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin atılganlık düzeyi ve benlik saygısı üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Valdivia, Í.A, Schneider, B.H., Chavez, K.V. and Xinyin, C.H., (2005), "Social withdrawal and maladjustment in a very group-oriented society", *International Journal of Behavioral Development*, Vol. 29 Issue 3, p219-228.
- Voltan, N. (1980a). "*Grupla atılganlık eğitiminin bireyin atılganlık düzeyine etkisi*" Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: H. Ü. Mezuniyet Sonrası Eğitim Fakültesi.
- Voltan, N. (1980b). Rathus Atılganlık Envanteri geçerlik ve güvenirlik çalışması, *Psikoloji Dergisi*, 10: 23-25.
- Voltan Acar, N. (1989). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik servislerinin örgütlenişi, fonksiyonları ve personel eğitimi*. I. Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları. (Ed. Nesrin H. Şahin). Bilkent Üniversitesi, Ankara.
- Voltan, N. (2003). *Pdr' de yirmi beş yıl (Makaleler)*. Ankara: Nobel yayıncılık.
- Voltan Acar, N. ve Öğretmen, T. (2007). Kendini belirleme (güvengenlik) ölçeği geliştirme çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 67-78.
- Waksman, S. A. (1984). "Assertion training with adolescent" *Adolecence*, Vol. XIX, No: 73, 123-130.
- Weiss, R. S (1973) "*Loneliness: The Experience of emotional and social isolation.*" Boston, Combridge: MIT Press.
- West, D.A., Kellner, R. and West, M.M. (1986). The effects of loneliness: A review of the literature. *Comprehensive Psychiatry*, 27(4), 351-363.
- Williams, E.G. (1983). Adolescent loneliness. *Adolescence*, 18 (69); 51-66.
- Williams, J. M. and J. K. Stout (1984). "The Effect of high and low assertiveness on locus of control and health problems". *The Journal of Psychology*. Vol. 119, No:2, 169-173.
- Wilson, K. and Gallaois, C. (1993). *Assertion and Its social context*. First edition. Britain: Pergamon Press Ltd.
- Wolman, B.B. (1998). *Adolescence*. London: Greenwood Press.

- Wolpe, J. (1966) “*The Investigation of Assertive Behavior: Transcripts from Two Cases.*”
- Wolpe, J. and Lazarus, A. (1966). *Behaviour tehrapy techniques*, Oxford, New York: Pergommon.
- Yaparel, R. (1984). *Sosyal ilişkilerdeki basarı ve başarısızlık nedenlerinin algılanması ile yalnızlık arasındaki bağlantı.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Yaşar, K. (1999). *Lise öğrencilerinin kendini değerlendirme ve yalnızlık düzeylerinin karşılaştırılması üzerine bir inceleme.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Yatağan, T. (2005). *Atılganlık eğitimi programının ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin atılganlık düzeyine etkisi,* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yazgan İnanç, B., Bilgin, M. ve Kılıç Atıcı, M. (2012). *Gelişim psikolojisi: Çocuk ve ergen gelişimi.* (8. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yeşilyaprak, B. ve İ. Kısaç (1999). Öğretmen adaylarına uygulanan atılganlık eğitimi ve sonuçları. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 1 (1) Ocak, 12-18.
- Yıldırım, M. (2007). *Şiddete başvuran ve başvurmayan egrenlerin yalnızlık düzeyleri ve akran baskısı düzeyleri açısından incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yılmaz, E. ve Karaca, F. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Manisa Sağlık Yüksekokulu Genel Tıp Dergisi*, 18(2), 71-79.
- Yılmaz S. (2001). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin benlik saygısı ve atılganlık düzeyi arasındaki ilişki. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 4(2): 110.
- Young, J.E. (1982). *Cognitive therapy and lonelines.* New Direction in Cognitive Therapy. New York: The Guilford Press.
- Zengin, F. (2008). *Müzakere (problem çözme) ve arabuluculuk eğitim programının ilköğretim 4.-5. sınıf öğrencilerinin çatılma çözüm stilleri ve atılganlık becerileri*

üzerindeki etkilerinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

<http://iogm.meb.gov.tr/pages.php?page=sube&id=14> 15 Nisan 2014'de alınmıştır.

<http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1703.pdf>

http://sgb.meb.gov.tr/istatistikmeb_istatistikleri_orgun_egitim_2013_2014.pdf
25 Temmuz 2014'de alınmıştır.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/07/20140726-4.htm> (MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği) 27 Temmuz 2014'de alınmıştır.

EKLER

EK:1 Anket Uygulama İzni

T.C.
MUŞ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 32026198/355.01/2251450
Konu: Anket Uygulama İzni

04/06/2014

MALATYA İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığına

İLGİ : 23/05/2014 tarih ve 1278-2830 sayılı yazınız.

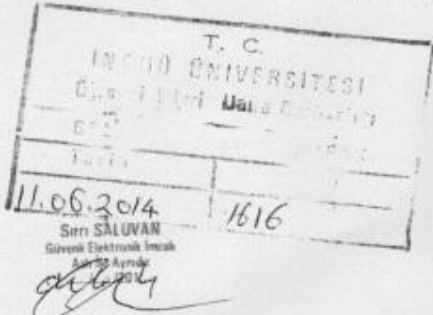
İlgi sayılı yazınız ile Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilişim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Cemal KARADAŞ'ın Prof. Dr. Mustafa KUTLU danışmanlığında "Yatılı Bölge Ortaokulu 6-7-8. Sınıfta Okuyan Öğrencilerin Yalnızlık ve Atılganlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" konulu tez çalışmasını müdürlüğümüze bağlı Yatılı Bölge Ortaokulu öğrencilerine yönelik, uygulama yapmak istemektedir.

Söz konusu çalışmada kullanılacak olan anketin müdürlüğümüze bağlı Yatılı Bölge Ortaokulu öğrencilerine yönelik uygulanmasının uygun görüldüğüne dair Valilik Makamından alınan 03/06/2014 tarih ve 2225443 sayılı onay ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Yavuz İÇYER
Millî Eğitim Müdür V.

EKLER :
Ek-1 Onay (1 ad.)

Sırrı SALUVAN
Güvenli Elektronik İmza
11.06.2014 1616

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 2c0f-ac19-331a-85b6-0063 kodu ile yapılabilir.

EK:2 Bilgi Toplama Formu**BİLGİ TOPLAMA FORMU**

Aşağıda sizin kişisel bilgilerinize ilişkin bazı sorular bulunmaktadır. Soruları dikkatlice okuyarak size uygun yanıtın yanına (X) işareti koyunuz. Vereceğiniz yanıtlar sadece araştırmacı tarafından bilimsel bir araştırma kapsamında kullanılacaktır. Lütfen aşağıdaki her soruyu cevapladığınızdan emin olunuz

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Cemal KARADAŞ
Psikolojik Danışman

- 1-Cinsiyetiniz:** ( ) a. Kadın ( ) b. Erkek
- 2- Sınıfınız:** ( ) a. 6. Sınıf ( ) b. 7. Sınıf ( ) c. 8. Sınıf
- 3- YBO' da Sizden Başka Kalan Kardeşiniz Var mı?** ( ) a. Var ( ) b. Yok
- 4- Kaç Yıldır YBO' da Kalıyorsunuz:** ( ) a. 1 ( ) b. 2 ( ) c. 3 yıl ve fazlası
- 5- Annenizin Eğitim Düzeyi:** ( ) a. Okuma-yazma bilmiyor ( ) b. Okur-yazar
( ) c. İlkokul ( ) d. Ortaokul ( ) e. Lise ( ) f. Üniversite
- 6- Babanızın Eğitim Düzeyi:** ( ) a. Okuma-yazma bilmiyor ( ) b. Okur-yazar
( ) c. İlkokul ( ) d. Ortaokul ( ) e. Lise ( ) f. Üniversite
- 7- Ailenizle Kurduğunuz İlişkiden Ne Derece Memnunsunuz:**
( ) a. Hiç memnun değilim ( ) b. Biraz memnunum ( ) c. Çok memnunum
- 8- Okuldaki Arkadaşlarınızdan Ne Derece Memnunsunuz:**
( ) a. Memnunum ( ) b. Memnun değilim
- 9- Okulunuzdan Ne Derece Memnunsunuz:** ( ) a. Memnunum ( ) b. Memnun değilim
- 10- Bir Sorununuz Olduğunda Okuldaki Rehber Öğretmen(Psikolojik Danışman)'den Yardım Alır mısınız:**
( ) a. Evet yardım alırım ( ) b. Hayır yardım almam çünkü.....
- 11- Eve veya Aile Bireylerinin Yanına Ne Sıklıkta Gidersiniz:**
( ) a. Haftada bir defa giderim ( ) b. İki haftada bir defa giderim
( ) c. Ayda bir defa giderim ( ) d. Hiç gitmem
- 12- Yakın Arkadaş Sayınız Kaçtır:** ( ) a. Hiç arkadaşım yok ( ) b. 1-3 arası
( ) c. 4-6 arası ( ) d. 7-9 arası ( ) e. 10 ve üstü

EK:3 Atılganlık Envanteri

Aşağıda çeşitli duygu ve düşünceleri içeren ifadeler verilmektedir. İsminizi yazmanıza gerek yoktur. Sizden istenen, her ifadeyi okuyup ifade size uygunsa evet ifade size uygun değilse hayır kutusunu (X) şeklinde işaretleyerek belirtmenizdir. Yanıtlarınız bir araştırmada kullanılacaktır. **İçten** ve **samimi** yanıtlamanız araştırmanın değerini arttıracaktır. Lütfen tüm ifadelere yanıt verdiğinizden emin olunuz. Değerli katkılarınız için şimdiden teşekkürler.

ATILGANLIK ENVANTERİ

1-) Başka bir sınıfa tebeşir istemek için gitmeye çekinirim.	EVET ( )	HAYIR ( )
2-) Öğretmen tahtaya yanlış bir şey yazsa, bunun yanlış olduğunu bildiğim halde düzeltilmesini söyleyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
3-) Derse geç kalsam, geç kalışımın nedenini öğretmene söyleyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
4-) Sınıfta sırama bir başkası otursa, kalkmasını söylerim	EVET ( )	HAYIR ( )
5-) Öğretmenin verdiği ödevi yapmamışsam, neden yapmadığımı açıklamakta güçlük çekerim.	EVET ( )	HAYIR ( )
6-) Öğretmenin anlattığını işitemiyorsam, biraz daha yüksek sesle anlatmasını söyleyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
7-) Kalemim bittiğinde, babamdan para isteyip yeni bir kalem alamam.	EVET ( )	HAYIR ( )
8-) Dersteyken çok sıkışmışsam, tuvalete gitmek için öğretmenden izin isteyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
9-) Oyun oynarken sıramı alan bir çocuğa, sırasına geçmesini söylerim.	EVET ( )	HAYIR ( )
10-) Çok iyi cevapladığıma inandığım bir yazılıdan beklediğim not gelmemişse, öğretmenden yazılı kâğıdımı tekrar incelemesini isteyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
11-) Öğretmenin verdiği bir ödevi yapamamışsam, nasıl yapacağımı başka bir öğretmenden sorarım.	EVET ( )	HAYIR ( )
12-) Çok istediğim halde, bir halk oyununda oynamaktan çekinirim	EVET ( )	HAYIR ( )
13-) Sınıfta öğretmen bir soru sorduğunda, hemen parmağımı kaldırırım, cevabımı söylerim.	EVET ( )	HAYIR ( )
14-) Bir törende şiir okumaya çekinirim.	EVET ( )	HAYIR ( )
15-) Okulun pencerelerinden birinin camını kaza ile kırsam, eve gittiğimde babama söyleyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
16-) Bilmediğim şeyleri büyüklerimden sorarım.	EVET ( )	HAYIR ( )
17-) Evimize gelen misafirlere “hoş geldiniz” diyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )

18-) Bir arkadaşım konuşurken o anda aklıma bir şey gelse, sözünü bitirmesini beklerim.	EVET ( )	HAYIR ( )
19-) Defterim kalmasa, babama yeni bir defter almasını söyleyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
20-) Öğretmenimi okul dışında bir yerde görsem, yanına gidip konuşamam.	EVET ( )	HAYIR ( )
21-) Yoldan geçen tanımadığım birisine saatin kaç olduğunu soramam.	EVET ( )	HAYIR ( )
22-) Arkadaşım benden bir kalem istediğinde eğer fazla kalemim yoksa ona fazla kalem veremeyeceğimi söylerim.	EVET ( )	HAYIR ( )
23-) Acele bir iş için bir yere giderken birisi beni lafa tutsa, ona işim olduğunu söyleyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
24-) Hasta olsam, büyüklerime beni doktora götürmelerini söyleyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
25-) Dersten anlayamadığım bir konu olsa, öğretmenden tekrar anlatmasını isteyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
26-) Bir arkadaşım kalemimi bir süre kullanmak için alsa ve geri vermeyi unutsa, kendinden kalemimi geri isteyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
27-) Ben konuşurken biri sözümü kesse, ona konuşmamı bitirmemi, beklemesini söyleyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
28-) Tahtada ders anlatırken çok heyecanlanır, ne yapacağımı şaşırırım.	EVET ( )	HAYIR ( )
29-) Okulun bir ihtiyacı için istenen parayı getiremesem, neden getiremediğimi öğretmene açıkça anlatamam.	EVET ( )	HAYIR ( )
30-) Annem pek sık gidip gelmediğimiz bir komşumuzdan, çay, şeker, tuz gibi bir şey alıp gelmemi isterse, onu gidip isteyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
31-) Arkadaşım kitabımı alsa, bir süre sonra geri isteyebilirim.	EVET ( )	HAYIR ( )
32-) Bir kol (kulüp) başkanlığı seçimi yapılırsa, kendimi aday olarak gösteremem.	EVET ( )	HAYIR ( )
33-) Haksızlığa uğradığım zaman kendimi savunamam ve içime kapanırım.	EVET ( )	HAYIR ( )
34-) Bir toplulukta, bildiğim bir türküyü çok istesem de söyleyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
35-) Öğretmen bir şey yazmak için kalemimi alsa ve geri vermeyi unutsa, geriye isteyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
36-) Bir ödevi yapmamışsam, öğretmenimden nasıl yapacağımı anlatmasını isteyebilirim.	EVET ( )	HAYIR ( )
37-) Derste yazmak için kalemim olmasa, bir arkadaşımдан isteyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
38-) Öğretmende gördüğüm hoşuma giden bir kitabı, okumak için isteyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
39-) Oyun oynarken bir arkadaşım kurala uymasa sesimi çıkarmam.	EVET ( )	HAYIR ( )

40-) Öğretmenimi okul dışında bir yerde gördüğümde “günaydın” diyebilirim.	EVET ( )	HAYIR ( )
41-) Bir arkadaşım bana sataşsa, öğretmen ikimizi de cezalandırma sesimi çıkarmam.	EVET ( )	HAYIR ( )
42-) Çarşıya giden öğretmenimden, parasını verip çok ihtiyacım olan bir kitabı alıvermesini söyleyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
43-) Bana bir iş verildiğinde, bu işi yapmaya hiç vaktim olmadığı halde yapamayacağımı söyleyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
44-) Sınıfta öğretmenimin sorduğu sorunun cevabını bildiğim halde, parmağımı kaldırıp söyleyemem.	EVET ( )	HAYIR ( )
45-) Evimize gelen misafirlere “hoş geldiniz” der, ellerini öperim.	EVET ( )	HAYIR ( )

EK: 4 Çocuklar İçin Okul Temelli Yalnızlık Ölçeği

Aşağıda çeşitli duygu ve düşünceleri içeren ifadeler verilmektedir. İsmınızı yazmanıza gerek yoktur. Sizden istenen, her ifadeye verilen duygu ve düşünceyi ne sıklıkta hissettiğinizi ya da düşündüğünüzü her ifade için bir tek kutuyu (X) şeklinde işaretleyerek belirtmenizdir. Yanıtlarınız bir araştırmada kullanılacaktır. **İçten** ve **samimi** yanıtlamanız araştırmanın değerini arttıracaktır. Lütfen tüm ifadeleri yanıtladığınızdan emin olunuz. Değerli katkılarınız için şimdiden teşekkürler.

ÇOCUKLAR İÇİN OKUL TEMELLİ YALNIZLIK ÖLÇEĞİ

	Benim İçin Her Zaman Doğru	Benim İçin Coğunlukla Doğru	Benim İçin Bazen Doğru	Benim İçin Doğru Değil	Benim İçin Hiç Doğru Değil
1-) Kitap okumayı severim.					
2-) Sınıfta konuşabileceğim kimse yok.					
3-) Sınıftaki diğer çocuklarla uyumlu bir şekilde çalışırım.					
4-) Televizyonu çok izlerim.					
5-) Benim için okulda yeni arkadaşlar edinmek zordur.					
6-) Okulu seviyorum.					
7-) Sınıfımda birçok arkadaşım var.					
8-) Okulda kendimi yalnız hissediyorum.					
9-) Birine ihtiyaç duyduğumda sınıfta arkadaş bulabilirim.					
10-) Spor yapmayı severim.					
11-) Okulda beni kimsen sevmediğini düşünüyorum.					
12-) Fen Bilgisi Derslerini severim.					
13-) Okulda birlikte oynayabileceğim kimse yok.					
14-) Müzik dinlemeyi severim.					
15-) Sınıf Arkadaşlarımla iyi geçinirim.					
16-) Okulda arkadaşlarımla beni içlerine almadıklarını düşünüyorum.					
17-) Okulda yardıma ihtiyaç duyduğumda bana yardım edecek hiç arkadaşım yok.					
18-) Resim yapmayı ve boyamayı severim.					
19-) Okuldaki çocuklarla iyi geçinemem.					
20-) Okulda yalnızım.					
21-) Arkadaşlarım tarafından oldukça sevilen biriyim.					
22-) Satranç, dama, tavla gibi tahta üzerinde oynanan oyunları severim.					
23-) Sınıfta hiç arkadaşım yok.					